

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 76 · 30. april
Sesjonen 2023–2024

Møte tirsdag den 30. april 2024 kl. 10

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr.76):

1. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg og Dagfinn Henrik Olsen om fullfinansiering av statlig påførte utgifter til kommunene (Innst. 272 S (2023–2024), jf. Dokument 8:70 S (2023–2024))
2. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Birgit Oline Kjerstad og Ingvild Wetrhus Thorsvik om tilbakekall av oppholdstillatelse og statsborgerskap (Innst. 277 S (2023–2024), jf. Dokument 8:77 S (2023–2024))
3. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i trygderettsloven (rettens sammensetning, aktiv saksstyring og krav til kjennelser) (Innst. 276 L (2023–2024), jf. Prop. 53 L (2023–2024))
4. Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 23. april 2024)
5. Referat

Presidenten [10:00:08]: Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om permisjon for representanten Jone *Blikra* i tiden fra og med 5. til og med 9. mai for å delta som valgobservatør for Europarådets parlamentariske forsamling i Skopje, Nord-Makedonia.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten Tone E. Berge *Hansen* innkalles for å møte i Stortinget i dagene 7. og 8. mai.

Presidenten [10:00:31]: Representanten Grunde Almeland vil framsette et representantforslag.

Grunde Almeland (V) [10:00:56]: Jeg har gleden av å sette fram et representantforslag på vegne av Guri Melby, Abid Raja og meg selv om å gi flere muligheter til og mer kunnskap om konsekvenser av fleksibel skolestart.

Presidenten [10:01:11]: Representanten Kjell Ingolf Ropstad vil framsette et representantforslag.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:01:21]: På vegne av representantene Olaug Vervik Bollestad, Astrid Aarhus

Byrknes og meg selv har jeg gleden av å sette fram et representantforslag om skolens undervisning om kjønn.

Presidenten [10:01:30]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:01:37]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg og Dagfinn Henrik Olsen om fullfinansiering av statlig påførte utgifter til kommunene (Innst. 272 S (2023–2024), jf. Dokument 8:70 S (2023–2024))

Presidenten [10:01:55]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Første taler er Lene Vågslid, for sakens ordfører.

Lene Vågslid (A) [10:02:14] (leiar for komiteen): Takk for det, president. Eg held innlegget i staden for Terje Sørvik, som er saksordføraren.

Komiteen har mottoke eitt skriftleg høyringsinnspel til denne saka, som gjeld eit forslag frå Framstegspartiet om å fullfinansiere statleg påførte utgifter til kommunane. Det er eit fleirtal i komiteen, bestående av Arbeidarpartiet, Høgre, Senterpartiet, SV og Raudt, som ikkje støttar forslaget frå Framstegspartiet.

Me veit at asylinnkomstane er prega av store svingingar, noko som krev ei evne til raskt å kunne oppskalere mottakskapasiteten. Staten er forplikta, etter lova og internasjonale forpliktingar, til å gje asylsøkjjarar eit tilbod om innkvartering. Justis- og beredskapsdepartementet stiller i dag tydelege krav til UDI om dialog med potensielle vertskommunar. UDI skal òg sørge for at kapasitetsutfordringar i vertskommunane blir tekne med i vurderinga av lokalisering av mottak.

Så har eg lyst til å seie at eg er kjend med at det nok har variert litt kor god denne dialogen har vore med alle vertskommunar i alle tilfelle, i ein situasjon då det har vore nødvendig å etablere nye mottak i eit høgt tempo og eit stort omfang. Det er likevel viktig at det blir kommunisert godt med kommunane i forkant av etableringar. Me veit at dette samspelet er avgjerande for at det skal gå så bra som råd i alle kommunar som skal etablere mottak.

Arbeidspartiet og Senterpartiet er likevel imot at ein skal ha ein vetorett for kommunar mot å etablere asylmottak. Dette vil kunne avgrense beredskapsvevna staten har for å sikre at alle som kjem, får eit innkvarteringstilbod. I verste fall kan det føre til fare for liv og helse.

Eg er glad for at statsråden vil vurdere om det er behov for endringar når det gjeld kostnadsdekning for vertskommunane. Vi er òg klar over at det for enkelte kommunar har vore større kostnader knytte til dette enn tidlegare. Når departementet no har gjeve beregningsutvalet i oppdrag å kartleggje desse utgiftene for 2023, vil me få ei betre oversikt over dei faktiske utgiftene kommunane har, og kan fylgje opp med eventuelle tiltak ut frå dette.

I tillegg vil eg avslutte med at det har vore heilt nødvendig og riktig av Arbeidspartiet og Senterpartiet i regjering å gjennomføre fleire grep for å få tala på kor mange som kjem til Noreg, ned på eit meir berekraftig nivå. Me ser no at det har hatt effekt, og at tala har gått ned.

Mari Holm Lønseth (H) [10:05:06]: La meg starte med å takke representantene fra Fremskrittspartiet for at de tar opp en viktig problemstilling. Selv om vi ikke slutter oss til forslagene her i dag, er vi også enig med forslagsstillerne i at regjeringen må være tydeligere i sin støtte til kommunene, som nå står i den største flyktningekrisen vi har opplevd siden annen verdenskrig.

Akkurat nå står vi en situasjon der IMDi har bedt kommunene om å bosette omtrent 37 000 flyktninger i år, som er omtrent det samme antallet som UDI også anslår at det kommer til å komme i år. Samtidig har vi et statsbudsjett hvor regningen er tatt for omtrent 25 000 flyktninger totalt sett. Det gjør at kommunene har veldig lite forutsigbarhet med tanke på hvordan de skal klare å håndtere situasjonen framover.

Det vises også tydelig hvis vi ser på svarene fra kommunene på anmodningen fra IMDi. Godt ut i året ser vi at kommunene har gitt beskjed om at de kan bosette i overkant av 27 000. Det er altså gode 10 000 færre enn det anmodningen er på. Det er bekymringsfullt, og det krever nye tiltak. Det er bekymringsfullt at regjeringen ikke gjør mer, men heller fjerner f.eks. tilskudd til utleieboliger, som er noe av det kommunene varsler at de har størst behov for. Det er det stikk motsatte av det kommunene trenger nå.

I tillegg mener Høyre at det også trengs mer støtte til norskopplæring, digital og fleksibel. Kommunene må også følge opp det ansvaret de har for å gi et godt, arbeidsrettet introduksjonsprogram, sånn at flere kan komme seg raskere ut i jobb enn vi ser i dag.

Så har jeg lyst til å gi noen korte kommentarer til selve forslagene som fremmes av Fremskrittspartiet her i dag.

For det første er det veldig viktig at vertskommunetilskuddet er på et sånt nivå at det svarer til kostnader som kommunene har ved asylmottak, men det skal også dekke de gjennomsnittlige kostnadene en kommune har knyttet til helse, barnevern og annet i forbindelse med drift av mottak i kommunen. Det er regjeringen som har ansvaret for å se til at vertskommunetilskuddet er på et sånt nivå at det dekker de gjennomsnittlige kostnadene – som Stortinget også behandler i forbindelse med de årlige statsbudsjettene. Vi forventer at regjeringen kommer tilbake i forbindelse med det.

Så til det andre: Det å ha et asylmottak i en kommune krever naturlig nok mye av kommunen det gjelder. Derfor er det, selv om det er et statlig ansvar å drive mottaket, også viktig at kommunene er med på laget og har et ord med i laget når man skal bestemme hvor mottaket skal plasseres, hvis vi skal lykkes med det høye antallet ankomster. Selv om utgangspunktet er at et asylmottak skal etableres etter dialog med kommunen, må også staten ha beredskap for å etablere asylmottak i en kommune dersom situasjonen tilsier det. Derfor stemmer vi mot en sånn vetorett som Fremskrittspartiet foreslår her i dag.

Erlend Wiborg (FrP) [10:08:10]: Det er lett for denne sal å vedta mottak av flyktninger eller å ha en naiv asylpolitikk, for her på Stortinget er det kun snakk om et tall på et papir. For kommunene, som faktisk skal bosette flyktningene eller være vertskommune for et asylmottak, er situasjonen annerledes. De merker realitetene. Det er de som sitter med alle de reelle kostnadene, det er de som må prioritere ned andre viktige velferdstjenester for eventuelt å finansiere kostnadene dette medfører, og det er også de som merker konsekvensene mest av en eventuelt mislykket integreringspolitikk. Altså er det de som får byrdene og noen av utfordringene. Det er grunnen til at Fremskrittspartiet har fremmet dette representantforslaget. Det er ikke sånn at det bare er Fremskrittspartiet som mener dette. Stortinget har blitt bedt om det av Nordland fylkesting – et flertall der, deriblant flere av partiene som her i dag kommer til å stemme imot sine partifeller – for Nordland fylkesting er bekymret for kostnadene det medfører for kommunene å være vertskommune for asylmottak. Det ser vi at også KS har påpekt tidligere, og da må vi ta det på alvor.

Det er to forslag i representantforslaget fra Fremskrittspartiet. Det ene handler om å gi kommunene vetorett i etablering av asylmottak. Skal man få til god integrering, og skal man få til at kommunene er gode

vertskommuner ved etablering av asylmottak, er det viktig at det skjer i et godt samspill, og at man faktisk lytter til kommunene – om de mener at de har kapasitet til det. Det er derfor det burde være en selvfølge at vi lytter til de lokalt folkevalgte, som faktisk har skoen på og kjenner sin kommune best. Derfor bør det være en selvfølge at vi gir kommunene det avgjørende ordet ved etablering av asylmottak.

Det andre er at hvis man først skal pålegge en kommune å ha asylmottak, burde det også være en selvfølge at staten, som pålegger kommunene å være vertskommune, også tar kostnadene – sånn at de ikke skyves over på innbyggerne i kommunen.

Med det tar jeg opp forslagene Fremskrittspartiet er med på.

Presidenten [10:11:12]: Da har representanten Erlend Wiborg tatt opp de forslagene han refererte til.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [10:11:26]: Først vil eg understreke den viktige jobben kommunane gjer og har gjort ved å ta imot flyktningar. Mange kommunar er dyktige og får mykje ut av ressursane. Eg har møtt fleire ordførarar som også har snakka om det positive som har følgt med det å ta imot flyktningar, sjølv om det er krevjande når talet aukar brått, slik det har gjort etter Ukraina-krigen. Dette har vi veldig stor forståing for, og det er noko som må følgjast opp i budsjettprosessane.

SV er heilt einig med forslagsstillarane i at det er viktig at kommunar og fylke får dekt dei ekstra kostnadene det medfører å ta imot og huse asylsøkjjarar og flyktningar, men vi støttar ikkje ein vetorett. Auka flyktningstraumar er ein av mange grunnar til at vi i fleire budsjetttrundar for fylke og kommunar – og også i vårt alternative budsjett i fjor – har føreslått at dei skal få auka rammene sine.

I høyringa til integreringsmeldinga var KS tydelege på at det er særleg kommunale tenester i fylkeskommunen som er underfinansierte med tanke på mottak av fordrivne frå Ukraina. I dette forslaget er det berre snakk om kommunane. Finansiering er ei budsjettsak, så ein får sjå om Framstegspartiet er like ivrige etter å få ei kostnadsdekking for mottak av flyktningar i forslaget sitt til alternativt revidert budsjett om ein månads tid. Det er i budsjetttrundane ei underdekking i tilfelle må handterast.

Flyktningar på mottak vil ha behov for kommunale og fylkeskommunale tenester, både helsetenester, opplæring og skulegang for barn og unge. Vi er heilt einige i at det må vere eit mål å ha ein så god dialog som mogleg med kommunane og utlendingsmyndigheitene i prosessen med å opprette asylmottak.

Det er sjølv sagt viktig at det er forsvarlege økonomiske rammer for drift av asylmottak, og helst hadde vi

sett at det var fleire kommunale mottak eller asylmottak drivne av ideelle organisasjonar med god kompetanse i arbeidet. Difor fremjar vi saman med Raudt eit eige forslag om det i denne saka.

Som statsråden gjer greie for i svarbrevet sitt, stiller departementet allereie i dag krav om at utfordringar i kapasiteten i tenestetilbodet til vertskommunane skal takast med i vurderingane UDI skal gjere i anbudsprosessane. At dette ikkje kan skje før etter anbudsprosessane på grunn av anskaffingslova, er ikkje ideelt. Kanskje burde det også forventast at tilbydarane som planlegg asylmottak i ein kommune, har god dialog med kommunen. Tilbydarane har eit soleklart ansvar for å oppfylle kvalitetskrava i driftsavtalen, og dei er såleis indirekte avhengige av kommune og fylkeskommune i tilrettelegginga. Noko av dialogen og planleggingsansvaret må også ligge her.

Med det tek eg opp forslaget SV er med på.

Presidenten [10:14:33]: Da har representanten Birgit Oline Kjerstad tatt opp forslaget hun refererte til.

Tobias Drevland Lund (R) [10:14:42]: På to år har norske kommuner bosatt over 70 000 flyktninger, og prognosene viser tydelig at vi må forberede oss på å ta imot og bosette enda flere. Solidaritet koster, men det har heldigvis ikke vært mangel på solidaritet i Kommune-Norge og blant den norske befolkningen. Viljen til å bidra er fremdeles høy. Det skal vi være veldig stolte av som samfunn, men nå, vel inne i det tredje året med Russlands folkerettsstridige og brutale krig mot Ukraina, begynner norske kommuner å merke at både økonomien og tjenestetilbudet er under press.

Rødt støtter derfor forslaget om at regjeringen fremmer forslag for Stortinget om en kompensasjonsordning for å dekke alle ekstra kostnader som kommunene får ved å være vertskommune for asylmottak. En slik ordning vil kunne lette noe av den økonomiske byrden kommunene nå opplever, slik at de fremdeles kan opprettholde det tjenestetilbudet de skal tilby overfor øvrige innbyggere. Det er også viktig for den videre solidariteten overfor det ukrainske folket at man fullt ut kompenserer de ekstra kostnadene som Kommune-Norge nå har.

En annen sak er at de fleste asylmottak som har blitt opprettet siden februar 2022, driftes av kommersielle velferdsprofitører som prioriterer å øke sin egen profitt snarere enn å gi tilbud til beboerne på mottaket. Det er få kommunale eller ideelle aktører, slik stoda er nå, som klarer å konkurrere med de kommersielle på pris uten at det går på bekostning av kvaliteten på tilbudet til dem som skal bo der. Rødt mener at man derfor må legge om anbudsprosessen og tildelingen av kontrakter fra UDI for drift av asylmottak, slik at det legges bedre til rette for

ideelle og kommunale driftsoperatører for fremtiden. Dette burde vi ha lært mye av fra forrige gang vi sto i en flyktningkrise, men dessverre viser det seg at man ikke har lært så veldig mye.

Med det viser jeg til de forslagene Rødt er en del av.

Statsråd Emilie Mehl [10:16:59]: Vi opplever et historisk høyt asylankomstnivå i Norge. Jeg er veldig imponert over den jobben som kommuner har gjort og gjør som vertskommuner for asylmottak og i bosettingsarbeidet. For at det ikke skal bli for krevende framover, har regjeringen gjort flere tiltak for best mulig håndtering av det store antallet ukrainere som kommer nå, og for å bidra til at antallet kommer mer ned på et likt nivå med de andre nordiske landene rundt oss. Vi skal likevel fortsatt stille opp for ukrainske fordrevne som trenger hjelp.

Jeg har stor forståelse for at kommuner ønsker å bestemme om de skal være vertskommune for et asylmottak, men vi er nødt til å kunne gi et innkvarteringstilbud til asylsøkere som har behov for det. Hvis vi skal klare det, også i perioder med høye ankomsttall, kan ikke kommunene ha vetorett med hensyn til om de skal ha et asylmottak i sin kommune.

Når det gjelder utgiftsdekning for kommunene, mener jeg vi må vente på resultatet av kartleggingen før vi konkluderer. Rapporten fra kartleggingen med endelige resultater og analyse skal etter planen foreligge i løpet av 2024, og på bakgrunn av dette vil jeg eventuelt vurdere endringer i tilskuddsordninger under Justisdepartementet.

Jeg har også stor forståelse for forslaget fra SV og Rødt, om å legge bedre til rette for ideelle og kommunale driftsoperatører. Til det vil jeg si at UDI har en føring om å tilstrebe en god og hensiktsmessig balanse mellom kommunale, ideelle og private driftsoperatører. Det er slik at lov og forskrift om offentlige anskaffelser og annet relevant regelverk legger føringer for arbeidet med å opprette mottak. I tillegg er det flere andre hensyn å ta, som beredskap og god ressursutnyttelse. Det betyr at jeg ikke vil gå videre med de forslagene som er satt fram.

Presidenten [10:18:53]: Det blir replikkordskifte.

Erlend Wiborg (FrP) [10:19:04]: Jeg hører statsråden si hun vil vente på gjennomgangen før man finner ut om dette egentlig er et problem, men statsrådets partifeller i Nordland fylkesting har vedtatt at de ønsker at storting og regjering sørger for at staten kompenserer for alle ekstra kostnader for kommunene når de er vertskommune for mottak. De sier også i samme uttalelse at konsekvensen av den politikken regjeringen fører i dag, der kommunene ikke blir kompensert for merkostnadene, kan være at barn ikke får oppfølgingen

de trenger i skolen, at ventetidene ved fastlegekontoret øker, og at eldreomsorgen blir dårligere.

Mitt spørsmål er: Tar statsrådets lokal- og fylkespolitikere feil?

Statsråd Emilie Mehl [10:20:02]: For å være sikker på hvor mye utgifter vi skal dekke, må vi også ha oversikt over de utgiftene. Vi gjør en kartlegging for å få klarhet i hva som er kommunenes faktiske nettoutgifter, så vi får et så riktig bilde som mulig av de faktiske utgiftene kommunene har, av de utgiftene vertskommunetilskuddet er ment å dekke. Det gjelder helse, barnevern, tolk og administrasjon i forbindelse med opprettelse og drift av mottak i kommunene.

Erlend Wiborg (FrP) [10:20:36]: De som faktisk har skoen på, altså lokal- og fylkespolitikere, er klare på at disse kostnadene ikke dekkes fullt ut. Det er også godt dokumentert; man kan gå inn og se på bl.a. KOSTRA-tallene.

Eksakt hvor mye man skal få, har jeg forståelse for at statsråden ikke kan svare på her og nå, men det Fremskrittspartiet inviterer Stortinget til å slå fast, er at utgiftene skal dekkes, og så får man finne ut hvor store de er.

Hva er utfordringen for statsråden med å si at alle merkostnadene kommunene har som vertskommune for et asylmottak, skal dekkes?

Statsråd Emilie Mehl [10:21:25]: Det er ulike utgifter som finansieres under ulike tilskuddsordninger. Det kan være sånn at dette ser ulikt ut i de forskjellige kommunene. Det er viktig for oss å få en god oversikt over hva som er de faktiske utgiftene til kommunene, nettopp sånn at vi har mulighet til å gjøre eventuelle endringer der hvor det er en underdekning som kan slå ut feil for enkelte kommuner.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [10:21:56]: Kommunen er grunnmuren i velferdstenestene våre, også for flyktninger og asylsøkjere som oppheld seg i kommunane. Eg er glad for at statsråden seier at det blir gjort eit arbeid for å kalibrere dette.

Kan statsråden utdjupe meir kva som blir gjort, og kva slags tilbakemeldingar departementet får om graden av underfinansiering av tenester knytte til dei store flyktningstraumane som har kome dei siste åra?

Statsråd Emilie Mehl [10:22:27]: Vi står i en veldig krevende flyktningssituasjon. Som jeg sa i innlegget mitt, har vi de høyeste ankomstene i nyere tid. Det er mange kommuner som har tatt en stor belastning med det. Vi har både store og små kommuner som er vertskap for asylmottak. Det kan være forskjellig hvordan de innretter sine offentlige tjenester, og hva slags belastning det har på øvrig budsjett.

Det er viktig for regjeringen at vi har et godt kunnskapsgrunnlag for å vite hvordan belastningen med mottak påvirker den enkelte kommune. Derfor ønsker vi å gjøre en kartlegging. Jeg vet at det er mange kommuner som er opptatt av hvordan det å ta imot flyktninger kan påvirke andre tjenester de skal levere til sine egne innbyggere, f.eks. Det er kanskje den tilbakemeldingen jeg får oftest, og det er en del av grunnen til at vi gjør dette nå.

Presidenten [10:23:18]: Replikordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [10:23:35]: Undertegnede er en av medforslagsstillerne til dette representantforslaget, og undertegnede er fra den landsdelen hvor uttalelsen ble vedtatt i fylkestinget. Utgangspunktet for den uttalelsen er jo at svært mange kommuner opplever disse problemene nært på seg. De kommunene som har opplevd dette, roper varsku om at det går ut over det resterende tjenestetilbudet i kommunen når man opplever slike kostnadsøkninger, fordi man ikke får alle utgiftene dekket.

Mange partier, også Senterpartiet, forfekter jo et standpunkt om vedtak nærmest mulig folk. Da tenker jeg at det mest fornuftige må være å lytte til lokaldemokratiet. Det er absolutt det som er nærmest folket, og som kjenner best hvor skoen trykker. Mange av disse kommunene som har ropt varsku, er ROBEK-kommuner og står på ROBEK-listen. Enkelte av dem opplever kanskje også at prosessen med å komme seg ut av ROBEK-listen blir forskjøvet med ett til to år fordi man får uforutsette utgifter som man rett og slett ikke har mulighet til å dekke inn selv. Det er utgangspunktet.

Jeg synes det rett og slett er trist, for vi har alle ambisjoner om å hjelpe når det er et behov for hjelp. Hvis det da skal bli en debatt i lokalsamfunnene om hvorvidt dette går ut over det resterende tjenestetilbudet, og at man får en debatt som tilsier at man ikke skal ha døren åpen for å hjelpe dem som har behov for det, synes jeg det er trist.

Det er jo det som må være hovedelementet i dette: å sørge for at man ikke har det som utgangspunkt at en kommune velger å si nei på grunn av den økonomiske situasjonen. Jeg tenker at det er trist at man rett og slett ikke velger det. Jeg velger ennå å si at det er fornuftig å få en sak som legger til rette for at man kompenserer for dette, og det er det vi ber om. Vi sier ikke at vi har løsningen på dette. Vi ber rett og slett om å få en sak om det. Så om noen venter på at vi skal komme med det i vårt alternative budsjett, kan vi ikke gjøre det med mindre vi vet hva de faktiske kostnadene er.

Lene Vågslid (A) [10:25:59]: Eg synest at opposisjonen bør lytte til det som blir sagt frå statsråden, for statsråden – og eg, i innlegget mitt – sa veldig tydeleg at ein skal sjå på kostnadene som ligg for inneverande år, og vurdere dei på nytt.

Og så klarer eg ikkje å la vere å peike på eit faktum: Når Framstegspartiet viser til kva lokalpolitikarar i Nordland fylkeskommune meiner, bør ein òg sjå til kva Framstegspartiet gjer i sitt alternative budsjett. Eg trur fylkespolitikarane i Nordland hadde vore svært misnøgd dersom Framstegspartiets alternative statsbudsjett hadde blitt vedteke, for då hadde me kutta over 1 mrd. kr til fylkeskommunane. Birgit Oline Kjerstad frå SV har rett i kva bl.a. KS peikte på i høyringa for integreringsmeldinga, om kva slags tenester som kanskje ser ut til å vere dårlegast finansierte. Så ein bør feie litt for eiga dør før ein tøffar seg veldig frå talarstolen, når ein leverer slike alternative statsbudsjett.

Presidenten [10:27:00]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:27:02]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Birgit Oline Kjerstad og Ingvild Wetrhus Thorsvik om tilbakekall av oppholdstillatelse og statsborgerskap (Innst. 277 S (2023–2024), jf. Dokument 8:77 S (2023–2024))

Presidenten [10:27:21]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen. De som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Tobias Drevland Lund (R) [10:27:41] (ordfører for saken): La meg starte med å takke resten av komiteen og komitéråden for samarbeidet under behandlingen av denne saken.

I dette representantforslaget fra SV og Venstre blir det fremmet seks ulike forslag. Komiteens tilråding i dag fremmes av Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, mens komiteens mindretall består av SV og Rødt. Med det vil jeg ta fatt på Rødts syn på saken, og regner med at de andre partiene redegjør godt for sine egne syn.

William Shakespeare skrev på starten av 1600-tallet at noe er råttent i det danske riket, i sitt berømte skuespill Hamlet. Godeste Shakespeare kunne like gjerne

skrevet: Noe er råttent i det norske riket – om han hadde fulgt med på norsk utlendingspolitikk.

Noe er råttent når en stat bruker enorme ressurser på å åpne saker om tilbakekall av statsborgerskap eller oppholdstillatelse mot borgere for noe de gjorde eller sa galt da de kom for 10, 15, 20 eller 30 år siden.

Noe er råttent når en stat forventer at en mindreårig skal angi sin egen mor etter at de kom til landet, og nå straffer både mor og datter over 19 år etterpå, som vi kan lese om på NRK i dag, nemlig saken til Zarina.

Noe er alvorlig galt når norske utlendingsmyndigheter mener at en gravid tobarnsmor med mann i Norge og jobb, godt integrert, som har bodd her i over 12 år, skal dra tilbake til Pakistan, et land hun ikke er fra, og risikere å bli sendt videre til Afghanistan. Dette er altså den gravide tobarnsmoren Rukhsana, som har måttet forlate Norge.

Noe er feil når godt integrerte borgere, som dem jeg nevnte, som er viktige for sitt lokalmiljø, betaler sin skatt med glede, har skapt et godt og trygt liv her i Norge, skal fratras statsborgerskap eller oppholdstillatelse for brudd på utlendingsloven eller statsborgerloven så lenge etter at det som eventuelt er feil, har skjedd.

Slik er tilstanden i det norske riket. Siden 2017 er det gitt klare politiske føringer til UDI om at de skal prioritere tilbakekallssaker, at det skal brukes ressurser på å grave i gamle saker. Siden 2017 har mer enn 5 500 mennesker mistet sitt statsborgerskap eller sin oppholdstillatelse. Slike tilbakekallssaker åpnes ofte på grunn av mistanke, som verken trenger å være godt begrunnet eller ha noen nedre terskel.

Jeg mener dette er en veldig, veldig rar praksis. I øvrig justispolitikk i dette landet er det foreldelsesfrist for en hel rekke kriminelle gjerninger, men ikke når det gjelder brudd på utlendingsloven eller statsborgerloven. Det burde man gjøre noe med nå.

Med det fremmer jeg de forslagene som Rødt er med på, og viser også til en del andre løse forslag, og jeg skal redegjøre mer for det senere.

Presidenten [10:30:45]: Da har representanten Tobias Drevland Lund tatt opp de forslagene han refererte til.

Mari Holm Lønseth (H) [10:30:52]: Norge har et ansvar for å gi beskyttelse til mennesker som er på flukt. Vi skal ha en streng, men rettferdig innvandringspolitikk med en så rettssikker og rask som mulig avklaring av både identitet og om en får opphold.

I dag bruker utlendingsmyndighetene mye tid på å få klarlagt identiteten til personer som søker beskyttelse i Norge. Ofte kommer personer uten papirer, og altfor ofte er det også eksempler på personer som oppgir uriktige opplysninger om egen identitet for å få opphold i

Norge. Det er viktig at det får konsekvenser for oppholdsstatusen om man gir uriktige opplysninger om egen identitet i Norge.

Det aller beste vil være om disse uriktige opplysningene blir avdekket så tidlig som mulig, men det er også eksempler på saker hvor brudd på utlendingsloven først kommer til syne senere, etter at en person har oppholdt seg i Norge over tid. Da vil personen som regel ha gjen tatt uriktige opplysninger til norske myndigheter flere ganger. Noen ganger er det også eksempler på personer som opererer med flere ulike identiteter, og som kan utgjøre en sikkerhetsrisiko.

Derfor mener Høyre at en absolutt foreldelsesfrist mot tilbakekall ikke er et riktig tiltak. For å fange opp helt urimelige utslag av at man har gitt uriktige opplysninger til norske myndigheter over lengre tid, sørget f.eks. Høyre – i et flertall med mange andre partier i denne salen – for at det ble innført en forholdsmessighetsvurdering ved spørsmål om tilbakekall av statsborgerskap.

Personer som ikke har statsborgerskap i Norge, vil ha en svakere tilknytning til landet. Da er det viktig å understreke at i de sakene må også hensynet til barns beste ivaretas, noe som er et grunnleggende prinsipp i Norge.

En absolutt saksbehandlingsfrist, som også er tatt opp i denne saken, vil heller ikke ta opp i seg at det kan være ulik kompleksitet i ulike saker som gjør at det er behov for å bruke lengre eller kortere tid på et spørsmål om tilbakekall. Derfor støtter Høyre heller ikke forslaget om det.

Det er helt nødvendig at utlendingsmyndighetene sørger for at det regelverket vi har vedtatt her i Stortinget, faktisk blir fulgt, om vi skal klare å opprettholde tiliten til asylsystemet på sikt. Skal vi gi beskyttelse til dem som har et behov for det, er det viktig at vi ikke åpner for at personer som ikke har behov for beskyttelse her fordi de har gitt uriktige opplysninger om egen identitet, får bli værende i Norge, og at det slik ikke har noen konsekvenser å bryte utlendingsloven. Om vi ikke har et effektivt system for at regelverket vi har vedtatt, følges, risikerer vi at vi undergraver hele asylsystemet på sikt.

Kathrine Kleveland (Sp) [10:34:11]: Vi skal ha en rettferdig asylpolitikk, og rettferdighet innebærer også strenge krav til at de som søker asyl, må være ærlige om sin identitet og andre faktiske forhold. Det må til, skal vi ivareta asylinstituttet og en rettferdig praksis. Regjeringspartiene mener derfor at tilbakekall skal være en reaksjonsform ved misbruk av asylinstituttet, dersom vilkårene for tilbakekall er oppfylt.

Senterpartiet og Arbeiderpartiet vil påpeke at dersom oppholdstillatelse tilbakekalles, må det vurderes om det er grunnlag for å gi ny tillatelse av beskyttelses-

behov, sterke menneskelige hensyn eller særlig tilknytning til riket. Altså kan det gis oppholdstillatelse dersom vilkårene er oppfylt, selv om vilkårene for tilbakekall også er oppfylt.

Forslag om foreldelsesfrist på tilbakekall av oppholdstillatelse og statsborgerskap har vært til behandling her i Stortinget før. Jeg har stor sympati for at lang saksbehandlingstid i tilbakekallssaker og tilbakekall etter mange års opphold har store menneskelige konsekvenser og er en stor påkjenning for den enkelte. Det forventer jeg at utlendingsforvaltningen arbeider for å unngå.

Samtidig er det viktig at vi kjenner identiteten til de som får statsborgerskap. Det vil være uheldig dersom en person som motarbeider korrekt avklaring av egen identitet, får beholde norsk statsborgerskap på uriktig grunnlag og uriktig identitet. Det støtter ikke opp under en rettfærdig asylopolitikk. Samtidig vil jeg igjen presisere at det er nødvendig med en rask og effektiv saksbehandling som ivaretar rettssikkerheten og unngår at folks liv blir satt på vent, særlig i saker der barn er involvert.

Avslutningsvis vil jeg si at jeg er glad for at Stortinget i 2019 fjernet den såkalte arvesynden, og at statsborgerskap som hovedregel ikke kan tilbakekalles som følge av feil foreldre eller besteforeldre har gjort.

Erlend Wiborg (FrP) [10:36:45]: Jeg kan begynne med å si at Fremskrittspartiet kommer til å stemme imot også de løse forslagene her i dag.

Det er 110 millioner mennesker på flukt i verden. Alle kan ikke komme til Europa eller Norge. Den største trusselen vi har mot asylsystemet, er folk som jukser og prøver å skaffe seg opphold i Norge uten at de har behov for det. Hver person som jukser, opptar plassen til en annen person som har et reelt behov for beskyttelse. Da må man stille seg spørsmålet: Hvem er det man da skal prioritere? Er det den personen som har jukset seg til opphold som en ikke har behov for? Eller skal man prioritere den personen som er på flukt fra kuler, krutt og forfølgelse?

Det er noen som sier at vi bør innføre en foreldelsesfrist, sånn at det er greit å jukse bare man klarer å holde det skjult lenge nok. Det blir en helt feil sammenligning når noen blander inn straffeloven for øvrig, for det er ikke sånn at det er en straff å miste noe man aldri skulle hatt. Det er på samme måte som at hvis noen begår et tyveri, f.eks. stjeler en bil, og det blir avdekket mange år etter, må man gi fra seg den bilen man aldri skulle hatt. Det er ikke straffen. Straffen kommer som en helt egen sak.

De forslagene som er fremmet her i dag, vil sørge for at de som har et reelt behov for beskyttelse, i mindre grad vil få det, og man vil belønne, legge til rette for og oppfordre personer som ønsker å jukse for å få opphold

i Norge. Det vil Fremskrittspartiet advare sterkt imot. Det er ikke bra for Norge, og det er i hvert fall ikke bra for de menneskene som da ikke får plass fordi noen som har jukset, opptar den plassen de skulle hatt.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [10:39:40]: Det er selvfølgelig ikke slik at alle som kjem til Noreg og søker asyl, har rett på flyktningstatus og opphald i Noreg. SV meiner også at vi skal ha ei god og rask handsaming av asylsaker, der ein sikrar at det er dei som har rett på vern etter utlendingslova og flyktningkonvensjonen, som får opphald i Noreg. Vi meiner likevel at det går nokre grenser for når saker om tilbakekall av opphaldsløyve og statsborgarskap kan opprettast, og vi treng ei innramming av skjønnsutøvinga. Difor har vi fremja denne saka.

Tvilen skal falle tiltalte til gode, heiter det i norsk strafferett. I Noreg har vi foreldingsfrist for straffbare forhold, men i asylsaker er bevisbyrda lagt på asylsøkjaren, og vi har ei klagehandsaming i UNE utan kontradiksjon. Dette gjev i mange høve svak rettssikkerheit for asylsøkjjarar. Etter 2015 har moraliseringa og mistenkjeggjeringa av asylsøkjjarar blitt meir dominerande i den politiske debatten, syner ei fersk doktoravhandling disputert i mars.

Saka til Mahad Mahamud frå Somalia, som blei utvist ved dom i 2019, er eit godt eksempel. UDI påstod at han var frå Djibouti og hadde oppgjeve feil identitet, og la til grunn at han hadde identiteten til ein død mann. Han blei utvist ved dom. Denne saka er eit grelt eksempel på kor ille det kan gå når såkalla innvandringspolitiske omsyn og mistanke trumfar fakta. No har Mahad fått asyl i Frankrike, og Noreg har fått refs frå franske myndigheiter for ikkje å ha ivareteke den grunnleggjande retten han har til vern. Dette er ei svært alvorleg sak.

At nokre ikkje greier å skaffe fram dokumentert ID frå landet dei kom frå for lenge sidan, betyr ikkje automatisk at personane har misbrukt asylinstituttet. Det kan vere vanskeleg å skaffe fram dokumentasjon frå svake statar med mykje konflikt og dårlege system for registrering. Vi meiner at når ei sak har vore handsama av UDI og UNE og det er gjeve opphaldsløyve, til og med statsborgarskap, bør det vere tungtvegande grunnar for å kunne opne ei tilbakekallssak. Difor føreslår SV at skjønnsutøvinga må rammast inn med meir konkrete krav til kva som kan utløyse ei sak, og kva som skal vurderast. Vi meiner at det må innførast både ein saksbehandlingstid i slike saker og ein foreldingsfrist på ti år for tilbakekallssaker.

Vi ynskjer at menneske med lovleg opphald i Noreg skal bidra til samfunnet, lære seg norsk og forsørge seg sjølv. Då kan vi ikkje ha det slik at folk som har fått asyl og opphald i Noreg, aldri skal kunne kjenne seg trygge.

Reaksjonane må vere forholdsmessige. Mange gjenomlever store traume på flukt for å berge livet, og slike menneske treng føreseielege saksprosessar og tryggleik. Difor har vi fremja denne saka, og vi støttar også dei lause forslaga.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [10:43:05]: Statsborgerskap og oppholdstillatelse utgjør en helt grunnleggende trygghet for den enkelte. Ja, loven åpner for å frata mennesker statsborgerskap og oppholdstillatelse i gitte tilfeller, men det betyr likevel ikke at det er riktig å gjøre det i alle saker hvor det er juridisk mulig.

Når en person har levd i Norge i 19 år og nærmest over natten blir sendt til et land vedkommende selv opplever å ha lite tilknytning til – en person som har etablert et liv, en familie og en karriere her – og tilbaketrekkingen skjer på bakgrunn av uriktige opplysninger omsorgspersoner har gitt mens vedkommende var barn, er det grunn til å spørre seg om det ikke burde vært lagt større vekt på menneskelige hensyn i disse sakene.

Sånn er situasjonen for Zarina. Akkurat nå sitter hun på et fly til Kasakhstan etter 19 år i Norge. Vi behandler ikke Zarinas sak her i dag, men situasjonen hennes eksemplifiserer at dette er en praksis vi ikke bør fortsette med.

Selv om tilbakekallellesbestemmelsen er en «kan»- og ikke en «skal»-bestemmelse, framgår det ikke av ordlyden til utlendingsloven på oppholdstillatelse. En forholdsmessighetsvurdering vil tillate myndighetene å vurdere hver enkelt sak med en mer nyansert tilnærming, og ved å innføre en momentliste for vurderingstemaet vil det for forvaltningen også bli enklere og mer sannsynlig at man hensyntar individuelle forhold som kan være viktige.

I samsvar med helt grunnleggende rettsstatsprinsipper om individualisert rettferdighet burde en sånn vurdering også reflektere prinsippet om at ingen skal straffes for andres handlinger. Derfor bør man som den klare hovedregel ikke tilbakekalle oppholdstillatelse eller statsborgerskap der uriktige opplysninger ble gitt av en omsorgsperson da man selv var barn. Det er flere representanter her i dag som snakker om rettferdighet, og at noen ikke kan jukse på bekostning av andre, men barn skal ikke betale prisen for foreldres handlinger.

For mange betyr det at man hele livet kan sitte og leve med risikoen for at oppholdstillatelse og statsborgerskap kan trekkes tilbake. NOAS har utgitt en rapport som viser hvor skadelig det kan være for den enkelte at man til tross for at man er godt integrert i samfunnet og arbeidslivet og har stiftet familie, når som helst kan bli sendt ut av landet av utlendingsmyndighetene. Derfor bør det også innføres en foreldelsesfrist.

Venstres forslag i saken er allerede tatt opp.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [10:46:27]: Aller først vil jeg takke SV og Venstre for et veldig viktig representantforslag, for hva er egentlig et rettferdig asylsystem? Jeg tør påstå at det systemet vi har, på ingen måte er rettferdig.

Det er kanskje det vi kan kalle flaks at dette representantforslaget kommer opp til behandling i Stortinget akkurat i dag. Eller: Det er egentlig bare flaks dersom det kan få regjeringspartiene og justisministeren til å snu i en sak der vi begår en urett mot en person som har fått lov til å bo i Norge i 19 år. Selv om vi ikke behandler Zarinas sak her i dag, er det tankevekkende at mens vi behandler denne saken, sitter hun på et fly på vei ut av Norge og til Kasakhstan, et land hun ikke har vært i på 19 år.

Zarina kom til Norge som 13-åring i 2005, og hun har bodd her siden. Hun har gått på skolen her, hun har fått venner her, hun har tatt utdanningen sin her, hun har fått jobb og samboer her. Hun er godt integrert og bidrar til samfunnet. Samtidig som politikere snakker på ut- og innpust om at vi må få flere barn i Norge som kan bidra, kaster vi henne altså ut.

Hun blir kastet ut av landet fordi hun da hun var 18 år gammel, ikke meldte fra til myndighetene om at hennes foreldre hadde oppgitt feil opplysninger om hvor hun var fra da hun kom hit som barn. For det første: I hvilke andre deler av rettssystemet lar vi mennesker bli straffet for foreldrenes feiltrinn? For det andre: Det norske systemet forventet altså at Zarina i det øyeblikket hun fylte 18 år, skulle angi sin egen mor. Og for det tredje: Sammen med moren blir Zarina nå kastet ut fordi de sammen bestemte seg for å gå til myndighetene for å fortelle sannheten. Det lønner seg ikke å lyve, og det skal det jo ikke gjøre, men det lønner seg heller ikke å si sannheten. Det er noe riv ruskende galt med systemet vårt.

Vi støtter alle de seks forslagene som er fremmet, og står nå også sammen med flere partier bak flere løse forslag. Det kunne i dag vært en gylden mulighet til å stå opp for grunnleggende rettigheter, og for at folk ikke skal bli kastet ut på grunn av sine foreldres feil. Vi må slutte med det, og det er på overtid at vi endrer reglene.

Statsråd Emilie Mehl [10:49:25]: Å kunne tilbakekalle tillatelser gitt på uriktig grunnlag er viktig for å signalisere at vi ikke godtar misbruk av asylsystemet. Representantene foreslår bl.a. å lovfeste en forholdsmessighetsvurdering i utlendingsloven § 63. Relevante hensyn under en forholdsmessighetsvurdering blir i dag vurdert etter lovens § 38, men dersom en forholdsmessighet tas inn i § 63, mister vi i realiteten muligheten til å reagere på misbruk. En følbare reaksjon som jeg mener vi bør beholde, er nettopp at botiden for permanent

opphold må opparbeides på nytt dersom det gis en ny tillatelse etter § 38.

Jeg ser heller ikke noe behov for å innføre en momentliste for hva som skal vurderes ved tilbakekall av oppholdstillatelse. Lov eller forskrift vil uansett aldri kunne være uttømmende. UDI og UNE må vurdere i hver enkelt sak hvilken vekt ulike relevante hensyn skal tillegges.

I april 2022 stemte Stortinget imot å innføre foreldelsesfrist i statsborgerskapsaker. I tilbakekallssaker etter utlendingsloven vil botiden normalt være kortere, og det er da mindre grunn til å ha en slik frist. En absolutt frist kan forhindre tilbakekall i alvorlige saker. Forvaltningsloven foreskriver dessuten at alle saker skal avgjøres uten ugrunnet opphold. Et annet forslag er en saksbehandlingsfrist på 15 måneder i tilbakekallssaker. Tidligere bestemmelser om dette ble opphevet i 2016. UDI har nå lange saksbehandlingstider og store restanser i flere sakstyper på grunn av høye asylankomster de siste årene. Forslaget er derfor problematisk. Jeg ønsker ikke å innføre en slik frist.

Videre ønskes en høyere terskel for å opprette en tilbakekallssak. Det er UDI som ut fra nye opplysninger eller tips må vurdere når sak skal opprettes. Terskelen for å opprette sak er høyere i dag enn tidligere, og UDI skal i henhold til tildelingsbrevet særlig rette innsatsen mot de alvorligste sakene.

Det siste forslaget går ut på å øke rettshjelpen i tilbakekallssaker. NOU 2020: 5, Likheter for loven, inneholder forslag til endringer i utlendingsaker. Utredningen er omfattende, og departementet må bruke noe tid på å vurdere forslagene. Det er med andre ord for tidlig å konkludere med hensyn til om det vil bli foreslått å øke rettshjelpen i tilbakekallssaker.

Presidenten [10:49:59]: Det blir replikkordskifte.

Mari Holm Lønseth (H) [10:52:05]: Jeg tror statsråden og jeg er helt enige om at det aller beste er at vi får avklart identitet og oppholdsgrunnlag så fort som mulig når folk kommer til Norge, sånn at man kan slippe å risikere tilbakekallssaker senere. Det tror jeg er noe alle i salen er helt enige om at man ønsker å prøve å unngå. Det jeg opplever som en utfordring nå, er at det er mange som f.eks. venter en stund når de sitter på asylmottak, før de får gjennomført asylintervju. Det at man ikke kommer raskt nok i gang med å fortelle hvem man er, slik at UDI har muligheten til å få bedre klarhet i hvem det er som faktisk søker asyl i Norge, kan også føre til at folk blir boende lenger i Norge enn hva de egentlig burde hvis de ikke har krav på opphold her. Mitt spørsmål til statsråden er hva justisministeren vil gjøre for å få opp kapasiteten i UDI for å gjennomføre disse asylintervjuene, også i samarbeid med politiet.

Statsråd Emilie Mehl [10:52:56]: Jeg synes det er gode refleksjoner. Gjennom tiden, spesielt etter at krigen i Ukraina brøt ut, har det vært krevende å klare å ha tilstrekkelig kapasitet i UDI for å håndtere den situasjonen sammen med politiet. Men jeg opplever også at vi foreløpig har løst oss godt gjennom den tiden. Underveis har det vært ulike praktiske spørsmål som politiet og utlendingsmyndighetene har tatt stilling til, bl.a. om hvor mye informasjon man skal registrere, opp mot hensynet til effektivitet. Det blir jo faglige vurderinger som det ikke er riktig av meg å gå inn i. Fra regjeringens side følger vi med på ressursbehovet og vurderer justeringer av det i budsjettprosessene, som normalt.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [10:53:58]: Vi foreslår ikke at ein skal fjerne moglegheita til tilbakekall, men vi vil ramme ho inn. I ei nyleg gjeven doktoravhandling og i rapporten «Tilbakekall. Ungdom fra Afghanistan som risikerer å miste oppholdstillatelse eller statsborgerskap» av NOAS blir dei store menneskelege kostnadene av å få oppretta ei tilbakekallssak mot seg dokumenterte. Det går ikkje minst hardt ut over ungane når foreldra blir utrygge på framtida. Svært mange av desse sakene endar med fornya opphaldsløyve, men sjølve prosessen utset menneske for store belastningar. Meiner statsråden at det er rett å bruke store ressursar på å ettergå gamle saker der folk er godt integrerte, når det er køar av nye asylsaker som treng rask avklaring?

Statsråd Emilie Mehl [10:54:46]: Det er ikke opp til meg å vurdere hvordan de ulike sakene prioriteres, men ja, jeg mener det er riktig å bruke ressurser på å ettergå saker hvor det kan være gitt oppholdstillatelse eller statsborgerskap på uriktig grunnlag, for hvis man har framsatt feil opplysninger eller på annen måte ikke har grunnlag for den tillatelsen man har, må det også være en risiko for at man mister den.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [10:55:11]: I mange av dei sakene som har gått i rettsvesenet, og der ein har gått grundig inn i saksbehandlinga til forvaltninga, kjem det godt fram at i ein del av desse sakene har uriktige opplysningar ofte grunnlag i misforståingar eller i ei tolking, forskjellige sanne ting som eigentleg forklarar mykje betre kvifor det blei feil i saksbehandlinga.

Eg lurar på: Meiner statsråden at det ikkje er behov for å styrkje rettssikkerheita og få betre moglegheit til å kunne forklare seg i desse sakene, slik at ein får avdekt desse misforståingane og folk ikkje blir sette i ein vanskeleg livssituasjon på sviktande grunnlag?

Statsråd Emilie Mehl [10:56:10]: Jeg har tillit til at det systemet vi har nå, fungerer godt.

Tobias Drevland Lund (R) [10:56:30]: Mitt spørsmål er ganske enkelt, også siden foregående taler var inne på noe av det samme som jeg kunne ha spurt om. Mitt spørsmål er: Mener statsråden at en mindreårig skal angi sin egen mor idet man kommer til Norge, og mener statsråden at det i neste rekke er riktig å straffe denne personen, som prøver å løse opp i situasjonen, legge fram dokumentasjon og samarbeide med politiet i etterkant av at den uriktige opplysningen ble gitt i første omgang? Er det riktig?

Statsråd Emilie Mehl [10:57:06]: Jeg opplever at det ligger en enkeltsak bak dette spørsmålet. Jeg kan ikke kommentere enkeltsaker. Den har vært tatt opp flere ganger i debatten.

Tobias Drevland Lund (R) [10:57:19]: Det vil jo også gjelde andre personer som er i samme situasjon. Mitt spørsmål er: Er det forventet at barn skal angi sine egne foreldre når disse har gitt feil opplysninger i et asylintervju?

Statsråd Emilie Mehl [10:57:32]: Det er ikke mulig for meg på politisk nivå å gå inn og verken vurdere eller gi kommentarer knyttet til enkeltsaker. Jeg har tillit til at vi har et system som fungerer godt. Vi har klare regler, bl.a. om at man må opplyse om riktig identitet når man kommer til Norge. Hvis man ikke har gjort det, kan det bli en reaksjon. Jeg har forståelse for at det menneskelig sett kan oppleves svært krevende, men det er også viktig for tilliten til asylinstituttet at de reglene vi har, blir fulgt.

Presidenten [10:58:03]: Replikordskiftet er omme. De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [10:58:21]: Det siste året har eg møtt fleire som har fortalt historia si om korleis det har vore å leve med ei tilbakekallssak over seg. Det har vore sterkt. På lanseringa av rapporten «Tilbakekall», laga av NOAS i 2023, møtte eg ein ung afghanar som fortalde si historie. Han kom til Noreg som barn, som einsleg asylsøklar, og hadde opplevd mykje vondt på flukt. Med god hjelp frå norske myndigheiter fekk han stabla livet sitt på beina, kom seg gjennom vidaregåande skule og var godt i gang med utdanning som bioingeniør då han plutseleg fekk eit brev i posten om at det var oppretta ei tilbakekallssak mot han. Det stod lite om kvifor og kva som skulle skje vidare. Han gjekk i månader med uro, men blei etter kvart kalla inn til intervju som varte i dagevis.

Tilbakekallssaka gjekk over fleire år, og det var ei enorm påkjenning. Det første som skjedde, var at venar trekte seg unna. Redsel og usikkerheit for framtida gjor-

de det vanskeleg å konsentrere seg om studia, og prestasjonane blei dårlege. Gamle traume kom tilbake, triggja av uvissa. Han blei deprimert, fekk problem med å sove, og det uføreseielege og den lange ventetida gjorde det ekstra ille. Kjensla av ikkje å vere ønskt av samfunnet var enormt sterk. Det var detaljar frå ei facebookside som hadde vekt mistanken til utlendingsmyndigheitene – detaljar som sakshandsamarane feiltolka og hadde misforstått, syntet det seg. Til slutt fekk han fornøya opphald i Noreg.

Rapporten «Tilbakekall» og ei nyleg gjeven doktoravhandling dokumenterer svært store negative konsekvensar av prosessen med å opne ei tilbakekallssak – ikkje berre for den det gjeld, men også for familie, nettverk og ikkje minst barn. Folk som har brukt alle sine krefter på å lære norsk og har jobba hardt for å stable eit nytt liv på beina, opplever å bli avviste. Alle resursane dei har brukt og relasjonane dei har bygd for å bli ein del av samfunnet, blir lagde lite vekt på i saksprosessen. Å ha budd i Noreg i 20 år og hatt statsborgarskap for så å bli omtalt som «utlendingen», opplever veldig mange som vanskeleg.

Det er på høg tid at vi rammar inn skjønet i denne delen av utlendingsforvaltninga vår. Det er ei alvorleg sak når mange opplever det denne personen har opplevd, og det treng vi å ta tak i. Eg håpar inderleg at dette ikkje blir siste gongen vi diskuterer denne saka. Eg er skuffa over fleirtalet i Stortinget, som ikkje ser at det er andre måtar å regulere innvandring på enn ved å tilbakekalle saker og lage skrekkeeksempel for at folk ikkje skal prøve å kome til Noreg.

Tobias Drevland Lund (R) [11:01:34]: Det er svært inngripende å gå gjennom prosessen ved tilbakekall av statsborgerskap eller oppholdstillatelse. Det kan også ta veldig mange år – år fylt av usikkerheit om hva tiden framover vil bringe. Det gis heller ikke rettshjelp i forbindelse med intervjuet personen må ha hos politiet, og som vanlig vurderes heller ikke hensynet til barnets beste tilstrekkelig i disse sakene.

Det blir sagt at man har innført en forholdsmessighetsvurdering når det gjelder tilbakekall av statsborgerskap. Det skjer likevel veldig ofte at man ikke vektlegger lang botid i Norge, tilknytning til riket og alle disse momentene som skal være viktige i en sånn forholdsmessighetsvurdering. Det ser vi gang på gang.

Foreldelsesfrister er heller ikke noe uvanlig eller nytt i norsk lov. Det finnes forbrytelser som ikke foreldes, som drap, mordbrann, voldtekt av barn under 18 år, folkemord eller forbrytelser mot menneskeheten. Det er veldig bra at de ikke foreldes, men skal man da sidestille disse forbrytelsene med brudd på utlendingsloven og brudd på statsborgerskapsloven? Det mener jeg blir helt feil.

Representanten Kleveland sa, og det bet jeg meg merke i, at man i 2019 gjorde endringer slik at man fjernet arvesyndden. Hadde det vært så vel, for det stemmer jo ikke. Et eksempel på det er en sak som har blitt nevnt flere ganger her i dag, saken til Zarina Saidova. Etter 19 år i Norge må hun altså forlate landet og dra til Kasakhstan, et land hun ikke lenger kjenner, og prate et språk hun ikke kan. Hun må forlate alt hun har i Norge, nettopp fordi hun blir straffet for at hennes mor oppga feil opplysninger i asylintervjuet da Zarina var mindreårig. Det er arvesynd, og det burde vi ha kvittet oss med.

Til representanten Wiborg og Fremskrittspartiet kunne man jo sagt veldig mye, men hvis jeg skal begrense det til et tankeeksperiment: La oss si at man har en skattesnylter som har unndratt millioner av kroner fra den norske staten, som har brukt disse pengene til å gi barna en behagelig oppvekst, en oppvekst fylt av ting, der de aldri har trengt å tenke på at de mangler noe. Skal man da i ettertid gjøre barna juridisk og økonomisk ansvarlige for at foreldrene deres kanskje har unndratt skatt? Det gjør man ikke i Norge, men man gjør det for brudd på utlendingsloven og statsborgerskapsloven. Da forfølger det personene, selv om de var barn da ugjerningen inntraff. Det mener jeg blir helt urimelig og helt feil.

Det er på høy tid å ha en foreldelsesfrist for tilbakekallssaker om opphold og statsborgerskap. Men det bør finnes unntak, og det er selvfølgelig i saker hvor man bl.a. aktivt misbruker dobbel identitet. Det har også forslagstillerne lagt til grunn, hvis man da leser forslaget.

Lars Haltbrekken (SV) [11:04:50]: Akkurat nå sitter det en ung dame på et fly til et fremmed land – et land hun dro fra sammen med moren sin da hun var 13 år. Hun drar fra en trygg tilværelse med samboer og egen arbeidsplass, hun drar fra et land hun har vært i det meste av sin ungdomstid. Zarina Saidova har bodd i Norge i 19 år, men nå var det altså nok for de norske utlendingsmyndighetene. Nå skulle hun ut – på grunn av en feil som moren gjorde da de kom til Norge.

Hun kom til Norge som 13-åring, men blir i dag kastet ut. Arvesyndden finnes fortsatt i den norske håndteringen av folk som søker opphold. UDI mente at Zarina burde ha fortalt om feilinformasjonen som moren ga, da hun fylte 18 år, og siden hun ikke gjorde det, utviser de henne. I møtet der saken hennes ble behandlet, fikk hun selv ikke delta. UDI mener altså at Zarina var ansvarlig for å angi sin egen mor. Vi kan vel alle forestille oss hvordan vi selv ville ha reagert i en situasjon hvor vi ble bedt om å angi våre egne foreldre.

Zarina er ikke det eneste eksempelet på at barn og unge må ta straffen for feil gjort av deres foreldre i utlendingsaker. Mange kastes ut fordi foreldrene ikke har

fortalt alt eller vært helt sannferdige. Norske myndigheter har opprettholdt arvesyndden i flyktning- og asylpolitikken, og det er skammelig at vi lar feil begått av foreldre avgjøre barns framtid her i Norge. Derfor fremmer SV, sammen med flere andre partier, i dag forslag som skal sikre at oppholdstillatelse ikke kan trekkes tilbake i de tilfellene der de som har fått oppholdstillatelse, var barn den gangen de uriktige opplysningene ble gitt av barnets omsorgspersoner. Som flere andre har vært inne på: Vi har ikke for vane å straffe barn for feil gjort av deres foreldre, og det bør også gjelde barn og mennesker som er på flukt, eller som kommer til landet på andre måter.

Zarina har nå fått beskjed om at hun ikke får komme tilbake til Norge før det har gått to år. Jeg håper inderlig at justisministeren ser på disse begrensningene, sånn at hun kan komme tilbake før det har gått to år.

Presidenten [11:07:21]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:08:04]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i trygderettsloven (rettens sammensetning, aktiv saksstyring og krav til kjennelser) (Innst. 276 L (2023–2024), jf. Prop. 53 L (2023–2024))

Presidenten [11:08:18]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Torbjørn Vereide (A) [11:08:41] (ordfører for saka): Forslaget i Prop. 53 L er viktig, sjølv om kanskje ikkje alle har auga på oss når vi diskuterer dette i salen no. Dette er ei viktig oppfølging av NOU-en Raskt og riktig. Sjølv om han ikkje tek for seg alle aspekt, tek han likevel for seg dei aspekta som har med klage- og ankesystemet å gjere.

Eg er rimeleg trygg på at veldig mange av dei som har jobba med saka, anten det er underteikna eller andre i arbeids- og sosialkomiteen, har blitt ganske klar over at det er hol, manglar, unødvendig ventetid og prosessar som gjer at det å få ei sak behandla frå start til slutt, kan ta altfor lang tid i mange tilfelle. Det er ei svakheit som ikkje heng saman med ein enkelt årsak, men som vi er nøydd til å korrigere og forbetre.

Komiteen vil understreke at ikkje alle forslaga i NOU-en er følgde opp, men at det er avgrensa til å følgje opp det som går på Trygderettens samansetning, aktiv saksstyring og krav til rettsavgjerd. Det er eit viktig poeng.

Det er òg verd å leggje til at i undersøkinga og gjennomgangen av systemet har ein ikkje gått inn i systemet og sett på det på ein så heilskapleg måte som det er gjort i NOU-en Raskt og riktig. Det understrekar òg behovet for at det no endeleg blir teke tak i, og at vi kjem tilbake til desse forslaga i lova som vil vere med på å gjere det – enkelt sagt – raskare og riktigare for dei som treng hjelp i systemet vårt. Det er ingen tvil om at folk som har ei klage i Trygderetten, ofte er i ein sårbar situasjon av livet. Det er difor heilt nødvendig at vi får ned behandlingstida så fort som mogleg, og til å bli så kort som mogleg, slik at ein kan få avslutta det kapittelet i livet og gå vidare – uansett kva utfall saka måtte få.

På vegner av ein samla komité legg vi fram denne saka no, og eg takkar medlemene i komiteen for eit godt stykke arbeid.

Anna Molberg (H) [11:11:27]: Proposisjonen vi behandler i dag, inneholder forslag som er en delvis oppfølging av utvalget som Solberg-regjeringen nedsatte i 2021. Utredningen, som har fått navnet «Raskt og riktig», gjennomgikk hele klage- og ankesaksprosessen på Navs og Trygderettens område.

Bakgrunnen er at vi over tid har sett en økning i saksbehandlingstidene, og antallet klage- og ankesaker har også eskalert kraftig. Denne utviklingen kan ikke fortsette, og det er derfor bra at regjeringen følger opp noen av forslagene som omhandler Trygderettens sammensetning, aktiv saksstyring og krav til kjennelser. Utvalget foreslo imidlertid en lang rekke tiltak, bl.a. nye frister både i Nav og i Trygderetten. De foreslo ulike tiltak til endringer i klagesaksbehandlingen. De foreslo begrensninger i adgangen til å oppheve vedtak og sende saken tilbake. Det ble også foreslått et prosjekt for å redusere restansene i Trygderetten og bedre opplysningen av saker. Dette er også viktige tiltak som kan være med på å få saksbehandlingstidene og restansene ned.

Høyre mener det er en viktig prioritet at vi oppnår en mer effektiv velferdsforvaltning enn den vi har i dag. Det var også hele poenget med å nedsette utvalget som skulle komme med løsninger på nettopp det. En rask og effektiv saksbehandling er også viktig for brukerne av velferdssystemet vårt. Det sikrer inntekt og rettigheter for dem som har krav på det, og da å bli stående i stampe i et ineffektivt system går også utover den enkeltes rett til velferd.

Høyre legger til grunn at regjeringen ikke anser seg selv ferdig med oppfølgingen av utredningen «Raskt og riktig».

Tor Inge Eidesen (Sp) [11:13:37]: Denne saken er en del av regjeringens oppfølging av NOU 2023: 11, Raskt og riktig.

Det har over tid vært lang samlet saksbehandlingstid gjennom hele klage- og ankesystemet og høye restanser i Trygderetten. Utvalget vurderte dette som en rettssikkerhetsutfordring. Jeg er derfor veldig glad for at regjeringen legger fram disse endringene nå, og det er flott at en samlet komité stiller seg bak forslagene.

Den samlede oppfølgingen av NOU-en er en viktig prioritering for Senterpartiet, og arbeidet med de øvrige anbefalingene skal fortsette med full tyngde. For Senterpartiet er det svært viktig at vi uten opphold arbeider for et mer brukervennlig Nav som er tilgjengelig for innbyggerne, et Nav som innarbeider tillitsreformens prinsipper og ambisjoner, og et Nav som bygger på prinsippene om at beslutninger skal fattes mest mulig nær folk. Det er tross alt brukerne som skal stå i sentrum, og brukerne forventer et raskt og riktig svar når de henvender seg til Nav. Det er uten tvil min og Senterpartiets ambisjon.

Statsråd Tonje Brenna [11:15:01]: Trygdesaker har stor betydning for personene sakene gjelder. Det er derfor viktig for regjeringen at de som har saker i Trygderetten, får sakene sine raskt behandlet, samtidig som hensynet til at sakene skal få et riktig resultat, ivaretas. Regjeringen legger derfor stor vekt på å følge opp funnene og forslagene i NOU-en «Raskt og riktig». Forslag som kan settes i verk raskt, blir derfor fremmet raskt, samtidig som regjeringen jobber videre med andre forslag.

Fra rapporten ble lagt fram i fjor vår, har regjeringen, i tett samarbeid med både arbeids- og velferdsetaten og Trygderetten, jobbet med forbedringer i dagens system, i tråd med utvalgets funn. Mange av funnene dreier seg om behov for forbedret saksbehandling i første omgang, og etaten jobber nå med en rekke tiltak for å sikre god kvalitet. De foreslåtte endringene i trygderettsloven er altså bare en første oppfølging av utvalgets forslag knyttet til Trygderetten.

Jeg er glad for at en samlet komité stiller seg bak regjeringens forslag. Trygderetten har lykket med å bygge ned restansene og forkorte saksbehandlingstiden. Fra utgangen av 2021 og fram til mars i år har Trygderetten redusert restansene fra 4 826 saker til 2 158 saker. Det er fortsatt ikke godt nok, men det er en betydelig bedring. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid er også redusert fra 335 dager til 254 dager. Både saksbehandlingstiden og antall restanser er ventet å gå ytterligere ned gjennom året i år. I tillegg vil de foreslåtte lovendringene bidra til at saksbehandlingstiden blir enda kortere.

Jeg kan forsikre om at regjeringen ikke anser seg som ferdig med oppfølgingen av NOU 2023: 11. Jeg har

allerede satt i gang arbeidet med andre endringer i trygderettsloven, bl.a. forslagene knyttet til direkte anke til Trygderetten og en seks måneders frist for saksbehandlingen. Samtidig jobber regjeringen, sammen med arbeids og velferdsetaten og Trygderetten, med en rekke tiltak for å gi raskere og bedret kvalitet i saksbehandlingen gjennom hele systemet. Jeg vil komme tilbake til Stortinget med en samlet omtale av regjeringens oppfølging av utredningen i forbindelse med statsbudsjettet til høsten.

Presidenten [11:17:20]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Da tar Stortinget en kort pause i forhandlingene før vi gjenopptar møtet kl. 12.

Stortinget avbrøt forhandlingene kl. 11.18.

Stortinget tok opp att forhandlingane kl. 12.

President: Nils T. Bjørke

Sak nr. 4 [12:00:11]

Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 23. april 2024)

Presidenten [12:00:17]: Etter ynske frå utenriks- og forsvarskomiteen vil taletida verta fordelt slik: Arbeidarpartiet 25 minutt, Høgre 20 minutt, Senterpartiet 15 minutt, Framstegspartiet 10 minutt, Sosialistisk Venstreparti 5 minutt, Raudt 5 minutt, Venstre 5 minutt, Miljøpartiet Dei Grøne 5 minutt og Kristeleg Folkeparti 5 minutt.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa. Dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Ine Eriksen Søreide (H) [12:01:08] (komiteens leder): Først: Jeg er glad for å se utenriksministeren i salen og for at vi kunne være fleksible og skyve litt på debatten, så han rakk tilbake fra viktige møter i Midtøsten.

Jeg vil også takke utenriksministeren for en god og realistisk redegjørelse i forrige uke. Den kom under to uker etter at det regjeringsoppnevnte Eldring-utvalget la fram sin NOU, Norge og EØS: Utvikling og erfaringer.

En av rapportens hovedkonklusjoner er at EØS-avtalen på en og samme tid er både viktigere og mer utilstrekkelig for Norge enn før, og at

«EØS-avtalen gir dermed norske virksomheter og

arbeidstakere vesentlig sterkere rettigheter i EU enn en tradisjonell handelsavtale (...)».

I redegjørelsen sa utenriksministeren at rapporten satte et grundig søkelys på hva det vil bety for norske interesser dersom vi gikk for en svakere tilknytningsform enn den vi har. Det er en diplomatisk måte å si det på. Sannheten er at rapporten er en nokså brutal realitetsorientering for EØS-motstandere, som fortsatt snakker om at Norge skal si opp EØS-avtalen og erstatte den med en løsere tilknytning til EU. Det er en analyse jeg er nokså sikker på at utenriksministeren deler. Eldring-utvalget slår klart fast at slike alternativer ikke finnes for Norge. De to eneste realistiske tilknytningsformene for Norge er da EØS-avtalen eller fullt norsk EU-medlemskap.

I kommentarene etter framleggelsen er det fra enkelte hold på nei-siden sagt at rapporten er et bestillingsverk. Det er i og for seg helt riktig. I regjeringsplattformen var det jo et poeng for Senterpartiet å innta en eksplisitt del av mandatet som skulle se på avtaleformene Storbritannia, Sveits og Canada har med EU. Alle tre landene har det til felles at de ikke er en del av det indre marked, og har en helt annen og løsere tilknytning til EU. De som kaller rapporten et bestillingsverk, gjør det nok ikke først og fremst med et positivt fortegn. De liker ikke at rapporten kommer med så klare konklusjoner om det alternativet nei-siden hadde sett for seg: å si opp EØS-avtalen. Å bestille en utredning av andre lands løsere tilknytning til EU enn vår og håpe at det kunne gi noen argumenter i debatten og for ønsket om å si opp EØS-avtalen, ble nok en liten bumerang.

Høyre hadde ønsket seg at Eldring-utvalget hadde fått i oppdrag ikke bare å utrede hvordan EØS-avtalen har fungert for Norge de siste ti årene, men også å utrede den raske og omfattende endringen som skjer i EU nå, og ikke minst det som kommer til å skje i årene vi har foran oss. Det har enorm betydning for vår mulighet til å ivareta norske interesser, og det ville kunne danne grunnlaget for en god, saklig og informativ debatt. Det ville også hatt stor betydning om utvalget så på tilknytningsformen ikke bare til dem som har gått ut av EU, eller aldri kommer til å komme inn, men også til våre nærmeste venner og samarbeidspartnere i Europa, de nordiske landene som er medlemmer av EU.

Fredag forrige uke arrangerte Høyres stortingsgruppe et halvdagsseminar der vi inviterte både små og store bedrifter og interesseorganisasjoner fra ulike sektorer til å gi sine vurderinger av sårbarheten i EØS-avtalen, og hvordan vi konkret kan jobbe bedre for å ivareta norske interesser. Noe av det som gikk igjen i innspillene, var

- savnet av norske posisjoner tidlig i EU-prosessene, som vil gjøre det mulig å påvirke EU
- tydeligere prioritering av det som er viktig for norske interesser, med andre ord prioritere noe annet

ned, som utenriksministeren også har vært inne på i sin redegjørelse

- behovet for en mentalitetsendring i måten vi jobber på – ikke sitte og vente på at noen vil høre hva Norge har å si, men gjøre som EU-land gjør, skape allianser i europeiske hovedsteder mens prosessene faktisk pågår i EU

I tillegg: Forsinkelser og etterslep skaper konkrete problemer for norsk næringsliv. Dette handler om ressurser, men det handler også om organisering av de ressursene vi har. Dette samsvarer godt med de funnene Eldring-utvalget har gjort.

Både utenriksministeren og Eldring-utvalget peker på et vesentlig trekk ved utviklingen i EU: Det blir et stadig klarere skille mellom land innenfor og utenfor EU. Et av de områdene der det merkes best for Norge, er gjennom at EU oftere og oftere kobler sammen politikkområder. Som jeg var inne på i debatten etter den forrige redegjørelsen, i november, springer hastigheten i EU-samarbeidet og den stadig tettere integrasjonen ut av at EU har måttet møte veldig mange kriser de siste årene. Utenriksministeren sa i redegjørelsen sin i forrige uke at EUs svar er å styrke samarbeidet og mobilisere på tvers av politikkområder. Det skjer bl.a. gjennom at ansvaret for Norge nå er flyttet fra EUs utenrikstjeneste til Kommisjonen. Kommisjonens oppgave er i stor grad nettopp å se på tvers av politikkområder, og det kan skape noen utfordringer for Norge.

I uken mellom Eldring-utvalgets NOU og utenriksministerens redegjørelse la Italias tidligere statsminister Enrico Letta fram rapporten han har skrevet om det indre marked, på oppdrag fra Det europeiske råd. Et hovedpoeng framkommer allerede i rapportens tittel: «Much more than a market – Speed, Security, Solidarity. Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU Citizens.» Det har med andre ord vært tre begivenhetsrike uker, med mange gode rapporter og redegjørelser.

Poenget om at det indre marked er mer enn et marked, ser vi bl.a. i poengene Letta og flere andre gjør om behovet for å integrere det indre marked mer for at EU skal kunne hevde seg i den stadig skarpere globale konkurransen fra bl.a. USA og Kina. Det er nødvendig for å kunne levere økonomisk vekst og sikkerhet til EUs innbyggere. Denne utviklingen gjør også at bl.a. EUs handelspolitikk og sikkerhetspolitikk, som Norge ikke er en del av, veves mer inn i det indre marked. Det kan også skape noen utfordringer for Norge.

På samme måte som flere av de områdene der vi ønsker å samarbeide tettere med EU, faller utenfor EØS-avtalen, og at vi derfor må forhandle særskilt med EU om å få delta, vil vi også oppleve at utviklingen av det indre marked trekker i en retning der geopolitiske for-

hold får stadig større betydning. Skillet mellom det som er innenfor og utenfor EØS-avtalen, er også mindre skarpt. EU er ikke bare én ting, det er mer og mer en arena for felles politikkutvikling for de landene som har valgt å være med.

Eldring-utvalget anbefaler et taktskifte i samarbeidet med EU om utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik. Utvalget anbefaler også at regjeringa følger opp EUs ambisjon om et strategisk partnerskap på dette området, et forslag som forsvarskommisjonen også la fram, og som Høyre og Venstre har fremmet forslag om i Stortinget.

EUs opptrapping av initiativer og løsninger innenfor kriseberedskap og samfunnssikkerhet er et tydelig eksempel på hvordan EU utvikler seg, ikke i konkurranse med NATO, men for å håndtere mange av de truslene NATO ikke er de beste på å håndtere. Utenriksministeren sier det godt i redegjørelsen:

«Det er viktigere enn noen gang å videreutvikle samarbeidet med EU for å trygge Norge. Det handler ikke om å velge mellom NATO og EU, men snarere å styrke vår totale evne til å ivareta Europas sikkerhet.»

Jeg håper at det nå på bakgrunn av det rapporten sier, er mulig også å legge bak oss påstanden om at det å være for et tettere samarbeid med EU om utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik er det samme som å stille spørsmål ved NATO-medlemskapet vårt. Det er det absolutt ikke, og det vet også de som framsetter sånne påstander, veldig godt.

Så snart denne debatten er ferdig i salen i dag, samles partiene til et møte med statsministeren om den videre norske støtten til Ukraina. Dette er tidspunktet da både Norge og Europa må trappe opp støtten og bidra mer militært i den kritiske fasen Ukraina befinner seg i. Selv om USA nå har utløst sin støttepakke, er ikke det en hvilepute for norsk og europeisk innsats, snarere tvert imot. Det er en spore til å gjøre mer. Nettopp EUs rolle og koordinering av militær, sivil og politisk støtte til Ukraina har vært, og er, avgjørende for den samlede innsatsen. Der er Norge med.

Europa er inne i en skjebnetid der en autoritær leder i Russland driver en brutal krig for å fjerne et europeisk land fra kartet, setter makt foran rett og inngår allianser for å undergrave hele den internasjonale rettsordenen og Europas sikkerhetsarkitektur. Dette handler om grunnleggende verdier. Norsk utenrikspolitik starter i Europa. Den eneste naturlige plassen for Norge i denne skjebnetida er i et så tett samarbeid som overhodet mulig med våre venner og allierte i Europa og USA.

Trine Lise Sundnes (A) [12:10:43]: Jeg har lyst til å takke utenriksministeren for en god EØS-redegjørelse

sist uke om viktigheten av vårt samarbeid og vår tilknytning til EU. Med den nylig avleverte EØS-utredningen i tillegg har vi nå et klarere bilde av våre muligheter og forpliktelser etter avtalen.

Utenriksministeren la vekt på at EØS-avtalen har utviklet seg til mer enn en handelsavtale, og at integrasjonen i Europa er dyp. Avtalen med de 27 EU-landene på den ene siden og Norge, Island og Liechtenstein på den andre gir rettigheter og plikter til næringsliv og borgere i et område med om lag 450 millioner borgere. Limet i selve avtalen er full deltakelse i EUs indre marked. Ingen land har tettere samarbeid med EU uten å være medlem av unionen.

EØS-avtalen er den klart viktigste og mest omfattende internasjonale avtalen vi har, og den påvirker oss på en rekke områder. Som en konsekvens av globale utfordringer fører nå EU en mye bredere, mer enhetlig, helhetlig og mye raskere politikktutforming enn tidligere. Politikk og nye regler innenfor handel, industri, klima, energi, helse, sikkerhet og beredskap utvikles i større sammenheng enn tidligere, uten tanke på om dette nødvendigvis er EØS-relevant eller ikke.

Russlands angrepskrig i Ukraina har også for fullt satt det forsvarspolitiske samarbeidet på den politiske dagsordenen, særlig med mål om økt ammunisjonsproduksjon og kommunikasjonssikkerhet i god dialog og godt samarbeid med NATO. At EU nå utvikler politikk raskere enn tidligere, betyr at Norge må være tidligere ute, gjøre klarere prioriteringer og ha bedre argumenter overfor EU for å få gjennomslag. Dette vil særlig være viktig for å ivareta norske interesser, ettersom EU i større grad markerer et skille mellom dem som er innenfor og dem som er utenfor.

Utgangspunktet for enhver debatt må være et kunnskapsgrunnlag det er enighet om. Nå har vi en NOU om Norge og EØS. Eldring-utvalget gir oss et fornyet kunnskapsgrunnlag om hva EØS-avtalen er, utviklingen i EU og erfaringene vi har hatt med det samarbeidet. Det er betimelig fra Eldring-utvalget å sette søkelys på manglende kunnskap i befolkningen, i skolen, på kommune- og fylkesnivå og i forvaltningen. At det manglende kunnskapsgrunnlaget kan bidra til at vi ikke fullt ut bruker våre muligheter innenfor en avtale som har tjent oss godt gjennom 30 år, bør bekymre alle, uavhengig av hva man synes om avtalen politisk.

EØS-utredningen kommer med anbefalinger som er viktige, og som regjeringen varsler at de vil følge opp. Den sterkt forverrede sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa, hvor vårt kontinent står overfor den mest krevende situasjonen siden annen verdenskrig, understreker alvorret og behovet Norge har for et sterkt ankerfeste i NATO og EU. Vi hørte utenriksministeren redegjøre for at et taktskifte i vårt samarbeid med EU for å trygge vår

sikkerhet gjennom ytterligere å forsterke båndene til våre europeiske allierte og naboer, allerede er i gang. Det støtter jeg helhert opp om.

På energisiden kan vi lese i ulike medier at mange er bekymret for bygningsenergidirektivet. Det synes jeg ikke de skal være. Direktivet inneholder bestemmelser om energikrav til bygninger, krav om energimerkeordninger for bygninger samt krav om bygningers tekniske anlegg. Målsettingen med å innføre en rekke nye standarder på dette området er at alle bygg skal være klimanøytrale innen 2050. Det er jo bra. Ethvert land forplikter seg til å redusere energibruken i boliger med 16 pst. i gjennomsnitt innen 2030. 55 pst. av denne reduksjonen skal skje i de minst energieffektive boligene. Hvordan medlemslandene gjør dette, er helt opp til dem. Direktivet, som svært mange andre direktiv, er konstruert slik at medlemslandene har ansvar for detaljene. Det er her diskusjonen bør ligge: om hva slags type tiltak som må til for å nå kravet, heller enn om man er for eller imot direktivet i seg selv. Heldigvis er det nå mange som ønsker fortgang i arbeidet.

Etterslepet på gjennomføring av EU-regelverk som kan bidra til utslippskutt og grønn omstilling i Norge, må reduseres så raskt som mulig. Jeg frykter at våre næringer blir lidende dersom virksomheter i EU blir liggende hestehoder foran i utviklingen av ny teknologi, nye metoder og utslippskutt. Det får igjen betydning for utviklingen på arbeidsmarkedet og utviklingen av arbeidsplasser. At folk skal ha et arbeid å gå til, har alltid vært viktig for Arbeiderpartiet. På arbeidslivsområdet anbefaler Eldring-utvalget Norge å ha en klar strategi for å sikre ønsket og nødvendig rekruttering av arbeidskraft fra EØS-området i tider med manglende arbeidskraft, og også iverksette tiltak for å sikre nasjonal rekruttering og kompetansebygging.

Det er positivt at vi nå ser en økt interesse for yrkesutdanningene her hjemme, og regjeringens tiltak for å sikre et organisert arbeidsliv og bekjempe arbeidskriminalitet og sosial dumping er et tydelig signal til de arbeidsgiverne som har vært på jakt etter smutthull i arbeidslivsreguleringen. Her har regjeringen levert god politikk, og tiltakene må videreføres og styrkes. Særlig på håndhevingssiden er det behov for å vise enda større muskler, og dette er jeg glad for at følges opp av regjeringens arbeidsminister.

Eldring-utvalget anbefaler at de særskilte utfordringene innenfor transportnæringene må møtes med et tydelig regelverk og sterk myndighetsinnsats for kontroll og håndheving. Det er jeg enig i, og det er i god Arbeiderparti-ånd å følge opp dette. Samarbeidet mellom norske arbeidslivsparter og myndighetene for å fremme felles norske interesser i saker på arbeidslivsområdet må styrkes ytterligere, slik at vi kan bruke den norske modellen

– trepartssamarbeidet – til å påvirke i tidligere faser av utformingen av regelverk på arbeidslivsområdet i EU.

Den norske debatten om EØS-samarbeidet bærer ofte preg av at vi ser oppsidene som muligheter for folk, for egne selskap, arbeidsplasser og næringsliv. Forpliktelsene skaper derimot mye debatt, og vi faller lett tilbake i sementerte diskusjoner fra 1990-tallet, da debatten om EU-medlemskap gikk i 1994. De siste ti årene viser oss tydelig at EU slik vi kjente det fra 1994, ikke finnes mer.

NOU-en advarer mot å trekke konklusjoner basert på andre lands avtaletilknytninger, som Sveits, Storbritannia og Canada sine. Disse avtalene gir mindre markedstilgang enn vår, og EØS-avtalen representerer et bredere, dypere og mer forutsigbart samarbeid som samlet sett ivaretar våre interesser og behov bedre.

For alle praktiske formål er vi allerede EU-medlemmer, bortsett fra at vi ikke har folkevalgt i det forberedende arbeidet, og heller ikke i de fora beslutningene tas. Debatten om alternativer til EØS-avtalen fortøner seg som en skinndebatt som i beste fall fører folk bak lyset, heller enn å invitere til en diskusjon rundt utvikling av politikk som er viktig for oss nå og framover, samtidig som EU diskuterer og utformer politikk. På den måten vil norske posisjoner komme tydeligere fram for våre venner i Brussel, heller enn at vi kommer haltende flere år etter med posisjoner EU for lengst har forlatt på de områdene der de utvikler politikk for framtiden.

Marit Arnstad (Sp) [12:20:21]: Ettersom det nettopp har vært en feiring av EØS-avtalens 30-årsjubileum, tenkte jeg kanskje det kunne være på sin plass at vi som er EØS-motstandere, forteller litt om våre erfaringer med denne avtalen og beskriver den sammenhengen som EØS-avtalen står i, i nyere norsk politisk historie.

EØS-avtalen ligger til grunn for Hurdalsplattformen og regjeringens arbeid, og jeg erkjenner fullt ut EØS-avtalens omfattende innflytelse på Norge gjennom 30 år. Når jeg fortsatt ikke er tilhenger av denne avtalen, er det ikke på grunn av at jeg ikke ønsker handel med europeiske land. Det har jeg bestandig vært tilhenger av. Min motstand bygger på en norsk folkestyretenkning, der samfunnsretningen i Norge så langt som mulig skal bestemmes av folkets representanter i denne salen. EØS-avtalen har i hele sin historie vært, og kommer bestandig til å være, et avvik fra dette, og avtalen har bare blitt mer og mer overnasjonal med årene, ikke minst gjennom nye tilsyn og byråer. Det var Churchill som en gang sa at kjernen i demokratiet er det parlamentariske systemet, et system som i mine øyne er uløselig knyttet til nasjonalstaten. Et aktivt folkestyre er en verdi som vi må bygge opp, og gjennom å være sjølstendig utenfor EU har vi i Norge kort veg mellom velgere og folkevalgte. En

må jo si at det ikke bestandig gjør hverdagen like enkel for oss folkevalgte, men det er allikevel helt avgjørende for et godt folkestyre.

EØS-avtalen var i sin tid den mest omfattende avtalen som Norge noen gang hadde inngått. Avtaleverket var på 12 000 sider. Den krevde endringer i 80 lover og om lag 200 forskrifter, og den bandt oss ugjenkallelig til nye og utvidede regler i unionen. Likevel ble den behandlet i ekspressfart i 1992. Avtalen ble signert i mai. Proposisjonen om tilslutning ble lagt fram i mai. Utenrikskomiteen avga innstilling i september, og saken ble behandlet i Stortinget i oktober. EØS-avtalen har aldri fått noe ja ved noen folkeavstemning i Norge. Beslutningen ble også tatt gjennom en stortingsbehandling uten at folket gjennom valg hadde fått lov til å påvirke sammensetningen av nasjonalforsamlingen i forkant. Til det må det også sies at etter sammensetningen av et nytt storting i 1993 ville EØS-avtalen ikke fått noe kvalifisert flertall i denne salen. Med andre ord: Behandlingen av EØS-avtalen i 1992 var ikke det vakreste kapittelet i norsk demokratisk historie. Det er også et paradoks at det norske samfunnet skal bindes av EØS-regler som for alle praktiske formål ikke har kommet til gjennom norske initiativ og norske demokratiske prosesser. Det er jo egentlig et brudd med en prinsipiell måte å tenke på det som ble etablert med tanken om folkesuvereniteten.

EU-tilhengere har bestandig likt det dårlig når vi snakker om det demokratiske underskuddet i EU, men paradokset er så stort at et av EUs hovedland, Storbritannia, valgte å forlate unionen i 2020, etter å ha vært medlem i nesten 50 år. Dette er også årsaken til at Sveits aldri har gått inn i EU, og til at landet heller ikke så seg tjent med EØS-avtalen. Sveitserne fikk lov til å si nei ved en folkeavstemning, en demokratisk mulighet som de fikk, i motsetning til det norske folk i 1992. Den europeiske unionen er tuftet på ideen om unionens fellesnytte framfor det enkelte medlemslands interesser. Det er det sjølsagt helt legitimt å være tilhenger av, og dessuten ganske ryddig. Jeg har bestandig syntet at det er lettere å drøfte EU-spørsmålet med dem som er erklærte føderalister. Jeg har langt større problemer med dem som forsøker å unngå diskusjonen om unionens høyst reelle og anerkjente problemer når det gjelder medbestemmelse og demokrati. Noen forsøker å framstille vårt nei til EØS og EU-medlemskap som et nei til internasjonalt samarbeid og handel med Europa. Det er med respekt å melde ikke riktig, men jeg mener at det er enhver nasjonalforsamlings oppgave å ivareta nasjonale interesser, ikke minst i møte med internasjonale og overnasjonale sammenslutninger som EU.

Bakteppet for utenriksministerens EU-redegjørelse er alvorlig. Energisituasjonen i Europa har som følge av Russlands krigføring vært krevende for veldig mange

land. Norge både kan og skal være en pålitelig leverandør av olje og gass til europeiske land. Kraftpolitikken er derimot mer sammensatt. At en ikke ubetydelig del av problemene i kraftmarkedet i Europa har oppstått fordi Tyskland uklokt nok valgte å stenge ned sine kjernekraftverk samtidig som de baserte sin energiforsyning på russiske gassleveranser, er ganske åpenbart, og det skjedde i en situasjon der Russland lette etter muligheter til å destabilisere Europa. Derfor er det også en påminnelse om at integrasjon ikke alltid er av det gode, det kan også gjøre mange land sårbare i ulike situasjoner. Derfor holder Senterpartiet fast på et klart nei til ytterligere suverenitetsavståelser knyttet til EUs fjerde energimarkedspakke. Her må ethvert element vurderes kritisk, og det som ikke tjener Norge, må Norge si nei til.

Noen spør meg hvordan Senterpartiet, som nei-til-EØS-parti, kan sitte i en regjering basert på EØS-avtalen. Svaret på det ble etablert under Anne Engers tid som partileder i Senterpartiet. Vi kommer ikke til å la andre parti definere oss ut av spørsmålet om hvem som skal ha regjeringsmakt i Norge med henvisning til vårt EØS-standpunkt. Vi skylder våre velgere å søke innflytelse på politikken, ikke bare ved å delta på Stortinget, men også ved å delta i regjering. Så vi har akseptert å regjere på EØS-avtalen, både under sentrumsregjeringen, under den rød-grønne regjeringen og under nåværende regjering. Men vårt motkrav har også alltid vært at vesentlige nasjonale interesser skal forsvares når Senterpartiet sitter i regjering, også når det må foregå innen rammen av EØS-avtalen. Da er det viktig å utnytte handlingsrommet i avtalen best mulig, og jeg er enig med utenriksministeren i at det utnyttes best ved å komme tidlig inn i prosesser mens vi fortsatt kan påvirke dem, slik at norske interesser ivaretas. EØS-avtalen, slik som den er skrevet, åpner opp for at Norge kan bruke reservasjonsretten når vesentlige norske interesser står på spill. Det er en styrke ved avtalen. Dessverre har denne muligheten ennå ikke blitt brukt fullt ut, sjøl om den rød-grønne regjeringen sendte en melding til Brussel om at den ville motsette seg at et EU-direktiv skulle bli norsk rett. Det handler om postdirektivet, og varselet ble sendt i 2011. Dessverre trakk Solberg-regjeringen i 2013 dette varslet, og alt ble ved det vanlige.

Det er også litt paradoksalt når den norske ja-siden truer med at EU kan møte Norge på en veldig fiendtlig måte om vi ikke innfører smitt og smule av regelverk som er vedtatt. Det er en underlig måte å tenke på, og Senterpartiet tenker ikke på den måten. Vi ser på våre naboland i EU som vennligsinnede naboer inntil det motsatte er bevist. Men vi er også bevisst at våre interesser ikke er nøyaktig overlappende, og derfor må alt samarbeid bygge på en klar analyse av hva som tjener Norge i de ulike sammenhengene.

Det er sjølsagt bra at vi har et ordnet handelsforhold med våre naboer i Europa. Full tilgang til EU-landenes marked for industriprodukter fikk vi allerede ved frihandelsavtalen i 1973, og siden den gang har vi alle visst at ytterligere tilgang når det gjelder bearbeidet fisk, vil møtes med motkrav fra EU om at EU-fiskere får tilgang til de rike norske fiskeressursene. Når det gjelder andre områder som tjenester og kapitalflyt, er det vanskelig å se at det skal være et uoverstigelig hinder for Norge og EU-landene å finne en form på det handelssamarbeidet. Det samme gjelder utdanningsamarbeidet, kultursamarbeidet og samarbeid innenfor klima og helse.

Jeg kunne avsluttet med en saklig gjennomgang av de EØS-spørsmålene som ligger på regjeringens bord. Jeg kommer ikke til å gjøre det, fordi Senterpartiets posisjoner er velkjente. Vi møter vår regjeringspartner til ærlige diskusjoner om det, og vi regner med at det kommer til å gi gode beslutninger. Jeg er helt enig med utenriksministeren i at etterslepet i innføring av EU-direktiv som har oppstått, må reduseres, men også her må man skjelne mellom de enkle og de mer kompliserte rettsaktene.

Norge ligger nært EU-landene og må samarbeide med Europa og EU-landene på en rekke områder. Vårt forhold til landene rundt oss forandres også av krigen i Ukraina. Vår geografi, våre demokratiske verdier og vår åpne økonomi gjør oss til en del av forandringene. Og vi ser en ny verden preget av regionale spenninger og ny spenning mellom stormaktene. I møte med dette er tett og god samordning av både humanitært arbeid, mottak av flyktninger, militær støtte og sanksjoner viktig. Det er til både Norges og EUs fordel. At vi deltar i samarbeid om forsvarsindustri og militær trening med både EU og Storbritannia, er også viktig. Det er å hevde en interesse, og det kan vi gjøre uavhengig av tilknytningsform til EU.

Senterpartiet anerkjenner at et flertall i denne salen har vedtatt EØS-avtalen, og at Norge bygger sitt forhold til EU på den, men det fritar ingen norske politikere fra ansvar. Hva fungerer? Hva koster det for Norge? Er det i vår nasjonale interesse? Slike typer problemstillinger til de enkelte sakene må vi alle kunne gjøre rede for.

Senterpartiet respekterer at et flertall i Stortinget har vedtatt EØS-avtalen, og vi aksepterer å sitte i regjering basert på avtalen, men glad i EØS-avtalen blir vi aldri.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [12:30:36]: Jeg vil først takke for utenriksministerens redegjørelse.

La oss slå fast at Norge har en demokratisk utfordring knyttet til vår binding opp mot EU. Uansett hva man skulle mene om medlemskap, er det et demokratisk underskudd. Nasjonal selvvråderett forsvinner gradvis ved vår stadige tilpasning til EU gjennom EØS-avta-

len. Det kan synes uproblematisk, for hver forordning kan isolert sett virke fornuftig, men det blir ikke mer demokratisk av den grunn. Europautvalget er et utvalg uten særlig relevans. Berørte komiteer blir orientert, men svært få setter seg inn i forordninger, direktiver og annet som Norge sier ja til gjennom EØS. Min ærbødige påstand er at heller ikke partigruppene har noe særlig inngående diskusjoner knyttet til disse forordningene, med kanskje noen ytterst få unntak.

Jeg tok med opp på talerstolen Prop. 93 LS for 2023–2024, Lov om elektronisk kommunikasjon. Jeg vil ikke lese hele overskriften, for den er så lang, men det er altså 630 sider som representantene får i hyllen, og som jeg vil anta de får tid til å lese en eller annen dag, kanskje i morgen – 1. mai er det jo en del som har god tid. Uansett kunne det være et råd til departementene og til statsrådene at de bruker teknologi, kunstig intelligens og ChatGPT for å gjøre disse dokumentene litt mindre, sånn at kanskje noen flere er interessert i å lese dem.

De som forsvarer medlemskap, hevder at vi får mer innflytelse ved å sitte ved bordet. Vi kommer tidlig inn i prosessen, er mantraet som gjerne går igjen. Det er tvilsomt at Norges tilstedeværelse gjør nevneverdig utslag i EUs prosesser. Når vi ikke bruker den muligheten vi har i dag gjennom vårt salg av råvarer, er det lite trolig at vi vil bruke den når vi sitter ved bordet.

Komiteen hadde 13. februar et møte med den belgiske ambassadøren til Norge. På et spørsmål om hvordan oppbygging av parallelle byråkratier både i EU og nasjonalt påvirket den nasjonale politikken, svarte han reflekterende: Demokratiets største svar er at vi forsøker å regulere oss til perfektjon. Har man to av disse byråkatiene, kan man også tenke seg hvor mye perfektjon man søker. Med hensyn til europeisk kulturell identitet svarte ambassadøren klokkelig at det er svært krevende å etablere en meningsfull lovgivning, nettopp fordi EU-landene ikke har et kulturelt fellesskap. De har ikke engang et minste felles multiplum. De har verdier, men ikke noe kulturelt fellesskap.

Norge er et viktig land på flere områder i Europa, og Europa er et viktig marked. Markedet har vi åpnet gjennom EØS, og fisk og norsk gass vil gi oss tilgang til alle viktige beslutningstakere uten medlemskap. Utfordringen i denne sammenheng er at ulike regjeringer gradvis har utvisket vårt konkurransefortrinn på energi.

Så til argumentet om at Norge bør vise solidaritet med Europa. Jeg er litt usikker på hva det betyr, men jeg tror neppe at det er mangel på europeisk solidaritet som kjennetegner Norge. Faktisk er det vel slik at Norge har utvist solidaritet gjennom energiforsyning til Europa som langt overgår det som ligger i EØS-avtalen. Utenriksministerens argument om at Europa har et felles ansvar når det gjelder migrasjon, er igjen en påstand som

isolert sett ikke er korrekt. At Norge eventuelt skulle se seg tjent med et slikt samarbeid, er en helt annen tilnærming. Schengen-avtalen må ikke bli et minste felles multiplum hvor den mest liberale innvandringspolitikken får sette betingelsene for immigrasjon til Europa. Erfaringsmessig er det neppe Norge som vil stå fremst i køen for asylbehandling på kontinentet migrantene forlot. På dette feltet har det vist seg at britene utenfor EU ligger et hestehode foran resten av Europa.

Atter andre vil hevde et medlemskap i EU fordi Norge er tjent med å ha et forsvars- og sikkerhetspolitisk samarbeid med EU. Slik verden er i dag, er det ytterst tvilsomt. Norge er helt avhengig av USA for å forsvare vårt eget land. Da er det uklokt å knytte oss sterkere opp mot et felleseuropeisk forsvar, og det er et unødvendig signal å sende til USA.

Så til det gjentakende argumentet om EU – at vi gjennom kontakter og kjøp av store kvanta sikret oss tidlig tilgang til vaksiner: Det er vel neppe korrekt. Når det gjelder tilgang til vaksiner, er det pengene som rår, og ikke medlemskap.

Norges hjelp til Ukraina var ikke akkurat et EU-tiltak. Det var vårt eget tiltak, som jeg vet at utenriksministeren er veldig fornøyd med og stolt av, og det er for så vidt Fremskrittspartiet også. Det var et godt tiltak, men det var ikke EU som satt i førersetet. Når det gjelder donasjoner av våpen, er det heller ikke EU som setter betingelsene. Vi setter alle betingelsene. Vi koordinerer dette helt uavhengig av medlemskap i EU, og det tror jeg alle vet. Allikevel prøver man å påstå at dette er helt umulig uten EU-medlemskap. Det er det altså ikke.

Norge er et viktig land for Europa. Vi kan tilby noe europeiske land ikke kan få andre steder. Da må vi bruke disse komparative fortrinnene for alt de er verdt. Det er ikke slik at Norge kan sitte alene med gassen vår og la eksempelvis Tyskland seile sin egen sjø. Det er heller ikke slik at Norge har en plikt til å selge gass når andre har gjort seg avhengig av russisk gass, samtidig som land har faset ut sine atomkraftverk. Det er ikke Norges ansvar. Når det er sagt, er ikke Norge tjent med at tysk økonomi stopper, men i denne sammenheng er Tyskland langt mer avhengig av Norge enn vi er av Tyskland. Derfor må Norge utnytte denne situasjonen. Norge bør derfor kreve tilgang til alle relevante europeiske fora som vi selv ønsker og har fordel av å være medlem i. Vi har fått til avtaler når det gjelder forsvarsindustrisamarbeid, men vi bør også kreve tilgang til alle EU-aktiviteter som berører romvirksomhet. Det er viktig for Norge, men det er også viktig for hele Europa. Nordområdene har en stadig viktigere betydning, og den varslede romrelaterte satsingen på Andøya bør ha interesse for flere land enn USA.

Avslutningsvis: Vi hører mange argumenter om hvorfor EU er viktig, men vi fungerer ganske bra i dette

landet. Vi har en veldig solid økonomi, sannsynligvis den beste økonomien i Europa. Dette skriket om behovet for et EU-medlemskap tror jeg kan skyldes helt andre forhold enn at Norge ikke kan styres uten å ha et EU-medlemskap. EØS-avtalen var en klok avtale. Det gjør at vi får delta i Europa, men vi må ha mer oversikt over hva vi slutter oss til. Det er ikke EU eller EØS-avtalens skyld – det er at vi ikke er i stand til å gjøre forordningene og direktivene korte og mer presise, slik at stortingsrepresentantene faktisk kan lese dem. Den som har lest disse 630 sidene, bør rekke opp hånden. Da er jeg veldig stolt av dem.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Ingrid Fiskaa (SV) [12:37:33]: I år markerer me 30 år med EØS. I dei same 30 åra har maktforholda i Noreg gått feil veg: Makt har blitt flytta frå fellesskapet til eit mindretal av stadig mektigare og rikare enkeltpersonar, og frå folkestyre til marknaden, der penge-setelen avgjer i staden for stemmesetelen. Forskjellane mellom folk har auka. Avstanden mellom dei som styrer, og dei som blir styrt, har blitt større. Det er ikkje sikkert at alt dette har skjedd på grunn av EØS. Men for dei av oss som er opptekne av dei lange linjene i norsk og internasjonal politikk, er det i alle fall eit interessant samanfall.

Eg er einig med utanriksministeren i dette: EØS er langt meir enn ein handelsavtale. EØS er ikkje berre ein avtale om handelsreglar og tilgang til marknader. Sjølv-sagt skal me i Noreg handla med våre nærmaste naboland, men innebygd i EØS-avtalen ligg òg sterke føringar for å importera politikk som det sjeldan er fleirtal for i Noreg – i alle fall viss me spør innbyggjarane. Privatise-ring av jernbanen, meir sosial dumping i arbeidslivet og import av tyske straumprisar er vel ikkje saker å vinna val på i Noreg. Men heldigvis for høgresida får dei gratis draghjelp av EU til å innføra løysingane sine over hovudet på folk flest.

Ja, EØS er meir enn ein handelsavtale. EØS gjer kampen for eit ordna arbeidsliv vanskelegare. EØS legg til rette for meir innleige og bruk av kommersielle beman-ningsbyrå i staden for faste tilsetjingar, og tek frå oss verkemiddel som kan motverka sosial dumping. Etter at det raud-grøne stortingsfleirtalet gjorde vedtak om å forby innleige i bygg- og anleggsbransjen i Oslo-området, har bemanningsselskapa trekt staten for retten fordi dei meiner regelen er i strid med EØS-reglane. ESA truar med EFTA-domstolen. Dessutan er kampen mot minstelønsdirektivet ikkje over – eit direktiv som kan undergrava heile den norske og nordiske arbeidslivsmo-dellen.

EØS har blitt mykje meir enn det var den gongen for 30 år sidan. For 30 år sidan var det vel ingen som trudde at Noreg skulle bli pålagt ein politikk som gjev oss høge straumprisar og kan føra til industridød. No ligg EUs fjerde energimarknadspakke som ei mørk sky over oss. Direktiva og forordningane i denne pakka vil ta frå oss endå meir suverenitet i energipolitikken og gjera kampen for demokratisk styring over tilgang til og prisar på straum endå tyngre. EU truar oss til og med med straffetiltak om me ikkje snarast innordnar oss og innfører EU-reglar. Det er uhyrt. Slike truslar må møtast med reser-vasjon – ikkje kapitulasjon.

Nyleg vedtok EU ei ny asylpakt. Med det tek EU endå eit steg i retning Festung Europa, der menneske på flukt frå krig og kriser møter endå større hindringar for å kunna søkja tryggleik og asyl. Pakta blir møtt med sterk kritikk frå menneskerettsorganisasjonar. Er dette det EU som EU-tilhengjarane meiner me har eit verdifelleskap med?

Eit verdifelleskap grunnlagt i utholing av og brot på menneskerettar, og utan solidaritet med resten av ver-da, er ikkje eit verdifelleskap Noreg bør vera ein del av. Sannsynlegvis er det òg i denne retninga EU vil fortsetja å gå, i endå sterkare grad enn før. Etter valet til EU-parla-mentet om ein dryg månad vil dei autoritære og antide-mokratiske kreftene på ytre høgre fløy sannsynlegvis ha styrkt seg.

Dette er urovekkjande, og det bør føra til ein debatt om årsakene. Heller ikkje Noreg er immunt mot ei slik utvikling. Dei av oss som ønskjer eit demokratisk og so-lidarisk Europa og Noreg, må òg forstå kvifor det mot-sette skjer, og kvifor dei antidemokratiske kreftene får større oppslutning. Eg er rimeleg sikker på at den sam-funnsutviklinga me har sett dei siste tiåra, med aukande forskjellar, større avstand og mindre tillit, er ei viktig for-klaring. Å knyta Noreg endå sterkare til ein økonomisk og politisk union som fremjar denne utviklinga, er feil veg å gå.

Bjørnar Moxnes (R) [12:42:41]: Jeg vil først takke ministeren for redegjørelsen.

EØS-avtalen er en underlig konstruksjon. Det er ikke primært en avtale som skal sikre gode handelsvil-kår. Vi hadde som kjent nulltoll på industrivarer også før EØS. Det er en ordning der den ene parten får retten til å omforme politiske og sosiale forhold hos sin han-delspartner.

Over 150 land selger varer til EU. Ingen utenom EØS-landene må endre lovverket sitt eller svekke tariff-avtalene sine for å få solgt varer til EU. EØS er en husmannsavtale som langt på vei har gjort Norge til et underbruk av et markedsliberalt EU-prosjekt som i sta-dig større grad undergraver det organiserte arbeidslivet

og den nordiske modellen. Derfor er også avtalen en demokratisk fiasko.

I realiteten innebærer avtalen en omfattende overføring av myndighet fra nasjonalt nivå til EU-nivå. Vi snakker om en massiv delegasjon av lovgivende makt til EU og en tilsvarende delegasjon av dømmende makt til EU-domstolen. Derfor er ikke EØS en vanlig folkerettslig eller mellomstatlig avtale, men et maskineri for å endre politiske og sosiale forhold i Norge uten at landets innbyggere har noen som helst innflytelse over disse beslutningene.

Dette er trolig bakgrunnen for at 57 pst. mener at EU har for mye makt i Norge, kun 27 pst. mener det motsatte, og at støtten til EØS faller. I mars 2024 er det flere for en handelsavtale med EU enn for EØS-avtalen.

Så fikk vi altså rapporten fra EØS-utvalget, hvor anbefalingen er at Norge må bli enda raskere på å implementere EØS-direktivene. Med andre ord: Den lydigste eleven i klassen skal bli enda lydige i en klasse vi ikke engang er med i, siden flertallet i befolkningen stemte nei til å delta i den klassen i to folkeavstemninger.

Vi burde kartlegge hvordan Norge kan sikre nasjonal kontroll over sentrale samfunnsområder, heller enn å gjenta EUs krav om rask og lydig implementering av EØS-regler fra Brussel. Det kommer ingen svar i utredningen på hvordan Norge kan bekjempe strømprissmitten fra Europa, stanse privatiseringen av jernbanen eller hegne om innleieforbudet i byggebransjen for igjen å hegne om arbeidsvilkårene på byggeplassene våre.

Norges viktigste konkurransefortrinn i over 100 år har vært tilgangen til ren og rimelig strøm fra vannkraften. Det er jo dette vi mister når strømmen vår kobles på de europeiske strømprisene. Utvalget sier ingenting om at Norge har en nasjonal interesse i rimelige strømpriser basert på vår egen rene og fornybare vannkraft.

Det som skjer, er at EU derimot kommer til Norge og krever at vi skal implementere direktiver innen en tidsfrist – hvis ikke kommer det trusler om å sette andre deler av EØS-avtalen ut av spill. Dette er det ingen hjemmel for i EØS-avtalen. Dette er EU som vil tilta seg ytterligere makt over Norge, uten å ha dekning for det i avtaleverket. I en sånn situasjon bør våre ledende politikere, ikke minst utenriksministeren, stå tydelig opp for norske interesser og klargjøre tydelig fra talerstolen her at dette har EU ingen adgang til. Vi bestemmer våre egne tidsfrister, og vi skal styre over vannkraften vår selv.

Støre var faktisk tydelig på dette, men Barth Eide har faktisk gjentatt uttalelser fra EUs energikommisær, som altså fløy over magasinene våre, pekte ned og sa at her skulle de ha mer kontroll. Vi ønsker et tydelig svar fra Barth Eide i dag – som klargjør at regjeringen vil stå opp mot EU, avvise forsøkene på utpressing av vårt folkesty-

re og slå ring rundt nasjonale interesser. Det bør vi kunne forvente av en regjering i Norge.

Guri Melby (V) [12:47:57]: Takk til utenriksministeren for en god redegjørelse forrige uke.

Tidligere denne måneden fikk vi rapporten fra Eldring-utvalget. Den slår fast at det ikke finnes noen gode alternativer til dagens EØS-avtale som vil ivareta norske interesser. Som utenriksministeren også påpekte i sin redegjørelse, vil verken alternative handelsavtaler eller tilknytninger til EU, slik som Storbritannia og Sveits har, tjene våre interesser. Mitt håp er at vi kan legge vekk enkelte partiers syn og illusjon om at det finnes reelle alternativer til EØS-avtalen, men etter å ha hørt denne debatten så langt må jeg innrømme at det håpet er litt svekket. Det vi i realiteten står overfor, er et valg mellom to alternativer. Enten kan vi fortsette med dagens avtale, mest sannsynlig med stadig nye særavtaler som velgere og politikere fra andre europeiske land lager for oss, eller vi kan gå inn for et fullverdig norsk EU-medlemskap hvor nordmenn faktisk får påvirke EUs politikk, som vi uansett ender opp med å akseptere.

Etter mitt syn viser EØS-utvalgets rapport at det vi faktisk trenger, er en utredning om norsk EU-medlemskap. Utvalget er tydelig på at endringene i og rundt EU det siste tiåret er omfattende og dramatiske. Når verden endrer seg, må vi endre oss med den. Utenriksministeren fastslår at Norge i dag står overfor store og krevende oppgaver som best kan løses i fellesskap. Det er jeg enig i. Derfor mener Venstre at Norge trenger et fullverdig EU-medlemskap.

Jeg har klare forventninger til hvordan regjeringen bør følge opp utvalgets anbefalinger. Fram til et EU-medlemskap er aktuelt, mener jeg Norge må knytte seg nærmere EU på flere områder. Noe av det som haster mest, er å bli en del av EUs felles utenriks- og sikkerhetspolitikk. Jeg deler utvalgets bekymring knyttet til den stadig forverrede sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa, men også deres beskrivelse av at EU tar en stadig viktigere sikkerhetspolitisk rolle, og at det kan ha konsekvenser for Norge å stå utenfor dette arbeidet. Vi støtter tilrådingen fra flertallet i utvalget, som tar til orde for at vi i tillegg til å delta i et sterkt NATO bør foreta et taktiske skifte i vårt samarbeid med EU for å trygge vår egen sikkerhet.

En annen sentral anbefaling fra EØS-utvalget er at vi må få ned det store etterslepet av lovgivning fra EU, noe utenriksministeren også har signalisert ved mange anledninger. Vi har mindre sjanse til å få gjennomslag for norske interesser i den videre utviklingen av samarbeidet med EU dersom vi ikke får ned dette etterslepet. Det gjelder bl.a. EUs fjerde energipakke, også kalt ren energi-markedspakken. Det er en pakke som vil gi mer forny-

bar energi, sterkere forbrukerrettigheter og mer energiparing. For meg er det vanskelig å se hva det er med dette innholdet som er så problematisk for regjeringen, og hvorfor det tar så lang tid.

Den samme utfordringen gjelder klimaavtalen med EU. Den ble juridisk inngått i 2019, men i etterkant har EU oppdatert sitt klimamål, og EU har oppdatert sitt klimaregelverk gjennom bl.a. Fit for 55 og REPowerEU. EØS-utvalgets flertall mener at Norge bør videreføre klimasamarbeidet med EU fram mot 2050, og at det raskt må avklares om klimaavtalen skal oppdateres og videreføres. Jeg forventer at regjeringen raskt følger opp klimasamarbeidet med EU og oppdaterer avtalen deretter.

Det er helt legitimt å mene at EU-systemet er for byråkratisk, at det er en treg mastodont av en institusjon. Men la oss ikke glemme hva som skjedde i februar 2022. Da den russiske hæren rullet mot Kyiv, ble det spådd at den ukrainske hovedstaden skulle være tatt innen få dager. Takket være ukrainsk heltemot skjedde heldigvis aldri det, og med militær støtte fra EU og andre vestlige allierte er Ukraina fortsatt fritt. Et helt kontinent reiste seg mot Putin. EUs svar var kontant, samlet og kraftfullt. Selv om NATOs sikkerhetsgaranti ligger fast, er det ikke NATO som har hentet ut skadde ukrainske soldater og fått dem til sykehus. Det er ikke NATO som organiserer anskaffelse av forsvarsmateriell til Ukraina. Det er heller ikke NATO som håndterer flyktningstrømmen, eller som sanksjonerer Putin. Det er faktisk EU.

De store utfordringene løser vi best i fellesskap. Jeg er overbevist om at vi står tryggere jo tettere vi samarbeider med EU, en allianse av 27 land og nesten en halv milliard mennesker som jobber for å løse framtidens utfordringer hver eneste dag. Økt proteksjonisme og alenegang er feil medisin. Jeg er glad for at EØS-utvalget slår fast en gang for alle at det eneste alternativet er at vi må knytte oss nærmere til EU og våre europeiske allierte.

Astrid Aarhus Byrknes (KrF) [12:53:16]: EØS-avtalen har tent Noreg godt i 30 år. Han har vore svært viktig for handel, klima, utdanning, Europas posisjon i verda og ei lang rekkje med andre viktige punkt.

Eldring-utvalets EØS-utgreiing slår også fast at Noreg er godt tent med å vere ein del av ein fri og open europeisk marknad. Samtidig meiner Kristeleg Folkeparti at EØS-avtalen ikkje er perfekt, og han reflekterer òg at det er ein del avtalar der ein har funne kompromiss.

Samtidig er EØS-utgreiinga tydeleg på at det å erstatte EØS-avtalen med ein handelsavtale med EU, slik Sveits har gjort, er urealistisk i dag, og at det vil gje ustabile og uføreseielege rammer for samarbeidet, for både Noreg og EU. Det er difor ingen god idé å gå ut av EØS-avtalen. Samtidig er Kristeleg Folkeparti tydeleg på at det

heller ikkje er ein god idé for Noreg å gå inn i EU. EØS-avtalen bør liggje fast.

Betydninga av tilgang til den indre marknaden er stor. Det gjev norske bedrifter tilgang til 440 millionar menneske. For norske eksportbedrifter er dette i mange tilfelle avgjerande. Kristeleg Folkeparti er oppteke av eit konkurransedyktig og berekraftig norsk næringsliv, og den indre marknaden er difor ei viktig grunngeving for Kristeleg Folkeparti når vi seier at EØS-avtalen må stå fast.

EØS er ikkje berre viktig på grunn av den indre marknaden; også i samband med pandemien var EØS avgjerande for Noreg. Takk vere EØS blei Noreg inkludert i EUs krisehandtering, og vi deltok med full tyngd i ei rekke organ der pandemiresponsen blei utvikla på europeisk nivå, slik som helsesikkerheitskomiteen og det politiske organet for kriserespons. Deltaking i EUs felles vaksinstrategi var av stor betydning. Det må vi òg hugse.

Også når det gjeld klima, er norsk samarbeid gjennom EØS-avtalen svært viktig. At EU har fått på plass eit velfungerande kvotesystem og stiller betydelege krav, er bra. Samtidig ser vi at norsk integrasjon på enkelte punkt kan vere utfordrande. Eksempelvis vil krava til LULUCF vere krevjande med omsyn til norsk skog og hogst. Med korte referanseperiodar og eit krav om netto null vil ikkje EUs metode for utrekning alltid passe så bra. Det er også uheldig om ein bereknar utslepp ved å hogge eitt tre for så å plante eit nytt, på same måte som når ein hogg eitt tre og legg asfalt. Det er jo eingong slik ein driv skogdrift, og det må ta fleire titals år før skogen igjen tek opp like mykje CO₂. Ei slik berekning som LULUCF legg opp til, kan vere uheldig.

Kristeleg Folkeparti har også nokre bekymringar knytte til rein energi-pakka, også kalla fjerde energi-marknadspakke. Eitt eksempel er knytt til fornybardirektivet og såkalla akselerasjonsområde. Dersom myndighetene skal peike ut kva slags akselerasjonsområde som er eigna for fornybar energi, vil dette kunne kollidere med synspunkta i kommunestyra. For at kommunane ikkje skal få teke frå seg den viktige rolla dei har gjennom revideringa av plan- og bygningslova, er det viktig at kommunane kan seie nei til å setje av område til akselerasjonsområde i kommuneplanane sine.

Tidlegare har Kristeleg Folkeparti stemt mot norsk tilslutning til EUs finanstilsyn og til ACER. Kristeleg Folkeparti ser at det kan vere krevjande med norsk tilslutning til nye EU-byrå og tilsyn som står utanfor politisk kontroll på viktige område av nasjonal interesse.

Etter Russlands fullskalainvasjon av Ukraina har betydninga av eit felles sanksjonsregime gjennom EU vist seg tydeleg. I ei tid då fleire autoritære regime er på frammarsj og eit europeisk land er i krig, er det ekstra viktig å stå saman med våre demokratiske vener og verne om folkeretten. Kristeleg Folkeparti er einig med

utanriksministeren når han seier at EØS-avtalen er eit viktig ankerfeste i ei uroleg verd.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:58:20]: Jeg vil begynne med å takke for perspektiver delt så langt. Det er godt å konstatere at det er relativt bred enighet om lesningen av både den situasjonen vi står i, og Eldring-utvalgets hovedkonklusjoner.

Jeg vil slutte meg til dem som har sagt at for alle praktiske formål har Norge to opsjoner: EØS – videreutvikling og ivaretagelse av EØS, med alle de tilleggsavtaler, opp mot 100, som vi nå har – eller medlemskap. Det er svært vanskelig, vil jeg si – jeg har virkelig lest denne rapporten grundig – å finne noe som helst faglig resonnement for at det ville være bedre å velge en av de andre kjente tilknytningsformene. Der er ulempene klart større enn fordelene, og uten at man egentlig ser ut til å oppnå det man presumptivt skulle ha tjent på dette. Når man følger utviklingen i land som f.eks. Storbritannia, ser vi at de er ganske bekymret over effekter av brexit som flertallet nok ikke helt hadde sett for seg akkurat da de stemte. Det er jo helt andre stemninger overfor Europa nå enn det var i 2016. Det er ikke så usannsynlig at vi om ikke så lenge får en regjering i Storbritannia som har en ganske annen tilnærming til dette enn den sittende, og det tenkes mye der om hvordan man kan gjenetablere deler av det man hadde i Storbritannia. I Sveits er man også veldig tydelig på at den tilknytningsformen de nå har, på mange måter er i ferd med å komme til veis ende. Den er slitsom og krevende og mangler de rettssikkerhetsgarantier som borgere og bedrifter i Norge, Liechtenstein og Island har gjennom EØS-avtalen. Så jeg tror det er lurt å legge det til grunn.

Så har jeg lyst til å understreke et poeng som jeg tror det er viktig at vi alle tar med oss. 1994 og 2024 er ikke bare 30 års avstand, men verden er veldig annerledes. 1992, da vi stemte her over EØS, og 1994, da avtalen trådte i kraft, var en tid hvor verden åpnet seg. Den kalde krigen var nettopp slutt. Man gikk inn i en periode med globalisering, og frihandel sto veldig sentralt. Nå er vi i en tid hvor globaliseringen på mange måter er over. Det er regionalt samarbeid, det er samarbeid med dem som står nærmest, og det å ha solide ankerfester med dem vi er aller nærmest, våre nordiske og europeiske naboer, er enda viktigere nå enn da. Det tror jeg det er utrolig viktig å ta inn over seg.

Så sies det en del ting om at EU skulle være en slags markedsliberal blokk. I de fleste andre land snakker man jo nærmest om EU som et helt gjennomregulert system, og veldig mange som ønsker en markedsliberal holdning, kritiserer EU for å være for regulert, for å legge for mye vekt på miljøstandarder, på helsestandarder, på arbeidsstandarder, på utjevning og på solide offentlige tje-

nester. Det er ofte kritikken i andre land, mens vi her har blitt sittende med en forestilling om et markedsliberalt Europa, som ikke stemte spesielt godt for 30 år siden, og som i hvert fall ikke stemmer i dag hvis man sammenligner med andre vestlige modeller, som USA, og også Storbritannia, som jo gikk ut bl.a. fordi de syntes det var for lite markedsliberalt i EU, og som har betydelig større sosiale forskjeller og betydelig svakere arbeidstakerrettigheter enn det man har i det europeiske området.

Så sier utredningen veldig tydelig, og dette er viktig for oss i regjeringen, at det er omtrent ingen eksempler på at regelverket i arbeidslivet har blitt svekket av EØS-medlemskapet. Tvert imot er det en lang rekke eksempler på at det har blitt strengere, tydeligere og bedre når det gjelder likebehandling, standarder og virksomhetsoverdragelse. Det er en lang rekke forhold hvor utvalget sier, og jeg er enig, at arbeidslivsreglene har blitt strengere i Norge. Men så må vi også ta inn over oss at når arbeidsstokken blir mer sammensatt, med folk fra ulike land og kulturer, er det enda viktigere at vi også passer på at de reglene som gjelder i Norge – norske og europeiske – faktisk praktiseres, og der er det rom for forbedring.

Til slutt vil jeg si at jeg slutter meg til alle som påpeker EUs sentrale betydning for en miljø- og klimadrevet omstilling av økonomien. Vi skal, hvis vi skal nå Parisavtalens krav, gjennom en helt fundamental transformasjon av vår og andre lands økonomi, og det å gjøre det hver for oss, i vår egen lille boks, er nesten uoverkommelig. Så at vi gjør det gjennom Europas grønne giv, er egentlig det nærmeste vi kommer å oppfylle Parisavtalens forpliktelser for Norge.

Presidenten [13:03:23]: Det blir replikkordskifte.

Ine Eriksen Søreide (H) [13:03:36]: For et år siden var finansministeren i Europautvalget og sa at Norge kom til å ta stilling til CBAM når EU hadde tatt stilling til CBAM. Det skjedde da to dager senere, som utenriksministeren vet. Som svar på et spørsmål i Europautvalget i forrige uke sa utenriksministeren at det var

«... hevet over tvil – at det vil lønne seg for Norge å være på innsiden.»

Det vil også, som han sa,

«være svært problematisk å være på utsiden. Det vil sette Norge i en veldig rar situasjon å være i det indre marked, men utenfor CBAM ...».

Han gikk videre i svaret til å si at han trodde norsk industri og norsk fagbevegelse nærmest ville se på det «som en katastrofe om vi skulle ende med å ikke ha den barrieren som alle likesinnede land i Europa har.»

Med den katastrofetenkningen og med så stor vekt på hvor ille det ville være å stå utenfor: Hvorfor skjer det ingenting i regjering med tanke på tilslutning til CBAM?

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:04:33]: Jeg vil først si at jeg synes det var veldig godt sagt, det som her ble referert fra Europautvalget. Dette er helt i tråd med det både fagbevegelsen og næringslivet sier, nå som man har satt seg ganske grundig inn i hva dette betyr. Dette er et helt nødvendig supplement til kvotesystemet for å hindre karbonlekkasje, og det kan man ikke lenger bare gjøre ved å undergrave sitt eget regelverk, men ved faktisk å pålegge en pris på innkommende varer og tjenester tilsvarende det det ville ha kostet å produsere i Europa. Derfor ville det, når det først er sånn at man innfører CBAM, være svært vanskelig å stå utenfor.

Så, som jeg også sa litt senere i det samme resonnet, er det slik at siden vi ikke er med i EUs tollunion og har frihandelsavtaler med andre land, mener jeg at dette er kompatibelt, men det må gjennomgås grundig for å sørge for at vår tiltredelse til karbongrensejusteringsmekanismen – som det heter, altså CBAM – skjer på en måte som er forenlig med de andre avtalene vi har med tredjeland. Derfor tar det litt tid, men vi jobber med saken og har tenkt å fortsette med det.

Ine Eriksen Søreide (H) [13:05:38]: Det tar ikke litt tid – det tar veldig lang tid, og jo lengre tid det tar, jo vanskeligere blir det også for Norge å påvirke. Det er fordi beslutningen nå er fattet i EU.

Det bringer meg over til et annet vesentlig poeng i Eldring-utvalgets rapport. De skriver:

«Utvalget har merket seg at man fra regjeringens side gir uttrykk for at spørsmålet om EØS-relevans ikke kan vurderes før et forslag er endelig vedtatt i EU. Det er for sent.»

Det tror jeg både utenriksministeren og jeg er helt enige om.

Spørsmålet er da: Med den kunnskapen som nå foreligger fra Eldring-utvalgets side, hvor de peker på veldig mange konkrete ting Norge må gjøre for å komme tidligere og tydeligere i inngrep med prosessene i EU, hvordan vil regjeringa – helt konkret – følge opp de anbefalingene som ligger der og f.eks. jobbe med EØS-relevans på et helt annet og tidligere tidspunkt?

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:06:28]: Jeg kan bekrefte at utenriksministeren er enig med spørre- ren og med utvalget om dette.

Det er i utgangspunktet sånn at EØS-avtalen gjør at EU først bestemmer seg, og så kommer vår tilpasning. Det ligger en naturlig forsinkelse i det, og det er noe vi visste da vi gikk inn i avtalen, og vi har fått bekreftet over år at det er sånn det er.

Samtidig har Eldring-utvalget rett i at en del av det arbeidet vi ofte begynner med etterpå, kan vi begynne med før. Det er nettopp en del av de konkrete forslagene fra Eldring-utvalget. Her vil jeg for øvrig igjen berømme

hele utvalget og leder Eldring for nettopp å ha kommet med helt konkrete forslag; det er ikke bare vurdere, se på, komme tilbake til, kanskje – det er konkrete forslag. Akkurat dette er et konkret forslag som jeg ønsker å følge opp, for det gir mening å være forberedt.

Det betyr ikke at vi skal trekke konklusjonene før man er ferdig, men om man kan begynne arbeidet med å se på EØS-relevans, er det en måte å redusere etterslepet på.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:07:39]: I denne salen og andre steder får man høre alt som er umulig å få til uten å være EU-medlem. Også i dag fikk vi eksempler – vi har snakket om vaksiner, om forsvarssamarbeid, om migrasjonen og om støtte til Ukraina. Vi tar opp alle de tingene vi får til, men man svartmaler likevel situasjonen. Det er litt underlig. Istedenfor bør vi finne de tingene vi absolutt ikke får til, og kanskje lete der – det vi absolutt ikke kan få til – og da er det sånn at vi har unike ressurser i dette landet som Europa er mer avhengig av enn vi er avhengig av Europa. Selvsagt er det en fordel å ha et åpent marked gjennom EØS-avtalen, men vi er altså i en unik situasjon, mye bedre enn Sveits – eller for den saks skyld Storbritannia.

Mitt spørsmål til utenriksministeren er: Bruker han disse fortrinnene vi har, til å få gjennomslag for Norges tilknytning til organisasjoner og andre former for samarbeid som Norge er tjent med, eksempelvis romsamarbeidet? Brukes dette aktivt, f.eks. når det gjelder energibehovet til Tyskland og andre?

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:08:40]: Hvis representanten Tybring-Gjedde mener vi skal gjøre det gjennom en form for utpressing – altså: hvis ikke sånn, så sånn – tror jeg ikke det ville være måten å gjøre det på. Men jeg kan forvise representanten Tybring-Gjedde om at EU-kommisjonen er veldig klar over at Norge er et svært interessant land siden vi er den største energileverandøren til Europa etter at Russland falt bort. Vi har svært store ressurser, vi har selvfølgelig svært attraktive fiskeriressurser, og vi har også mineraler og sjeldne jordarter som det er stadig mer interesse for fordi man ikke nødvendigvis ønsker å kjøpe dem fra Russland eller kinesiske interesser i Afrika. Så det er vel kjent. Og så er det slik at vi har en interesse av – og de har en interesse av – et godt samarbeid i Europa. I kommisjonspresident von der Leyens nylige møte med statsministeren forrige søndag var jo det veldig tydelig i samtalen de hadde, og også det som ble sagt offentlig, at her er det en forståelse av en gjensidig interesse for et tett og godt samarbeid, som vi tjener på, og som også EU har glede av.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:09:45]: Det betyr at EU-medlemskap er helt irrelevant i denne sammenhengen. Det er greit nok å ha en diskusjon der man egentlig snakker om EØS-avtalen – det er det som er viktig. Når utenriksministeren sier at det er utpressing, eller sier at det kan oppfattes som utpressing, vil jeg heller kalle det diplomati. Ofte har de sterke maktene mer innflytelse på verdenssamfunnet enn de fattige og mindre. I denne sammenheng er vi en stormakt. Om man har samtaler med noen – si at vi er blitt enige om at man er gjensidig avhengig av hverandre – er det for så vidt greit nok. Men mitt spørsmål til utenriksministeren var om han aktivt forteller Tyskland og andre, som er helt avhengige av norsk eksport av visse varer, gjerne også mineraler, at det er naturlig at norsk industri f.eks. får tilgang til romsamarbeidet, som er viktig for Norge. Eller er det slik at man ikke forholder seg til den måten som jeg, og jeg tror de fleste der ute, mener er diplomati: bruke det vi kan bruke, for alt det er verdt?

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:10:44]: Formulert på den måten: Det er klart at vi i vårt diplomati bruker det poenget at vi er viktige for Europa, vi har mye å tilby hele tiden. Formulert slik er svaret selvfølgelig ja – det bør jo alle land gjøre.

Jeg vil for øvrig si jeg er optimistisk med tanke på at vi får til framgang på det viktige romsamarbeidsområdet, Secure Connectivity. Jeg mener at vi nå opplever å være på en god kurs. Det er ikke fordi vi har presset på og truet med å holde tilbake gassen vår, det er rett og slett fordi vi jobber systematisk med europapolitikken. Der handler det om å vise hva vi har å bidra med, og å vise at vi som en part i en avtale med gjensidige forpliktelser lever opp til den forpliktelsen, for det er ingen som har tvunget oss til å gå inn i EØS-avtalen. Det vi underskrev på, og som EU og de andre partnerne underskrev på, er at vi skal jobbe sammen for å utvikle et indre marked med like standarder. Da ligger det til oss og til dem å sørge for at det også blir en realitet.

Ingrid Fiskaa (SV) [13:11:55]: Kampen for faste tilsetjingar og mot sosial dumping i arbeidslivet er avgjerande både for økonomisk tryggleik for den enkelte og for eit samfunn med små forskjellar. Denne kampen blir vanskelegare på grunn av EØS. Eit eksempel på det er innleigeforbodet. Det raud-grøne stortingsfleirtalet vedtok tidleg i denne perioden eit forbod mot innleige i byggebransjen i Oslo, Akershus, Vestfold og Telemark. Så har altså bemanningsbransjen teke saka til retten fordi dei meiner at forbodet er i strid med EØS-reglane, og ESA truar med EFTA-domstolen. Dersom dei skulle få medhald, og eit demokratisk vedtak som er gjort i

denne salen, blir overprøvd av ein domstol, kva vil regjeringa gjera for å forsvara vedtaket?

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:12:51]: Dette er en svært viktig sak for oss. Dette er et eksempel på en av de sakene vi prioriterer, for arbeidslivsspørsmål er særlig viktige. Vi mener at vi har en god sak, og vi kommer til å stå på i den saken for å vinne den. Da er det unaturlig å begynne å si hva man gjør hvis man ikke vinner den. Vi argumenterer godt for dette, og vi mener at vårt standpunkt er helt forenlig med EØS-avtalen. Dette er også et argument, for som Marit Arnstad helt riktig sa: Det lønner seg å rydde opp i etterslepet generelt for å kunne gå tydeligere inn med klare standpunkter og jobbe hardt for interessene der det virkelig betyr noe. Dette er et eksempel på det, akkurat som vårt synspunkt på minstelønnsdirektivet, som kan være bra i Sør-Europa, men som ikke passer med den nordiske arbeidslivsmodellen. Der er vi for øvrig enige med andre nordiske land, ikke minst Danmark, og vi støtter dem i en sak de har. Så dette er områder vi prioriterer og kjemper for innenfor rammen av EØS-avtalen.

Bjørnar Moxnes (R) [13:14:02]: EUs energikommisær, Kadri Simson, har i et brev til regjeringen varslet mottiltak dersom Norge ikke innfører fjerde energimarkedspakke innen midten av august. Barth Eide har til Nationen uttalt:

«I prinsippet kan det komme sanksjoner mot andre deler av avtalen, men jeg tror vi skal finne ut av det.»

Mitt spørsmål er om EU ifølge EØS-avtalen kan tilsi-desette andre vedlegg av avtalen enn det uenigheten faktisk angår, og hva slags sanksjoner det i så fall er snakk om. Jeg vil vise til artikkel 102 i EØS-avtalen, som sier at ved uenighet om innføring av et vedlegg til avtalen kan det vedlegget settes ut av spill av EU – ingenting om at tidspunkt har noe å si når det gjelder sanksjoner.

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:15:06]: For det første var det ikke slik at Kadri Simson snakket om hele fjerde energimarkedspakke-området, hun snakket om fornybardirektivet og noen særlige deler av dette.

Dette er spørsmål som har ligget på både vårt og forrige regjeringens bord siden 2018. Det er i og for seg riktig å si at vi i Norge har vært sent ute med å gi et svar, med å forholde oss til dette slik vi burde. Nå har vi en stor opprydding i dette etterslepet. Det skjer mye, og mye bra, både på matsiden og når det gjelder finansspørsmål, men vi vet at vi ligger litt etter på energi og jobber nå med nettopp det på de områdene som er viktige å ta ut. Jeg tror vi skal ha gode svar på dette med tanke på å redusere etterslepet. Det er riktig at vi bestemmer selv når vi endelig gjør dette, men vi har også en gjensidig for-

pliktelse om i hvert fall å forholde oss til at det er fattet vedtak i EU som er EØS-relevante, og som vi er nødt til å gi en tilbakemelding på. Det er riktig. Deretter sagt skal vi gjøre det på en måte som er i tråd med norske interesser.

Bjørnar Moxnes (R) [13:16:15]: Takk for svaret. Det er mulig at spørsmålet var litt upresist stilt. Det dreier seg om hvilken adgang EU har til å sette inn mottiltak mot Norge, så det berører jo egentlig norsk selvstyre og hvor inngripende makt EU har overfor det norske selvstyret. Reservasjonsretten ligger som en del av EØS-avtalen. Vi har en rettighet til å si nei, til å legge ned veto hvis vi vil. Hvis så skjer, reguleres det som skal skje, av artikkel 102, som sier at det berørte vedlegget kan settes ut av spill. Om vi skulle lagt ned veto mot EUs fjerde energimarkedspakke, kan EU i så fall sette ACER ut av spill, og det er vel kanskje noe Norge kunne ha levd med. Men spørsmålet er altså: Har EU rett til å sette andre deler av avtalen enn det berørte vedlegget ut av spill?

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:17:16]: Representanten Moxnes gjengir riktig hva som står i artikkel 102. Det er altså relevante deler som vil bli satt ut av spill, i ytterste konsekvens. Det er veldig usannsynlig at det vil skje, for man finner jo gjerne fram til minnelige ordninger i sånne saker.

Jeg vil også understreke at det ikke er noen fordel for Norge å søke å ikke være integrert i det nære energisamarbeidet med Europa. Vi har tjent enormt med penger på gass-salg. Det blir ofte snakket som om dette bare dreier seg om strøm. Det dreier seg også om å regulere gassmarkedet i Europa. Veldig mye av det som har skjedd de siste årene i EU, har vært en tilpasning til det Norden begynte med på 1990-tallet, hvor man har hatt en dyp integrasjon av det nordiske energimarkedet. Det har nå utvidet seg også til Europa. Hele ideen om at dette kom med ACER, er rett og slett empirisk feil, og det er også godt beskrevet i utredningen, som jeg anbefaler alle å lese.

Presidenten [13:18:10]: Replikordskiftet er omme.

Nils-Ole Foshaug (A) [13:18:30]: Jeg vil begynne med å takke utenriksministeren for en utmerket redegjørelse, som han holdt den 23. april, og for hans innlegg i dag.

Det er dramatiske tider i Europa. Europa må stå samlet, og Europa står samlet. Den forverrede sikkerhetspolitiske situasjonen krever et tett og omfattende europeisk samarbeid. I et stadig mer rivaliserende geopolitisk landskap, med tiltakende rivalisering og uforutsigbare rammevilkår, har Norge en sterk egeninteresse i

et samlet Europa. Dette er avgjørende også for Norges trygghet. Når autoritære krefter forsøker å splitte oss, er det viktigere enn noen gang at vi holder sammen, og derfor er det viktig å styrke og videreføre EØS-samarbeidet.

Som følge av Russlands ulovlige krig i Ukraina har også Norge blitt viktigere for Europa. Vi har trappet opp både gassproduksjonen og sikkerheten på sokkelen, og Norge er og skal være en pålitelig leverandør av olje og gass til resten av Europa.

Vi er enige om at NATO er grunnpilaren i norsk sikkerhetspolitikk. EU spiller likevel en viktig rolle i europeisk sikkerhetspolitikk, og det er viktig at utviklingen på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området i EU utfyller og ikke dupliserer NATO. På den måten bidrar EU til å styrke og forsterke det transatlantiske samarbeidet.

Russlands folkerettsstridige angrepskrig utfordrer alt vi står for. Vi må derfor gjøre det vi kan for å støtte Ukrainas frihetskamp, som kan bli langvarig. En framtidig gjenoppbygging av Ukraina forutsetter at de vinner krigen. Situasjonen i Ukraina er svært krevende for tiden, og det er en prekær mangel på luftvern. Med Nansen-programmet bidrar vi med langsiktig støtte til Ukraina fra Norges side, men vi kan ikke alene bidra til at Ukraina vinner. Vi er både nødt og forpliktet til å bidra i fellesskapet som støtter Ukraina, både i NATO og med EU.

Det praktiske sikkerhets- og forsvarssamarbeidet med EU har blitt styrket siden krigen startet. Norge bidrar med militær bistand gjennom EUs eget støtteprogram. Vi deltar med EU-land om å utdanne ukrainske soldater, og vi har sluttet oss til EUs ammunisjonssamarbeid. I tillegg har EØS-avtalen sikret norsk deltakelse i EUs program for økt produksjonskapasitet, europeisk ammunisjonsindustri og programmet for felleseuropeiske forsvarsanskaffelser.

Gjennom en tett samhandling med EU bygger vi opp Europas og Norges sikkerhet. Vi opprettholder støtten til Ukraina, samtidig som vi bygger egen forsvarsevne. Norges verdensledende forsvarsindustri er viktig for Europa, og Europa er viktig for forsvarsindustrien. Norsk industris uttelling på første tildelingsrunde i ASAP-programmet viser dette tydelig.

Eldring-utvalget avga nylig sin NOU, Norge og EØS: Utvikling og erfaringer. NOU-en har viet et kapittel til utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitikk. Utvalget har klare tilrådinge på området. Vi bør fortsatt søke tett samarbeid med EU på området. Vi bør knytte oss til relevante nye EU-initiativ, også når de faller utenfor EØS. Vi bør følge opp EUs ambisjon om et strategisk partnerskap med sikte på en nærmere avklaring av hvordan et slikt samarbeid kan utformes. Utvalget understreker at Europa i dag står overfor den mest krevende situasjonen

siden annen verdenskrig. Dette er anbefalinger vi må ta med oss videre i debatten, som bidrar til å styrke vår felles trygghet, uavhengig av om man er tilhenger av norsk EU-medlemskap eller ikke.

Andøya Space, sammen med resten av Norges romsatsing, er i verdensklasse. Verdensrommet blir stadig viktigere for nasjonal sikkerhet, våre militære evner og forsvarssamarbeidet med NATO og EU. Det er betryggende å høre at utenriksministeren legger ned en betydelig innsats for å knytte Norge til EUs program om sikker satellittkommunikasjon, og at man er klar til å starte forhandlingene så snart EU har vedtatt sitt forhandlingsmandat. For norsk rom- og forsvarsindustri vil en deltakelse gjøre det lettere å bidra til å styrke norsk og europeisk forsvarsevne og motstandskraft.

Forsvarssamarbeidet med EU har blitt styrket siden krigen startet, og det må vi fortsette med. Behovet for et nært samarbeid med EU er viktig og nødvendig. Det handler om Norges og Europas sikkerhet.

Ingjerd Schie Schou (H) [13:23:37]: Takk til utenriksministeren for en god redegjørelse.

Entusiasmen for en utredning fra Eldring-utvalget som slår fast hvor avgjørende viktig EØS-avtalen er for norske interesser, og at det ikke er realistisk å tenke en alternativ tilknytningsform som ivaretar norske interesser bedre, deles med utenriksministeren.

Høyre hadde gjerne sett at Eldring-utvalget også hadde hatt et mandat til å vurdere konsekvensen av et framtidig norsk medlemskap i det europeiske fellesskapet. Minst to generasjoner har gått glipp av den debatten. Høyre frykter ikke slik kunnskap. Høyre vil arbeide for å få på plass et framtidsrettet kunnskapsgrunnlag tilsvarende det utvalget har levert om årene som ligger bak oss. Vi vil framover. Med Høyre i regjering vil vi sette i gang denne kunnskapsproduksjonen.

De partier i denne sal som fortsatt står for en ren motstand mot EØS-avtalen, bør etter min mening ta en tenkepause og vurdere sitt standpunkt grundig. Mye av EØS-skepsisen har vært knyttet til energifeltet, og en fersk dom fra Høyesterett slår fast at Stortingets vedtak om tilslutning til energibyrådet ACER var lite inngripende. Det er ikke hold i påstandene om EU som et slags antidemokratisk monster, som sluker Norges mulighet til å fatte beslutninger på områder av viktige samfunnsinteresser. Jeg finner det interessant at EØS-motstanderne, som snakker på inn- og utpust om selvråderetten, ikke ser ut til å ha reflektert over muligheten til å nå fram med nasjonale prioriteringer i en verden slik den faktisk er. Retten til selv å bestemme og ikke være med på beslutninger som angår oss, er lite forlokkende, og det er å svikte lederskap.

Høyre hadde i forrige uke en høring med næringsliv og sivilsamfunnsorganisasjoner om sårbarheter ved EØS-avtalen, og flere etterlyste en ny tilnærming til hvordan vi arbeider med EØS-saker i Norge. Vårt selvvalgte utenforskap gjør det krevende å utøve reell innflytelse på lovgivningsprosesser i EU. Næringslivet og organisasjonene er godt representert i Brussel og sentrale europeiske hovedsteder og er ofte langt foran det politiske Norge i kunnskap om pågående prosesser. Vi vet at Danmark har en strukturert prosess for å involvere næringslivet i en tidlig fase, og det bør Norge se på.

Jeg tiltrer utenriksministerens understreking i redegjørelsen om betydningen av samarbeid med det europeiske fellesskapet i den nåværende sikkerhetssituasjonen. EUs initiativ på forsvarsområdet har blitt møtt med en viss skepsis – som noe som stjeler ressurser fra NATO. Det er vi forbi. Europeisk fellesskap konkurrerer ikke mot NATO. Det utfyller NATO. EU har en verktøykasse til f.eks. utvikling av militær industriell kapasitet og militær mobilitet som det er i norsk interesse å ha best mulig tilgang til. Det er foruroligende at Senterpartiet, et forsvarsvennlig parti, lar sin inngrodde EU- og EØS-motstand være til hinder for en slik tilknytning.

EØS-avtalen har en stor styrke i at den er dynamisk og oppdateres etter hvert som EU oppdaterer sitt lovverk. Det fordrer at vi leverer vår del av forpliktelsen, som er å ta ansvar for rask og effektiv innlemmelse i hjemlig lovverk. Regjeringen må etter mitt syn gjøre et bedre arbeid for at vår forhandlingsposisjon overfor EU ikke skal bli dramatisk svekket. EU utvikler mer politikk av relevans for oss som ikke nødvendigvis er EØS-relevant. Mye av politikken er rettet inn mot å styrke EUs konkurransekraft og sikkerhetspolitiske posisjon overfor omverdenen, altså utadrettet.

Hvis vi ikke engang klarer å oppfylle våre kjerneforpliktelser i EØS-samarbeidet, hvordan kan vi da forvente at EU skal sette av kapasitet til å inkludere oss på områder som vi ikke engang har automatisk adgang til? Det er interessant å høre utenriksministerens vurdering av risikoen for at vi havner i en situasjon hvor EU rett og slett mister motivasjonen for å opprettholde EØS-avtalen.

La meg nevne: Italias tidligere statsminister Enrico Letta kom for kort tid siden med grundig gjennomarbeidede anbefalinger for styrking av det indre marked det neste tiåret. Det har vært taust i regjeringen om rapporten enda det indre marked angår oss. Letta slår fast at det indre marked er et av EUs sterkeste konkurransefortrinn, men at det nå trenger en skikkelig boost for å fortsette å være det.

Bengt Fasteraune (Sp) [13:28:56]: Takk til utenriksministeren for en grundig redegjørelse.

På mange områder, også det sikkerhetspolitiske, som i dag viser seg i hele sin bredde, har vi et godt samarbeid med EU og andre europeiske partnere og allierte. Norge har, med noen få unntak, sluttet opp om EUs sanksjoner mot Russland. Vi kan likevel, fordi vi står utenfor EU, ta særlig hensyn til en bærekraftig fiskeriforvaltning og bevare den grunnlovfestede retten til ytringsfrihet uten forhåndssensur.

Vi har samarbeidet tett med Ukraina om finansiell og humanitær støtte samt håndteringen av ukrainske flyktninger. Nansen-programmet er unikt og åpner for samarbeid. Fleksibilitet, pragmatisme og godt politisk og diplomatisk håndverk har vært nøkkelen til dette, selv når tåken legger seg og alvoret tynger. I tillegg kommer støtte til helse og medisinsk evakuering og støtte via EUs sivile beredskapsmekanisme, og Norge har deltatt i EU-samarbeid for sivil beredskap siden 1982. Det er det verdt å ta vare på i framtiden.

Internasjonal våpendonasjon, kjøp direkte fra industrien og trening på utstyret som kjøpes, har vært og er fortsatt avgjørende for Ukrainas forsvarsevne. Det er avgjørende med samordning mellom nasjoner. Akkurat som Norge gjør store innkjøp og samarbeider godt med forsvarsindustrien i allierte og likesinnede land, bidrar Norge med våpen- og utstyrsproduksjon i verdensklasse. Det så vi senest ved norsk tilslutning til ASAP-programmet, der norske våpenprodusenter fikk tildelt en stor brøkdel av totalrammen. Norsk våpenproduksjon er avgjørende for Ukrainas seier og europeisk sikkerhet.

Behovet for godt trente soldater for å kjempe mot de russiske invasjonstyrkene er kjent. Sammen med våre partnere og allierte bidrar Norge til trening av ukrainsk personell gjennom flere programmer, herunder EUs treningsprogram EU MAM, det britiske treningsprogrammet Interflex samt trening i Norge, eksempelvis spesialistutdanning i Trøndelag.

«Norges medlemskap i NATO er fundamentet for norsk sikkerhet og forsvar», sa utenriksministeren. Det er i Norges interesse med et tett samarbeid med våre allierte, enten det er med USA, Storbritannia, Canada, enkeltland i EU eller EU selv. Dette må skje i en mellomstatlig ramme.

Som utenriksministeren påpekte, har EU vært flink til ikke å duplisere NATO-funksjoner. For Norge er det viktig at man fortsetter i det sporet. Norge skal være en god alliert og samarbeidspartner for alle våre venner i Europa og resten av verden, uavhengig av vår tilknytningsform til EU.

Etter EU-valget i juni vil det bli utpekt en ny EU-kommisjon. De vil ha en enorm oppgave foran seg i å snu utviklingen for EUs medlemsland, der veksten har stagnert voldsomt sammenlignet med land som Kina,

India og USA. Akkurat som vi ofte trekker på erfaringer fra andre land i norsk debatt, kan EU hente erfaringer fra Norge. Senterpartiet mener det er mye å hente i EU fra regjeringens politikk om å flytte makt og penger nærmere der skoen trykker, en styrking av arbeidstakernes rettigheter og mindre detaljstyring fra byråkrater.

Som utenriksministeren trakk fram, har både Norge og EU satt seg ambisiøse mål for en grønn omstilling av økonomien. Det er i den sammenheng viktig for både Norge og EU at man har folkelig støtte for den politikken som føres i hverdagen. Dette har EU fått oppleve de seneste månedene, der den grønne given har møtt stor motstand. Det vil bli krevende for den nye kommisjonen å gjennomføre endringer. Samtidig er målet om å kutte utslipp noe EU-borgerne virkelig ønsker. I såne situasjoner er det viktig at man justerer kartet til terrenget uten å miste målet av syne. Man må alltid ha målet i syne.

I Norge har vi også følt dette på kroppen. Skyhøye strømpriser, til tross for tilnærmet 100 pst. fornybar strømproduksjon og produksjonsoverskudd, har ført til en stor folkelig motstand, naturlig nok. Regjeringen har avhjulpet situasjonen med ekstraordinære tiltak, som strømstøtteordningen, men handlingsrommet er begrenset. Derfor er det helt nødvendig at vi justerer kartet etter terrenget, ikke bygger flere utenlandskabler og sier nei til ytterligere begrensninger i Norges handlingsrom. Derfor er det uaktuelt for Senterpartiet å innlemme fjerde energimarkedspakke.

For Senterpartiet er det viktig at vi står opp for norske interesser og samtidig har et godt samarbeid med våre venner i Europa, selv om vi helst skulle sett en annen tilknytningsform til EU, tuftet på likeverdige parter, som ga mer rom for folkestyret.

Linda Monsen Merkesdal (A) [13:34:13]: Først vil eg takka utanriksministeren for ei grundig og god utgreiing.

I løpet av dei siste 30 åra har EØS-avtalen vist seg å vera ein viktig handelsavtale i norsk politikk og økonomi. Denne avtalen har ikkje berre tent norske interesser godt, men har òg vore viktig i møte med dei stadige endringane i Europa og ei verd i konstant utvikling. Hovudbodskapen frå utgreiinga er tydeleg: Noreg ville vore betydeleg fattigare utan EØS-avtalen.

Eit godt eksempel på dette er Vestlandet. EØS-avtalen har tent Noreg godt gjennom eit kvart hundreår, med høg vekst i sysselsetjing og realløn, stabil lønsfordeling og sterk vekst i offentlege tenester. Vestlandet har vore eit knutepunkt for norsk handel gjennom hundreår og har spesielt nytt godt av denne avtalen. Dette bekrftar Menon Economics i si ferske eksportmelding for 2023. «Vestlandet eksporterer mest», var ei av overskrif-

tene i rapporten. Samtidig seier statsminister Jonas Gahr Støre: «Hvis Vestlandet lykkes, lykkes Norge.» Då er det viktig å hugsa på at nettopp EØS-avtalen har hatt ei stor betydning for denne suksessen.

Gjennom analyse og vurdering har Eldring-utvalet kome fram til at EØS-samarbeid er avgjerande for mange ulike politiske område. Samtidig fjernar ikkje EØS-avtalen behovet for ein nasjonal klima- og miljøpolitikk. Noreg har framleis handlingsrom til å utforma effektive verkemiddel som tar omsyn til klima-, energi-, industri- og naturutfordringar. Det er viktig å koordinera innsatsen mellom ulike fagdepartement for å sikra ei heilskapleg tilnærming til desse komplekse problemstillingane.

EUs overordna klima- og miljømål har ein betydeleg innverknad på utforminga av regelverket innanfor ei rekkje sektorar, inkludert energi, transport, industri og finans her heime i Noreg. Difor er eit samarbeid med EU på desse områda viktig og nødvendig for Noreg. Vi skal ikkje stå utanfor EUs omstilling. Noreg skal vera ein aktuell samarbeidspartner også i framtida. Utgreiinga frå Eldring-utvalet viser tydeleg at EØS-avtalen gjev Noreg større fordelar inn i EU.

Det er òg viktig å vera open om politiske prosessar og avgjerdsgrunnlaget bak dei. Openheit er ein føresetnad for demokratiet, og difor må både prosessar og grunngeving for vedtak vera tilgjengelege for offentlegheita. Dette er spesielt viktig når det gjeld komplekse internasjonale avtalar som EØS-avtalen, som vedkjem ei rekkje politiske område.

Noreg må fortsetja å følgja nøye med på utviklinga innanfor EU, spesielt når det gjeld klima- og miljøpolitikk, og sikra at samarbeidet med EU styrkjar norsk klima-, energi- og næringspolitikk. Samtidig må vi vera opne for å vurdere nye tiltak og løysingar for å møte framtidige utfordringar på best mogleg måte. EU, EØS-avtalen og Noregs klima-, energi- og næringspolitikk må sest i samanheng for å sikra framleis vekst og utvikling i Noreg.

Hårek Elvenes (H) [13:38:06]: Først vil jeg takke utenriksministeren for en innsiktsfull redegjørelse med en grunnleggende tro på EU – et fellesskap på 27 nasjoner som søker og som lykkes i å løse grenseoverskridende utfordringer der nasjonalstatene kommer til kort. Det går også igjen som en rød tråd i Eldring-utvalgets rapport.

Motstand mot EØS-avtalen var en av hovedsakene for Senterpartiet før stortingsvalget i 2021. Redningsplanken etter regjeringsforhandlingene ble et regjeringsoppnevnt utvalg som skulle vurdere erfaringene fra EØS-avtalen og andre avtaler med EU. Utvalget har nå

talt. Svaret ble neppe slik som Senterpartiet hadde håpet på.

Erfaringene med EØS-avtalen gjennom de siste ti årene er nå grundig utredet, og konklusjonene er entydige. EØS-avtalen har tjent Norge meget godt og gitt betydelige gevinster for Norge. Utvalget skriver i sin rapport:

«Norges inntreden i det indre marked (...) har bidratt til økt handel, mer konkurranse og høyere velstand enn det som ellers ville vært tilfelle.»

EØS-avtalen er ingen perfekt avtale, og det er heller ikke å forvente at ikke-medlemsland skal oppnå de samme betingelsene som et medlemsland. Dessuten vil ikke EU akseptere at enkeltland vil håndplukke hvilke forpliktelser de påtar seg.

Siden midten av 1970-tallet har ulike regjeringer hatt som mål å samarbeide tett med EU. EU anno 2024 er knapt sammenlignbart med EU på 1970-tallet, som den gang besto av tolv stater, og det indre markedet lå ennå 20 år fram i tid. EU er i dag et indre marked, men det er så mye mer. Forutsetningen for å få gjennomslag er at Norge prioriterer de viktigste sakene på et tidlig tidspunkt, setter inn tilstrekkelige ressurser og begrunner sine synspunkter godt, skriver Eldring-utvalget. Mitt spørsmål til utenriksministeren må da bli: Setter vi av tilstrekkelig med ressurser, og er vi tidlig nok på EU-balansen?

Senterpartiets alternativ til EØS-avtalen er en handelsavtale med EU. Norge vil ikke da være en del av det indre markedet, på samme måte som det britiske eksperimentet brexit. Det er sterke holdepunkter for at brexit så langt har hatt negative effekter på økonomien i Storbritannia. Økonomisk forskning viser at utviklingen samlet sett har blitt rammet negativt av brexit, ifølge de forskningsrapportene som Eldring-utvalget bygger sin rapport på. Vi vet altså hva vi har i vente hvis vi velger å erstatte EØS-avtalen med en frihandelsavtale.

EU har satt seg mål om å utvikle en romfartsstrategi for sikkerhet og forsvar. Norge har et satellittmiljø i verdensklasse som er avhengig av et tett samarbeid med EU for å kunne videreutvikles. Det haster å få på plass en avtale med EU på dette feltet, for å være godt posisjonert når kontrakter skal tildeles. Andøya Space har enorme utviklingsmuligheter dersom myndighetene er villig til å være en proaktiv døråpner i et tett samarbeid med EU.

I 2025 vil EU få en egen kommissær for forsvar. Det er en direkte konsekvens av EUs ambisjoner om å utvikle felles sikkerhetspolitikk og virkemidler i møte med en svært krevende sikkerhetspolitisk situasjon. Dette kommer også tydelig til syne i svaret på Russlands invasjon av Ukraina.

Eldring-utvalget konstaterer at det utenriks- og sikkerhetspolitiske samarbeidet mellom EU og Norge er

dyper og bredere enn noen gang. EØS-avtalen setter imidlertid begrensninger for samarbeidet på dette feltet, og det er verdt å merke seg at både forsvarskommisjonen og Eldring-utvalget påpeker behovet for å få plass avtaler om det sikkerhetspolitiske som ikke dekkes av EØS-avtalen. Det er litt fornøyetlig at Aftenposten talte opp at utenriksministeren nevnte ordet «sikkerhet» 22 ganger i sin redegjørelse. Det er ikke uten grunn.

Til slutt: Oppsigelse av EØS-avtalen vil være en dypt uansvarlig politikk og plassere Norge på sidelinjen. Vi trenger ikke mindre samarbeid med EU, men et tettere samarbeid for å ivareta vår nasjons interesser.

Presidenten [13:42:58]: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Rune Støstad (A) [13:43:17]: EØS-avtalen har vært helt avgjørende for Norges økonomiske utvikling de siste 30 årene. Den har bidratt til et omfattende samarbeid med EU, noe som har vært til fordel for norske interesser. Avtalen gir norske bedrifter tilgang til et marked med 30 land og rundt 450 millioner innbyggere. Det har utvilsomt bidratt til økt verdiskaping, bedre velferd og flere arbeidsplasser i Norge.

Et tett samarbeid med våre naboland handler ikke bare om økonomiske fordeler. Gjennom avtalen har vi fått muligheten til å delta i ulike EU-program som støtter vår grønne omstilling og næringsutvikling. Norge bidrar til å redde liv og spiller en viktig rolle for å styrke norsk og europeisk forsvarsevne. Samarbeidet om norsk og europeisk forsvarskapasitet gir også mulighet til å bygge opp egen industri. Bare i mitt eget hjemfylke, Innlandet, vil Nammo på Raufoss ha behov for 700 nye ansatte de nærmeste årene for å femdoble produksjonen av ammunisjon til Ukraina og fylle lager i Norge og andre NATO-land.

Norge har deltatt aktivt i arbeidet med EUs grønne omstillingsstrategi. Gjennom det samarbeidet jobber Norge for å oppnå ambisiøse mål for grønn omstilling, samtidig som europeisk konkurransekraft og sosiale rettigheter sikres. Regjeringen prioriterer å sikre norske interesser i diskusjoner om klima, energi og miljøpolitikk i EU. Nylig har regjeringen inngått et grønt industripartnerskap med EU, noe som vil gjøre at vi når klimamålene våre raskere samtidig som vi legger til rette for økonomisk vekst. Denne avtalen er viktig for norsk næringsliv generelt, og for aktører i batteri- og råvarekjeden spesielt.

Digitalisering er en annen nøkkel til næringsutvikling for framtidige arbeidsplasser i Norge. EØS-avtalen legger til rette for innovasjon og samarbeid på tvers av grenser, noe som støtter norsk næringsliv i å dra nytte av den digitale transformasjonen i Europa.

EØS-avtalen gir Norge mange fordeler. Samtidig er det slik at EØS-avtalen gir Norge en sterk posisjon i Europa og et solid grunnlag for videre utvikling av næringslivet, arbeidsplasser og grønn omstilling. Jeg vil takke utenriksministeren for hans solide redegjørelse, og jeg er glad for å høre at han er så tydelig på hvor viktig EØS-avtalen er for å styrke norsk næringsliv, fremme grønn omstilling og skape arbeidsplasser i hele Norge.

Kathrine Kleveland (Sp) [13:46:21]: Demokrati og folkestyre er viktige verdier. I Senterparti–Arbeiderparti-regjeringen har vi ulikt syn på EU, EØS og tilknytning til EU-politikk i høyt tempo gjennom EØS-avtalen. En sterk nasjonalstat hindrer ikke internasjonal solidaritet eller at Norge fortsatt skal ha en fri og selvstendig rolle i internasjonal politikk og samarbeide med mange. Det kan være Nordisk råd, FN, NATO og EU. Vi kan ha egne handelsavtaler, og vi har en egen stemme i WTO. Norge samarbeider f.eks. godt med EU om forsvar og sikkerhet. Vi bidrar mye. Andøya Space Center er kanskje Europas beste sted å sende raketter til verdensrommet fra. Norsk våpenindustri er viktig for NATOs samlede sikkerhet.

Senterpartiet er garantist mot norsk EU-medlemskap. Det er nei-flertall på alle målinger på 18. året, og folket har sagt nei til EU to ganger. Handlingsrommet i EØS-avtalen utnyttes best ved å komme tidlig inn i prosesser, sa utenriksministeren sist uke – men handlingsrommet må tas; det er ikke noe vi får. For Senterpartiet gjelder dette også EUs fjerde energimarkedspakke. Senterpartiet vil ikke knytte Norge tettere til EUs energipolitikk. Vi stemte mot EUs tredje energimarkedspakke og EUs energibyrå, ACER, i 2018. Senterpartiet vil heller ikke stemme for EUs fjerde energimarkedspakke.

Norge er ikke en del av valutaunionen, og uten euro kan vi sette egne skatter og avgifter. Vi kan stimulere til sysselsetting og sikre velferdssystemet. Ved et EU-medlemskap mister vi kronen og får euroen. Utenfor EU står vi fritt til å bestemme egen handelspolitikk, senest med en frihandelsavtale med India som gir norske bedrifter bedre vilkår enn konkurrentene i EU.

Protestene fra europeiske bønder har vært svært synlige, sa Barth Eide. Utenfor EU har Norge en egen landbrukspolitikk, og tollvern er med på å gi levende distrikter, matberedskap, bedre miljø og trygg mat. Norske bønder og politikere prater med hverandre, og om det var høylytt ute på Eidsvolls plass sist uke, er det fortsatt en felles forståelse hos landbruket og de politiske partiene om at jordbruksavtalen direkte mellom faglagene og staten er smart. Et eksempel er klimaavtalen, der landbruket var første yrkesgruppe med egen klimaavtale.

Det er EU-valg i år. Jeg ønsker på EUs vegne høyere valgdeltakelse. Lav valgdeltakelse er et demokratisk problem, og det er skremmende at ytre høyrekrefter får såpass økt oppslutning i Europaparlamentet som det kan se ut til nå.

Ingjerd Schie Schou (H) [13:49:45]: Konklusjonen til Eldring-utvalget er at EØS-avtalen har tjent Norge og våre nasjonale interesser godt. Senterpartiet snakker om en svakere tilknytningsform. Vel, vi har fått en sterkere tilknytning til arbeidet mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, gjennom avtalen. Vi har fått tilgang til marked i 30 medlemsland. Vi får studere og arbeide i europeiske land uten for stort byråkrati. Vi får gjennom avtalen tilgang til å arbeide med sikkerhet og beredskap sammen med dem vi trenger å samarbeide med. Når det gjelder kampen mot klimaendringer, er det nok å minne om at det europeiske fellesskap er i front.

EØS-avtalen er langt, langt mer enn en handelsavtale. EU og vår EØS-avtale arbeider på en bred front. Det er energikrise, pandemi, klimaendringer og stormaktsrivalisering – men nei, Senterpartiet vil ha en løsere tilknytning. Det gir ikke mening. Selv med EØS-avtalen må vi tidligere inn i arbeidsprosessene – men nei, vi leverer ikke råvarene, vi lager ikke retten, og vi må spise det vi får. Det er å være leilending.

Også på feltet digitalisering og grønn omstilling er EU i front. Matsikkerhet, kritiske råstoffer, mineraler, migrasjon- og asylsystemet, satellittkommunikasjon for å samordne krisehåndtering – der er EU foran. Vi tar det vi får. Europa og EU tar stadig større ansvar, men hva gjør vi? Jo, vi fortsetter som husmenn i det europeiske fellesskapet.

Jeg går tilbake til der jeg sluttet i mitt forrige innlegg. Jeg skal tilbake til Letta-rapporten. Da jeg kom inn på den, var det rett og slett fordi dette spørsmålet kommer til å prege Europa og den politiske perioden som starter i EU når et nytt europaparlament nå snart er valgt, og det er helt avgjørende for norske bedrifters markedsmuligheter, for Norges mulighet til å dra nytte av mulighetene i det grønne skiftet og for Norges totalforsvar. Jeg er bekymret for om vår stemme i det hele tatt kommer til å bli hørt i disse diskusjonene, og jeg vil gjerne høre utenriksministerens vurdering av hvordan vi skal få til dette.

Marius Arion Nilsen (FrP) [13:52:24]: Jeg har fulgt denne debatten fra kontoret og nå litt fra salen, og det er opplysende å høre de forskjellige partiers holdninger til EU. Det spenner fra direkte motstand til sunn skepsis, mens enkelte andre partier – uten å nevne navn, men det er de to største – henstiller mer til servilitet og stilltiende aksept av alt EU kommer med.

Arbeiderpartiets representant sa tidligere i dag at for alle praktiske formål er vi EU-medlem. Det er en urovekkende holdning og forståelse av det norske demokratiet og de norske folkeavstemningene å ha den inngangen til en EU-debatt. Arbeiderpartiets representant snakket også om våre venner i Brussel og virker å være fullstendig overbevist om at alt EU kommer med, er uovertruffent, og at vi ikke skal stille spørsmål ved det. Det er her problemet starter, for ikke alt det som kommer fra EU, er fornuftig. EUs byråkratiske hær framstår som de bruker stimulerende midler, for mengden direktiver, reguleringer og lover som kommer fra EU, tyder på et byråkrati som aldri tar pause og aldri sover.

Det som derimot ikke vokser, er EUs økonomiske vekst. Den er rekordsvak, og Europa faller akterut. BNP per person var i 1994 1,7 ganger høyere i Norge enn i EU. 2022 var BNP-en i Norge 2,9 ganger høyere enn i EU, til tross for at folketallsveksten i hele perioden har vært vesentlig høyere i Norge enn i EU. BNP totalt har fra 1994 til 2022 økt med 230 pst. i EU og 450 pst. i Norge. EUs fasit de siste tiår er lav økonomisk vekst, avindustrialisering og tapt konkurransekraft. I 2008 var EUs og USAs økonomi på omtrent samme størrelse. Nå er USAs økonomi mer enn 50 pst. større enn EUs, uten Storbritannia.

Europeisk teknologisk utvikling og produksjon har falt bak både USA og Kina. Amerikanske tek-selskaper slår knockout på europeiske. Det er bare innen reiselivsnæring og luksusgodenæring europeiske land dominerer. Blant årsaksforklaringene er økte energipriser. Ifølge framskrivninger fra Det internasjonale pengefondet ser den økonomiske veksten i eurosone svært lav ut i 2024 og 2025.

Det er her det store problemet er: måten Norge ser verden og EU på, der alt som kommer fra EU, framstilles som det rette, som noe vi bare må implementere, som noe vi ikke skal stille spørsmål ved. Fasiten er at vi har et Europa som nå holder på å regulere seg selv i hjel. Vi har et Europa der man ser utenlandsinvesteringene fra land som Tyskland stadig øke. Tyskerne doblet investeringene i USA det siste året. Dette er det de store partiene her i Norge ukritisk ønsker bare å implementere. Det er her diskusjonen bør være – om vi i det hele tatt er tjent med ukritisk å implementere, eller om vi skal ha en reell diskusjon om alle direktivene og reguleringene EU kommer med.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Trine Lise Sundnes (A) [13:55:42]: All den tid du og jeg ikke kjøper inn et tonn aluminium og andre metaller til eget hushold, har åtte fiskemåltider om dagen eller setter på oppvaskmaskinen hjemme 30 ganger om

dagen – men bare når det regner, for da har vi stort overskudd på vannkraft – er tilgangen til like konkurransevilkår et være eller ikke være for virksomheter som har etablert seg i Norge. Når representanten Nilsen prøver å underkjenne eller heve opp Norges verdiskaping, snakker han altså om de 412 mrd. kronene som var Fastlands-Norges eksport til EU-land i 2023.

Det stemmer, som representanten Arnstad sier, at daværende regjering i forbindelse med postdirektivet startet prosessen med å reservere seg. I direktivet var sanksjonen for reservasjonen at Posten som selskap ville bli utestengt fra å konkurrere i det indre marked. De fleste synes i og for seg det var bra og en rimelig pris å betale – bortsett fra Posten, da, som den gang konkurrerte i Sverige. Hva som skjedde siden, er historie.

Representanten Moxnes trekker opp at vi er best i klassen, og nå skal vi bli enda flinkere, men faktum er at vi ikke er best i klassen. Vi har plukket ut det som tjener våre interesser best. Vi er sånn midt på treet. Noen ganger og lenge har det gått bra, men som jeg sa, gjør globale utfordringer at EU nå fører en mye raskere politikktutforming enn tidligere, og de markerer i større grad enn tidligere at de som er innenfor og de som er utenfor, ikke nødvendigvis behandles likt. Dette kan vi like eller ikke like, som i og for seg alt annet i livet, men så langt har samarbeidet gitt oss langt flere fordeler enn ulemper. Det er realiteten. Jeg oppfordrer til en kunnskapsbasert debatt, sånn at vi ikke fører det norske folk bak lyset.

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:58:25]: Dette har vært en god debatt. Jeg har bare et par konkrete spørsmål jeg føler at jeg bør kvittere ut.

For det første er det Elvenes, som helt riktig påpeker, som også jeg har gjort, at etterslepet er et problem og må reduseres. Så spør han: Bruker vi nok ressurser på det? Da vil jeg først si at det har vi i hvert fall ikke gjort til nå, det er derfor det er etterslep. Nå har vi satt inn et støt på akkurat det, med et nært samarbeid mellom departementene. Det er ikke egentlig et spørsmål om antall ansatte i departementene, det er hvordan man bruker tiden sin, som er fokuset. Derfor har vi i Utenriksdepartementet en egen statssekretær som nå av pressen har blitt utnevnt til ettersleppsgeneral, Maria Varteressian, som jobber med nettopp dette for å samordne innsatsen her. Når man går inn i det, viser det seg at det er en god del av etterslepet som er relativt håndterlig å få unna raskt, og så ser man noe som krever mer arbeid. Det nevnte jeg i redegjørelsen, men jeg hadde bare lyst til å svare på det.

Så var Schie Schou innom Letta-rapporten. Det er jeg glad for, for jeg tror vi ville stå oss veldig på om vi i tillegg til å gjøre alle debatter om EØS til debatter om Norge og vår tilknytningsform og ulike partiers syn på det,

også hadde en diskusjon om hva som diskuteres i Europa, for det er nå engang slik at vi er et land i Europa, og den diskusjonen går aktivt og høyllytt.

Sentrale poeng i Letta-rapporten tar opp bl.a. det representanten Marius Arion Nilsen var innom, nemlig Europas konkurransekraft og hva man kan gjøre for å bygge ut mer samordnet infrastruktur for å få det man kaller den såkalte femte frihet, som dreier seg om innovasjon, forskning og utdanning, og satse mer på det, og hvordan man kan gå videre på det sporet vi har sett med mer satsing på aktiv næringspolitikk i form av bl.a. det såkalte IPCEI, Important Project of Common European Interest, der det er større rom for en mer aktiv stat. Dette er noe som nå diskuteres varmt i Europa. Vi bør også følge med på det, for det er en dynamisk transisjon av hele det europeiske samarbeidet som vil prege oss, både direkte gjennom EØS og de andre avtalene og fordi våre aller nærmeste partnere selv vil bli preget av det.

En del av utfordringene som har vært identifisert når det gjelder f.eks. at man har falt bakpå i forhold til USA, ønsker man altså i EU å ta tak i, men man vil samtidig i mye større grad fokusere på miljøstandarder, på sosiale dimensjoner og på å begrense ulikhetsutvikling og slikt, sammenlignet med USA. Det er litt av det man diskuterer i nettopp denne Letta-rapporten.

Ingrid Fiskaa (SV) [14:01:24]: Fleire har i denne debatten teke til orde for å avslutta EØS-debatten etter Eldring-utvalets rapport. Det blir sagt at det er urealistisk å tenkja seg alternativ – anna enn EU-medlemskap, så klart, seier dei som aller helst skulle hatt Noreg inn i EU. Andre ord som er brukte, er at me skal leggja vekk illusjonar ein gong for alle.

«There is no alternative.» Det var det ei anna dame som sa, ei nokså berykta dame, tidlegare statsminister i Storbritannia, Margaret Thatcher, som altså meinte at det ikkje finst nokon alternativ til marknadsliberalismen. Eg trur ho hadde vore fornøgd med å høyra på fleire av innlegga frå EU-tilhengjarane i denne debatten.

La meg slå fast: Eldring-rapporten og konklusjonane der kom ikkje som noka overrasking på oss som er EØS-motstandarar. Det var tvert imot heilt i tråd med det me kunne forventast ut frå både mandat og samansetjing. Utvalet blei ikkje bedt om å greia ut alternativ til EØS, sånn som bl.a. grasrota i fagrørsla bad om. Det er ein mangel, etter SV si meining, og ikkje noko ein kan bruka som bevis på at debatten om alternativ til EØS no er død.

Det er heller ikkje mogleg å leggja EØS-debatten død, for det er noko som heiter verkelegheita. Dei negative konsekvensane av EØS for arbeidslivet, for kraftpolitikken, for internasjonal solidaritet og for miljø lar seg ikkje tenkja vekk eller argumentera vekk. Dei finst der,

og dei vil pressa seg på, uavhengig av kva EU- og EØS-tilhengjarane her i denne salen skulle ønskja seg.

For demokratiet og folkestyret i Noreg vil det vera eit problem om dei EU-lojale skulle klara å leggja lokk på norsk EØS-debatt. Folkestyret er avhengig av at me fritt og ope kan diskutera kva veg me vil at samfunnet skal gå. Folkestyret er avhengig av at folkets representantar tek opp desse spørsmåla og faktisk representerer ulike syn. Dei demokratiske problema med EØS-avtalen si tvangstrøye for det norske samfunnet er store nok som dei er, om me ikkje i tillegg skulle leggja lokk på debatten.

Marius Arion Nilsen (FrP) [14:04:19]: Jeg skal ta for meg et par ting som ble sagt her i sted. Det ene er at man skal føre en kunnskapsbasert diskusjon, og det er det ingen tvil om – det er vi alle opptatt av. Vi har jo sett diskusjonen og utviklingen som har vært de siste årene med tanke på energi og tilknytning til Europa, der det først var kun den russiske angrepskrigen som hadde noe å si for prisene vi så i Norge, og vi hadde heller ikke avgitt noen som helst energimakt til Europa. Det har altså vært mange påstander, men sannheten er at energipolitikken som føres i Europa – og som har vært ført lenge, og som er planlagt å føres videre – har store og negative konsekvenser for Europa, men også for Norge via vår tilknytning der.

Det mest illustrerende er det som ble sagt under «Debatten» i 2022 under partilederuken, der statsminister Støre sa at han ikke ønsket å være statsminister for et land som begrenset krafteksporten til Europa. Dette kom samtidig som Tyskland med vitende og vilje la ned de seks siste kjernekraftverkene, som produserte i størrelsesordenen fire ganger mer kraft enn det vi hvert år eksporterte til Europa. Det er altså en veldig varierende grad av forpliktelser og hengivenhet til å bistå andre land, og det er det vi ser her og tar til orde for. Det er ikke alt EU kommer med som er godt for Norge, men det er ikke oppe til diskusjon, for det underslås. Det eneste diskusjonen går ut på, er hvor fort vi skal innføre, og hvor farlig det er hvis EU blir kritisk til at vi kommer med noe.

Egentlig burde EU ha tatt seg en grundig kikk i speilet og sett på det de selv kommer med, for i løpet av de siste årene har EUs andel av verdens befolkning falt fra 13 pst. til under 7 pst. Andelen av verdiskaping faller like fort. Det eneste EU faktisk vokser på, er velferdsutgifter, og for noen år siden ble det beregnet at EU – nå med 7 pst. av verdens befolkning – sto for 58 pst. av verdens velferdsutgifter. Dette er ikke bærekraftig på sikt.

Når vi da har en energikommissær som kommer til Norge og krever og tvinger oss til å innføre direktiver som kommer fra EU, og framstiller det som at det kun er i Norges interesse å innføre dem, blir det utrolig hult og falskt. Da bør vi heller gå for Islands modell, der de grun-

dig vurderer konsekvensen av ethvert direktiv, både for Island som helhet og for islandsk næringsliv. Det hadde vært vesentlig mer gunstig, vesentlig bedre og mer fornuftig for Norge enn bare å svelge dette helt rått, med hud og hår.

Marit Arnstad (Sp) [14:07:26]: Jeg har bare noen korte kommentarer på slutten av debatten, for motsetningene i dette spørsmålet er egentlig ganske kjent og blandes kanskje litt sammen. EØS- og EU-medlemskap går liksom litt om hverandre. Om det er noe som har skjedd i denne debatten, er det kanskje at en del av de motsetningene som finnes i denne salen, har blitt tydeliggjort. De går egentlig på tvers av de politiske blokkene – ulike partier innenfor ulike politiske blokker.

Det jeg nevnte i mitt innlegg om å utnytte alle mulighetene som ligger i EØS-avtalen, er noe av det jeg synes er viktig. Da nevnte jeg reservasjonsretten som en rett jeg mener er en styrke ved avtalen, men som vi ikke har brukt. Jeg trakk fram postdirektivet rett og slett fordi det er et eksempel på at det er mulig å sende en melding om bruk av reservasjonsretten, og det er mulig å gjøre det uten at det fører til noen fullstendig krise i forholdet mellom EU og Norge. Av ulike grunner, ikke minst et regjeringsskifte, ble det avlyst. Det å utnytte alle muligheter i regelverket er viktig.

Jeg synes nok det blir brukt veldig mange sterke ord i denne debatten, men det er en pussighet ved EØS-avtalen at vi blir stilt overfor en avtale der vi skal godta regelverket bare fra én part i en gjensidig avtale. Det er en merkverdighet, og det forsterker egentlig det som var hovedpoenget i mitt innlegg, nemlig det demokratiske underskuddet i EØS-avtalen.

Så synes jeg at det Tybring-Gjedde sier, blir avfeid litt enkelt. Når vi sier at vi bør bruke vår eksport av energi til å få politisk gjennomslag i samarbeidet med EU, oppleves det liksom litt kjettersk, nærmest som en slags utpressing, men både i EØS-redegjørelsen og av Høyres representanter her i dag sies det at EU i større og større grad kobler ulike politikkområder til hverandre. Det er egentlig den samme formen for dynamikk, men da høres det ut som det er et faktum vi bare må forholde oss til og innordne oss etter.

Jeg må si én ting til, for jeg tror vi kommer til å ha mye debatt om EØS og EU framover. Det å si at en her må forholde seg til en kunnskapsbasert debatt, mener jeg en skal være forsiktig med. Jeg mener en skal være forsiktig med å bruke det ordet om det faktum at det er ulike politiske meninger. Den ene meningen er like legitim som enhver annen mening, og en skal være forsiktig med å bruke ordene «ikke kunnskapsbasert» om andre personers eller partiers politiske meninger.

Presidenten [14:10:27]: Representanten Trine Lise Sundnes har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Trine Lise Sundnes (A) [14:10:44]: I løpet av denne debatten har jeg ikke hørt noen som har forsøkt å legge lokk på debatten på noen måte, slik representanten Fiskaa sier. Snarere tvert imot har det vært mye debatt, men jeg har til gode å høre noen lansere et bærekraftig alternativ til dagens EØS-avtale.

Så hører jeg at representanten Nilsen sier at energipolitikken i Europa har spilt fallitt. Det kan vi kanskje diskutere når det gjelder Tyskland. Dersom Fremskrittspartiet mener at Norge skal ut av energimarkedet, skulle jeg likt å høre de kraftproduserende kommunenes kommentarer om hvor de i så tilfelle skal selge overskuddskraften sin.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [14:11:53]: Det som er interessant, er at de som er pro EU – ikke kun pro EØS, som Fremskrittspartiet – ikke klarer å peke på hva det er EØS-avtalen ikke gir oss, som de absolutt vil ha. Finnes det én eneste ting – bortsett fra å være til stede på alle møtene, selvsagt – man ikke får gjennom EØS, som man vil få gjennom EU? Hva er det de savner gjennom EØS-avtalen, når de samtidig skryter av EØS-avtalen og alle de ulike forordningene vi må slutte oss til, og som de synes er bra? Hva mer vil man ha med EU-medlemskap? Jeg ser ikke det, og jeg har heller ikke fått noe svar her i salen i dag. Nå har vi snakket i to timer, og ingen kan peke på ett eneste område eller ett eneste sted hvor EU vil gi oss noe mer enn det vi får gjennom EØS. Man kan stille spørsmål ved om EØS-avtalen går for langt, eller om det er ting ved EØS-avtalen man kan endre – det er én ting – men vi må få argumenter for hvorfor EU er bedre enn EØS. Det får man ikke.

De to største partiene, som bytter på å sitte i Utenriksdepartementet annenhver regjering, er veldig for dette, så det er klart at deres kolleger synes det er en god idé, og de synes selv det er veldig fint å være en del av denne EU-klubben. Men kom med argumenter som viser hvorfor det er bedre å være i EU enn i EØS. Fremskrittspartiet tror på handel, men alt det øvrige er helt irrelevant for dette, for vi kan innordne oss gjennom EØS-avtalen.

Som jeg var innom i sted: Den belgiske ambassadøren i Norge sier at det ikke finnes noe europeisk kulturell identitet, for kulturen i Europa er historisk helt ulik. Å prøve å skape en felles europeisk identitet – den finnes ikke. Man kan ha felles verdier, men en kulturell identitet finnes ikke.

Som den belgiske ambassadøren også sa til oss, vokser byråkratiet. Det vokser i Belgia, og det vokser i EU, der det nå er belgisk formannskap. Byråkratiets iboende

f-skap er nemlig at det vokser uansett. Det vil det også gjøre hvis vi går inn i EU og skal være europaparlamentarikere. Vi skal sitte i Europa, vi kommer til å sende en stor delegasjon utover det vi har i dag, et stort byråkrati. Selvsagt gjør vi det, Sverige gjør jo det, og vi kommer til å doble dette.

Vi trenger ikke flere byråkrater nå. Vi trenger handel, og det får vi gjennom EØS-avtalen. Det burde være tilstrekkelig for alle. Dette presset for EU: Det er egentlig ingen som klarer å dokumentere hvorfor det er så viktig. Vi har høy vekst i forhold til EU, vi har lave velferdsutgifter i forhold til EU. Det er altså ikke noe som tilsier at EU skulle være så mye bedre for Norge enn EØS-medlemskap.

Presidenten [14:14:28]: Representanten Marius Arion Nilsen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Marius Arion Nilsen (FrP) [14:14:34]: Jeg skal kort ta tak i det som ble sagt fra representanten Sundnes. Energimarkedet har spilt fallitt, og den påstanden står jeg ved. Ifølge alle prognoser for energikonsumet framover – fra Statnett og fra alle de planene regjeringen har for hydrogen, batteri og alskens – har man et kraftunderskudd ganske snarlig, så dette vil strengt tatt løse seg selv. Det er likevel ikke der problemet er. Vi har fremdeles god kontakt og integrasjon med både Sverige, Nederland og andre land. Vi sier ikke at vi skal kutte kablene, slik du insinuerer, men vi sier at vi skal ha en regulering som ivaretar norsk forsyningssikkerhet, og vi har flere ganger foreslått å knytte det til magasinfyllingsgraden. Det ville ivaretatt norsk forsyningssikkerhet, og Norges verdifulle vannkraft ville kunne hjulpet Europa når de hadde behov for det.

Jeg har en avsluttende kommentar om aktiv næringspolitikk. Det er et sykdomstegn i seg selv, for da har man forhold som er såpass ille at man er nødt til å komme inn med staten og støtte. Det er i stor grad energi- og klimapolitikken som har ført til behov for det.

Presidenten [14:15:40]: Presidenten vil minne om at innlegg skal rettes til presidenten og ikke i du-form til kolleger i salen.

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:15:57]: En forsøksvis kort kommentar på slutten av debatten: Det er svært interessant å høre henholdsvis partiene lengst til venstre og Fremskrittspartiet kritisere EU, for den ene siden sier at EU er et markedsliberalt system hvor man importerer høyrepolitikk, og spør man Fremskrittspartiet, er det for mye grønt, for mye velferd og for mye byråkrati som er problemet med EU. Begge kan i hvert fall ikke ha rett samtidig. Min påstand er at in-

gen av dem har rett, fordi det EU faktisk er, er et system som ligner relativt mye på det norske, i hvert fall sammenliknet med alle andre systemer der ute. Vi har nemlig en blandingsøkonomi som legger vekt på at markedet har mange fordeler, men blir best med litt kjærighet og omsorg fra staten, ved at man setter noen rammer og regler og passer på at noen andre hensyn også tas. Det er jo slik vi styrer dette landet, og det er det de fleste er enige om. Det er egentlig det EU også forsøker å få til på et høyere nivå, altså med flere land involvert. Det er vel egentlig også det som ligger i Eldring-utvalgets rapport. Hvis man ser på disse rapportene som nå har kommet eller utvikles i EU selv, er det veldig mange spørsmål om hvordan EU tar tak i de utfordringene vi har – og Marius Arion Nilsen har påpekt noen av dem med rette – men på en måte som ivaretar de andre hensynene som de og også vi er opptatt av.

EØS-avtalen er altså en avtale om å ha et felles indre marked med like regler – ikke nesten like regler, men med helt like regler – men med rom for tilpasning og implementering slik det passer ulike land, på samme måte som det skjer i EU. Det er en folkerettslig forpliktelse vi har påtatt oss. Den ble vedtatt med tre fjerdedels flertall. Den har vært bekreftet i enhver regjering siden det, og jeg tror det etterlatte inntrykket av denne debatten er at slik kommer det til å forbli.

Så til spørsmålet om forskjellen på medlemskap og EØS, fra Tybring-Gjedde. Nå har ikke vi tatt til orde for noe medlemskap. Vi står trygt i EØS-avtalen, og regjeringen styrer på den. Hovedforskjellen i dag er at man da løser problemet med det demokratiske underskuddet fordi man vil være en del av beslutningsfatningen som medlem av Det europeiske råd, representert i Kommisjonen og med medlemmer av parlamentet. Man er altså med og former de beslutningene man senere implementerer. I tillegg har man selvfølgelig, hvis man vil det, felles myntenhet og en tollunion mot omverdenen. Det er de viktigste forskjellene. Det indre markedet er imidlertid det samme, enten man har valgt å være med gjennom EU eller gjennom EØS.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Da tar Stortinget pause frem til votering kl. 15.

Stortinget tok pause i forhandlingene kl. 14.19.

Stortinget gjenopptok forhandlingene kl. 15.

President: Morten Wold

Votering

Presidenten [15:00:23]: Stortinget går da til votering og starter med sakene fra gårsdagens møte i Stortinget, dagsorden nr. 75.

Votering i sak nr. 2, debattert 29. april 2024

Innstilling fra valgkomiteen om suppleringsvalg til Stortingets delegasjon til Nordisk råd samt til Stortingets delegasjon for arktisk parlamentarisk samarbeid (Innst. 279 S (2023–2024))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Som nytt medlem av Stortingets delegasjon til Nordisk råd velges: Kirsti Leirtrø.

Som nye varamedlemmer av Stortingets delegasjon til Nordisk råd velges: Ragnhild Male Hartviksen og Siri Gåsemyr Staalesen.

Som nytt medlem av Stortingets delegasjon for arktisk parlamentarisk samarbeid velges: Tove Elise Madland.

Som nytt varamedlem av Stortingets delegasjon for arktisk parlamentarisk samarbeid velges: Nils-Ole Foshaug.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 3, debattert 29. april 2024

Innstilling fra næringskomiteen om Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling (Innst. 264 S (2023–2024), jf. Meld. St. 7 (2023–2024))

Presidenten: Under debatten er det satt frem 20 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 4–14, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 15, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslag nr. 16, fra Geir Jørgensen på vegne av Rødt og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 17–19, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti

– forslag nr. 20, fra Geir Adelsten Iversen på vegne av Per Olaf Lundteigen og Geir Adelsten Iversen

I tillegg har representanten Geir Adelsten Iversen under debatten foreslått at innstillingen sendes tilbake til komiteen, jf. Stortingets forretningsorden § 41 første punktum.

Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Voteringstavlene viste at 81 representanter hadde stemt mot forslaget om tilbakesending til komiteen og 18 representanter hadde stemt for.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.03)

Flere (fra salen): President! Jeg stemte feil.

Presidenten: Vi tar den på nytt.

V o t e r i n g :

Forslaget om tilbakesending til komiteen ble med 87 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.37)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 20, fra Per Olaf Lundteigen og Geir Adelsten Iversen. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at havressurslovas og deltakerlovens distriktpolitiske intensjoner gjennomføres i praksis, og fremme nødvendige forslag om å avsette en viss prosentandel av totalt tillatt fangst (TAC) av alle fiskeslag til uomsettelige distriktskvoter som tildeles av Fiskeridirektoratet og forvaltes av de fiskeriavhengige kommuner. Regjeringen fremmer en årlig regnskaps- og budsjettmelding til Stortinget om resultatet av kvotefordelingen i henhold til havressurslovens formål.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Per Olaf Lundteigen og Geir Adelsten Iversen ble med 91 mot 10 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.06)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 17–19, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at avsetning til tredjelandskvotene tas fra havfiskeflåten, ikke fra toppen.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringa sørge for at tredjelandskvota blir fordelt i tråd med den til enhver tid gjeldende kvotefordeling mellom fartøygruppene.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringa sikre at åpen gruppe får tildelt minimum 6,62 pst. av norsk torskekvote.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 85 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.25)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 16, fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fase ut CO₂-kompensasjonsordningen for havfiskeflåten innen 2030.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 95 mot 6 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.41)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 15, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre meterskillet mellom kyst- og havfiskeflåte hvor faktisk lengde på 28 meter er utgangspunktet, og komme tilbake til Stortinget med konkretisering av konsekvenser for blant annet kvoterettigheter og havdeling.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 87 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.57)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 4–14, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en stortingsmelding om hvordan mer norsk fisk kan leveres i egnet stand til norsk fiskeindustri og hvordan sikre en spredt mottaksstruktur for å utnytte fiskeressursene bedre.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre eierskapsbegrensninger i kystfisket etter torsk, hyse og sei nord for 62 grader nord slik at eier og minoritets-eier gjennom person, selskap eller sammenslutning maksimalt kan eie 1 pst. av den relevante gruppeknoten.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn en trålstige med et andelsintervall på 20–26 pst. for trålflåten.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at strukturering av kystfiskeflåten opphører. Ved strukturperiodens utløp tilbakeføres strukturkvotene til den flåtegruppen de ble hentet fra ved struktureringstidspunktet.

Strukturgevinst fordeles relativt til grunnkvote, etter modell 2 i høringsnotatet.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn at åpen gruppe skal inngå i trålstigen i fordelingen av kvoten for torsk nord for 62 grader nord.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen avsette 10 pst. av nasjonal kvote på torsk nord for 62 grader nord til åpen gruppe.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette i gang et arbeid i samarbeid med Sametinget for å styrke og på sikt utvide kystfiskeordningen, og for å sikre anerkjennelse av kystbefolkningens rett til å fiske, som oppfølging av NOU 2008: 5 Retten til fiske i havet utenfor Finnmark.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennom instruks, anmodning eller pålegg sikre at torsketrålere som fisker på pliktkvoter, faktisk leverer til fiskeindustrien, og at brudd på pliktene må føre til bortfall av kvoter.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med forslag om å innføre kvotetrekke for ubearbeidet eksportert torsk for fartøy med pliktkvoter.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding om hvordan fiskeriressursene kan brukes til å skape og ta vare på arbeidsplasser og industri i tilknytning til fiskerinæringen for å sikre bosetting, sysselsetting og verdiskaping langs kysten, herunder hvordan landingen kan spres ut over året.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak som har som mål å redusere klimautslipp og naturpåvirkning fra fiske-riene i tråd med Norges vedtatte mål og internasjonale forpliktelser.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 85 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.14)

Presidenten: Det voterer over forslagene nr. 1–3, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innen våren 2025 legge fram en plan med forpliktende mål og tiltak for å gjøre fiskerinæringen, inklusive fartøy i oppdrettsnæringen, til en del av det nasjonale arbeidet for å kutte nasjonale klimagassutslipp med 55 pst. innen 2030.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innen våren 2025 legge fram en melding for Stortinget om en føre-varbasert norsk fiskeriforvaltning i lys av pågående økosystemendringer som følge av global oppvarming og de endrede sikkerhetspolitiske forholdene i Arktis.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Enovas program «Batteri i nullutslippsskip» tilpasses fiskefartøy med lengde under 15 meter, eller opprette et tilsvarende program for denne fartøygruppen.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 82 mot 19 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.31)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen innføre eierskapsbegrensninger i kystfisket etter torsk, hyse og sei nord for 62 grader nord slik at eier og minoritets-eier gjennom person, selskap eller sammenslutning maksimalt kan eie 1,5 pst. av den relevante gruppeknoten.

II

Stortinget ber regjeringen innføre eierskapsbegrensninger i kystfisket etter andre arter enn torsk, hyse og sei nord for 62 grader nord i tråd med Meld. St. 7 (2023–2024).

III

Stortinget ber regjeringen utarbeide særskilte regler i forbindelse med innføring av eierskapsbegrensninger for kystgruppen som blant annet sikrer at de som lå over på dato for fremleggelse av Meld. St. 7 (2023–2024), kan beholde eierandel med nødvendig fleksibilitet. Reglene skal også inneholde tidsbegrensninger for hvor lenge man kan ha redusert andel før denne gjøres gjeldende som ny maksimalgrense.

IV

Stortinget ber regjeringen gjennomføre en ny vurdering av leiefartøyordningen med sikte på å gjøre den bedre og enklere av hensyn til utvikling og bygging av nye og mer miljøvennlige fartøy, herunder ta hensyn til ulike fartøyklasser.

V

Stortinget ber regjeringen gjeninnføre hjemmelslengde som gruppeinndeling av kvotegrunnet for kystfiskeflåten.

VI

Stortinget ber regjeringen vurdere om innretningen av dagens strukturvoteordning bør endres eller tilpasses for å legge til rette for verdiskaping og grønn omstilling, og for å sikre at den ivaretar hensynet til fiskeflåtens betydning for sysselsetting og bosetning i kystkommunene.

VII

Stortinget ber regjeringen fordele strukturgevinsten som oppstår når tidsbegrensede strukturvoter utløper med full effekt på grunnkvoter og halv effekt til gjenværende strukturvoter (modell X), etter opprinnelig hjemmelslengde.

VIII

Stortinget ber regjeringen etablere en sammenslåingsordning for fartøy under 11 meters hjemmelslengde, der eier av to fartøy som fisker torsk, hyse og sei nord for 62 grader nord, får tillatelse til å slå sammen kvotegrunnet for to fartøy og fiske den samlede kvoten på ett fartøy, og utarbeide nærmere bestemmelser for bruken av ordningen, herunder aktivitetskrav.

IX

Stortinget ber regjeringen utrede og vurdere innføring av sammenslåingsordning som også omfatter fartøy som fisker i pelagiske fiskerier under 11 meters hjemmelslengde (13 meter for fiske etter makrell med kystnot).

X

Stortinget ber regjeringen gjeninnføre den dynamiske trålstigen i fordelingen av kvoten for torsk nord for 62 grader nord.

XI

Stortinget ber regjeringen prioritere berørte flåtegrupper i henhold til avtalen av 19.04.2024 mellom Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti i år der det er ubrukt tredjelandskvote som tilbakeføres til nasjonal kvote.

XII

Stortinget ber regjeringen sørge for at åpen gruppes andel av torsk tas fra toppen som avsetning av norsk to-talkvote, og at andelen fastsettes til 6,62 pst.

XIII

Stortinget ber regjeringen omfordele 2 pst. av kvoteandelen fra den konvensjonelle kystflåten, lukket gruppe over 11 meter, til lukket gruppe under 11 meter.

XIV

Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av formålet med åpen gruppe i fiskeriene, og vurdere innretningen og tiltak som i større grad bidrar til at åpen gruppe fungerer etter intensjonen, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

XV

Stortinget ber regjeringen gjeninnføre den dynamiske kvotefordelingsmekanismen (sildestigen) for norsk vårgytende sild.

XVI

Stortinget ber regjeringen anmode salgslagene om å gjøre styrene sine mer representative og inkludere en større bredde av kompetanse for å ivareta hensynet til hele verdikjeden, og at slike medlemmer bør utgjøre minst 25 pst. av styret.

XVII

Stortinget ber regjeringen i en etterkontroll av fiske-salgslovas bestemmelser også kontrollere om samfunnet har tilstrekkelig innsyn i og kontroll med fiske-salgslagenes utøvelse av sin myndighet.

XVIII

Stortinget ber regjeringen innføre årlige forventningsbrev i dialogen med fiskesalagslagene.

XIX

Meld. St. 7 (2023–2024) – Folk, fisk og fellesskap – en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling – vedlegges protokollen.

Presidenten: Det votes over I, V, VII og XI.

Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 85 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.50)

Presidenten: Det votes over II, III, X, XIV og XV.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det votes over IV og VI.

Rødt har varslet subsidiær støtte til innstillingen.

Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 86 mot 9 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.20)

Presidenten: Det votes over VIII og IX.

Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 92 mot 5 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.37)

Presidenten: Det votes over XII og XIII.

Rødt har varslet subsidiær støtte til innstillingen.

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 89 mot 11 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.57)

Presidenten: Det votes over XVI, XVII og XVIII.

Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 87 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.15)

Presidenten: Det votes over XIX.

Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 90 mot 9 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.39)

Votering i sak nr. 4, debattert 29. april 2024

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Lan Marie Nguyen Berg og Une Bastholm om en rask omstilling av en oppdrettsnæring i krise (Innst. 261 S (2023–2024), jf. Dokument 8:85 S (2023–2024))

Presidenten: Under debatten er det satt frem åtte forslag. Det er

- forslagene nr. 1–4, fra Geir Jørgensen på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 5 og 6, fra Rasmus Hansson på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 7 og 8, fra Alfred Jens Bjørlo på vegne av Venstre og Miljøpartiet De Grønne

Det votes over forslagene nr. 7 og 8, fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre en miljøfleksibilitetsordning som gir mulighet for å øke produksjonen innenfor eksisterende oppdrettstillatelser hvis økningen skjer med konvertering av åpne merder til produksjonsteknologi som sikrer null rømming, null utslipp av lakselusegg og/eller lakseluslarver og oppsamling av avfall.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2024, se- nest i forbindelse med den varslede stortingsmel- dingen om dyrevelferd, fastsette faglig baserte øvre grenser for dødelighet i sjøfasen som sikrer at dyrevelferdslovens krav ivaretas for all fisk i oppdrett.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 94 mot 7 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.07.14)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 5 og 6, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre et krav til oppdrettsnæringen om nedtrekk i maksimal tillatt biomasse (MTB) ved dødelighet i sjøfasen over 5 pst.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre innretningen av produksjonsavgiften på fisk på en måte som premierer mer bærekraftig drift, for eksempel ved å gjøre om deler av avgiften til en gradert miljøavgift som premierer lave utslipp, null rømmingsrate og null utslipp av luseegg/luselarver.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 91 mot 10 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.07.30)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 2–4, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne. Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og innføre en ordning som sikrer at slam fra havbruksnæringen samles inn og kommer i bruk som ressurs for næringsutvikling og produksjon, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å kun tillate landbasert oppdrett på allerede nedbygde arealer for å unngå at landbasert oppdrett fører til nedbygging av natur.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om et moratorium på torskeoppdrett inntil det er avklart om torskeoppdrett er økologisk akseptabelt i områder med lokal villtorsk, og til det eventuelt er tatt i bruk teknologi som reelt garanterer mot rømming, gyting i merd og utveksling av parasitter og sykdom med villtorsk.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 86 mot 15 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.07.46)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innrette Havbruksfondet på en måte som tilfører kommunene inntekter fra havbruk, men som samtidig sikrer en rask overgang til bærekraftige driftsformer med mål om null lus, null rømming og null utslipp.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 87 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.02)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :**I**

Stortinget ber regjeringen i løpet av 2024, i forbindelse med den varslede Dyrevelferdsmeldingen, vurdere om det er hensiktsmessig å sette en faglig basert grense for dødelighet i sjøfasen gitt næringens komplekse biologi og utsatte lokasjoner.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 82 mot 19 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.20)

Videre var innstilt:

II

Stortinget ber regjeringen i løpet av 2024 fremme forslag om en teknologinøytral miljøfleksibilitetsordning som ivaretar anbefalingene fra Havbruksutvalget (NOU 2023:23).

Stortinget ber regjeringen legge følgende prinsipper til grunn for arbeidet med en teknologinøytral miljøfleksibilitetsordning for havbruk:

- Ordningen må være teknologinøytral for å sikre utvikling og innovasjon
- Ordningen må bidra til å redusere næringens miljøavtrykk
- Ordningen må bidra til å redusere lusepresset på både oppdretts- og villfisk

- Ordningen bør gjennom insentiver sikre at det tas i bruk lav- og nullutslippsteknologi i områder hvor det er nødvendig å redusere utslippene
- Ordningen bør omfatte alle eksisterende og fremtidige tillatelser
- Ordningen bør kunne benyttes på det produksjonsvolum som er trukket inn som følge av rødt trafikkllys i et produksjonsområde. Det vil i de tilfellene ikke være mulig å eventuelt konvertere tilbake til tradisjonell teknologi før dette volumet er retildelt som følge av grønt trafikkllys. Dette må gjøres i tråd med intensjonen bak trafikklssystemet.

Presidenten: Rødt har varslet subsidiær støtte til innstillingen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 5, debattert 29. april 2024

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bengt Rune Strifeldt, Sivert Bjørnstad og Sylvi Listhaug om endringer i markedsregulatorordningene i landbruket for å bidra til et rettferdig system som både sikrer produksjonsgrunnlag og sunn konkurranse (Innst. 262 S (2023–2024), jf. Dokument 8:91 S (2023–2024))

Presidenten: Under debatten er det satt frem fire forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Linda Hofstad Helleland på vegne av Høyre og Venstre
- forslag nr. 4, fra Sivert Bjørnstad på vegne av Fremskrittspartiet

Det voteres over forslag nr. 4, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige endringer slik at ordningen med en markedsregulator i landbruket avvikles, og at eksisterende målprismodeller fjernes på en måte som sikrer tillit i verdikjeden og rettferdige konkurransevilkår.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 88 mot 13 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.21)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:91 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bengt Rune Strifeldt, Sivert Bjørnstad og Sylvi Listhaug om endringer i markedsregulatorordningene i landbruket for å bidra til et rettferdig system som både sikrer produksjonsgrunnlag og sunn konkurranse – vedtas ikke.

Presidenten: Det blir votert alternativt mellom innstillingen og forslagene nr. 1–3, fra Høyre og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen grundig gjennomgå og evaluere eksisterende reguleringer knyttet til markedsregulatorene for å sikre at ikke konkurransen begrenses unødvendig, eller at det hindrer nye aktører i å komme inn på markedet.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre en mer uavhengig markedsregulering gjennom å legge kompetansen for markedsregulering som TINE, Felleskjøpet og Nortura har i dag, til Landbruksdirektoratet.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen avvikle markedsreguleringen på egg og i stedet tilrettelegge for at det legges om til kontraktproduksjon tilsvarende som for kylling.»

Fremskrittspartiet har varslet subsidiær tilslutning til forslagene.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Høyre og Venstre ble innstillingen vedtatt med 64 mot 37 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.05)

Presidenten: Stortinget voterer så over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 30. april 2024

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg og Dagfinn Henrik Olsen om fullfinansiering av statlig påførte utgifter til kommunene (Innst. 272 S (2023–2024), jf. Dokument 8:70 S (2023–2024))

Presidenten: Under debatten er det satt frem tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Erlend Wiborg på vegne av Fremskrittspartiet og Rødt

- forslag nr. 2, fra Birgit Oline Kjerstad på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslag nr. 3, fra Erlend Wiborg på vegne av Fremskrittspartiet

Det voteres over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre anbudsprosessen og tildeling av kontrakter for drift av asylmottak slik at det legges bedre til rette for private ideelle aktører og kommunale driftsoperatører fremfor private kommersielle aktører.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 86 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.44)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en kompensasjonsordning som dekker alle ekstra kostnader som kommunene får ved å være vertskommune for asylmottak, slik at kommunene ikke blir økonomisk skadelidende.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Rødt ble med 83 mot 18 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.00)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:70 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg og Dagfinn Henrik Olsen om fullfinansiering av statlig påførte utgifter til kommunene – vedtas ikke.

Presidenten: Det blir votert alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at den enkelte kommune gjennom politisk behandling får vetorett i spørsmål om etablering av asylmottak innenfor kommunens grenser.»

V o t e r i n g :

Ved alternativt votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen vedtatt med 88 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.13)

V o t e r i n g i s a k n r. 2, debattert 30. april 2024

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Birgit Oline Kjerstad og Ingvild Wettrhus Thorsvik om tilbakekall av oppholdstillatelse og statsborgerskap (Innst. 277 S (2023–2024), jf. Dokument 8:77 S (2023–2024))

Presidenten: Under debatten er det satt frem ti forslag. Det er

- forslagene nr. 1–6, fra Tobias Drevland Lund på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt.
 - forslagene nr. 7–10, fra Tobias Drevland Lund på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti
- Presidenten gjør oppmerksom på at det foreligger en beriktiget versjon av forslagene nr. 7–10.

Det voteres over forslagene nr. 7–10, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en forholdsmessighetsvurdering i saker om tilbakekall av oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 63, slik at oppholdstillatelse som hovedregel ikke skal trekkes tilbake i de tilfellene utlendingen var barn første gang uriktige opplysningene ble gitt av barnets omsorgspersoner.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre utlendingsloven § 70 om krav til forholdsmessighet i saker om utvisning etter §§ 66–68, slik at en utlending som hovedregel ikke skal utvises på bakgrunn av at uriktige eller villedende opplysninger er blitt gitt om personens opphold i riket, dersom utlendingen var barn første gang disse opplysningene ble gitt av barnets omsorgspersoner.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre en bestemmelse i utlendingsloven kapittel 1 om barnets beste, hvor det fremgår at barn som hovedregel ikke skal lastes for hva foreldre/voksne omsorgspersoner har opplyst til utlendingsmyndighetene i deres sak. Dette vil også gjelde i de tilfellene opplysningene er blitt gjentatt etter barnet ble voksent, hvor det

kan få konsekvenser for omsorgspersonen som ga opplysningene første gang når utlendingen var barn, og under omsorg av vedkommende.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å utsette iverksettingen av vedtak som innebærer at en utlending må forlate riket, dersom vedkommen- de kom til Norge som barn, har bodd i riket i mer enn 15 år, og grunnen til utkastelse beror på en falsk forklaring gitt av en omsorgsperson. Vedtaket skal settes i bero i påvente av en forskriftsendring som vil gjøre det mulig å søke opphevelse av innreisefor- bud for mennesker som kom til Norge som barn og har bodd i riket i mer enn 15 år dersom innreisefor- budet springer ut av en falsk forklaring som ble gitt av en omsorgsperson.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti – med de foretatte rettelser – ble med 80 mot 21 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.50)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en forholds- messighetsvurdering i saker om tilbakekall av opp- holdstillatelse etter utlendingsloven § 63.»

Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Venstre har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 79 mot 21 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.09)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre føl- gende

v e d t a k :

Dokument 8:77 S (2023–2024) – Representantfor- slag fra stortingsrepresentantene Birgit Oline Kjerstad og Ingvild Wettrhus Thorsvik om tilbakekall av opp- holdstillatelse og statsborgerskap – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom inn- stillingen og forslagene nr. 2–6, fra Sosialistisk Venstre- parti og Rødt.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en moment- liste for hva som skal vurderes ved tilbakekall av oppholdstillatelse og statsborgerskap hvor forhold som barnets beste, at uriktige opplysninger ble gitt som barn og om personen har samarbeidet ved identitetsavklaring, skal tillegges vekt.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre foreldelses- frist på ti år for tilbakekall av oppholdstillatelse og statsborgerskap.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en saksbe- handlingsfrist for utlendingsforvaltningen i tilbake- kallssaker etter utlendingsloven § 63 og tilbakekall av statsborgerskap etter statsborgerskapsloven § 26, fortrinnsvis på 15 måneder.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen instruere Utlen- dingsdirektoratet gjennom retningslinjer for grunnlaget for når det skal åpnes tilbakekall saker etter utlendingsloven § 63 og statsborgerskapslo- ven § 26, hvor dagens terskel heves.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke rettshjelpen i tilbakekallssaker etter utlendingsloven § 63 og statsborgerskapsloven § 26, jf. stykkprisforskriften § 5 annet ledd 1a og sikre at det gis rettshjelp i un- dersøkelsesfasen, herunder i forbindelse med for- valtningsintervju, slik at den det gjelder får en reell mulighet til kontradiksjon.»

Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folke- parti har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstil- ling og forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble innstillingen vedtatt med 79 mot 21 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.43)

Votering i sak nr. 3, debattert 30. april 2024

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om End- ringer i trygderettsloven (rettens sammensetning, aktiv saksstyring og krav til kjennelser) (Innst. 276 L (2023– 2024), jf. Prop. 53 L (2023–2024))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre føl- gende vedtak til

l o v

om endringer i trygderettsloven (rettens sammenset- ning, aktiv saksstyring og krav til kjennelser)

I

I lov 16. desember 1966 nr. 9 om anke til Trygderetten (trygderettsloven) gjøres følgende endringer:

§ 7 skal lyde:

§ 7 *Rettsens sammensetning i den enkelte sak*

(1) Retten settes med ett juridisk kyndig rettsmedlem i den enkelte sak, hvis ikke annet er bestemt. Rettsmedlemmet er rettens administrator.

(2) Når forsvarlig behandling av saken tilsier det, skal administrator beslutte å utvide retten med ett medisinsk kyndig rettsmedlem, ett attføringskyndig rettsmedlem eller begge deler.

(3) Når saken reiser særlig kompliserte faktiske eller rettslige spørsmål, kan administrator beslutte å utvide retten med ett eller to juridisk kyndige rettsmedlemmer.

(4) Når retten utvides etter både andre og tredje ledd, kan den likevel ikke settes med mer enn tre rettsmedlemmer.

(5) Er rettsmedlemmene uenige i en sak med to rettsmedlemmer, settes retten med tre rettsmedlemmer.

(6) Trygderettens leder kan beslutte at retten settes med tre eller fem rettsmedlemmer når det må antas at rettens avgjørelse kan bli bestemmende for praksis på et saksområde. Når retten skal settes med fem rettsmedlemmer, skal alle medlemmene være faste.

(7) Administrator og de øvrige medlemmene av retten oppnevnes tilfeldig med mindre saklige grunner tilsier at dette må fravikes.

Ny § 13 a skal lyde:

§ 13 a *Aktiv saksstyring*

Administrator har ansvaret for saksstyringen og sakens framdrift. Avgjørelser om saksbehandlingen og om saken skal avvises eller heves, skal treffes så tidlig som mulig under saksforberedelsen. Administrator kan sette frister for prosesshandlinger og treffe avgjørelser som er nødvendige for behandlingen av saken.

§ 21 skal lyde:

§ 21 *Kjennelser*

(1) Rettens avgjørelser av krav som er *tvistegenstand*, om avvisning og om tilleggskjennelser og gjenopptak treffes ved kjennelse med alminnelig flertall blant de rettsmedlemmene som deltar i saken. Kjennelsen skal inneholde en slutning som nøyaktig angir resultatet for de avgjørelsene som treffes. For øvrig gjelder tvisteloven § 19-6 første til fjerde ledd tilsvarende for Trygderettens kjennelser så langt de passer.

(2) Kjennelsens begrunnelse skal stå i et rimelig forhold til tvistens tema og sakens viktighet.

(3) Dersom retten finner avgjørelsen klar, er det tilstrekkelig at kjennelsen inneholder en kort beskrivelse

av hva saken gjelder og en redegjørelse for momentene som det er lagt avgjørende vekt på.

(4) Andre kjennelser skal begrunnes som dommer. Det kan i begrunnelsen siteres fra tidligere vedtak eller oversendelsesbrev.

(5) Kjennelser nevnt i fjerde ledd, skal for øvrig inneholde:

a. en saksframstilling og redegjørelse for påstandsgrunnlagene som konsentrert beskriver rettsforholdet som er tvistegenstand, sakens bakgrunn og partenes rettslige og faktiske anførsler så langt det er nødvendig for å forklare avgjørelsen

b. en redegjørelse for bevisvurderingen og rettsanvendelsen avgjørelsen bygger på.

(6) Når retten avgjør realiteten i saken, kan avgjørelsen gå ut på stadfestelse eller omgjøring. Hvis det ikke foreligger et forsvarlig grunnlag for å avgjøre realiteten, kan retten oppheve vedtaket og henvise saken til ny behandling. Dersom det er grunnlag for det, kan retten også henvise til ny behandling uten å oppheve vedtaket.

II

1. Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. De ulike bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.
2. Departementet kan gi nærmere overgangsregler.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 4, debattert 30. april 2024

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker, som ble holdt i Stortingets møte den 23. april 2024, vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 5 [15:14:26]

Referat

1. (344) Innberetning fra valgkomiteen om endringer i de faste komiteers sammensetning (Innberetning 7 (2023–2024))

Enst.: Vedlegges protokollen.

2. (345) Årsmelding 2023 for pensjonsordninga for stortingsrepresentantar og regjeringsmedlemer (Meld. St. 24 (2023–2024))
 3. (346) Pensjonar frå statskassa (Prop. 97 S (2023–2024))
 4. (347) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anna Molberg, Henrik Asheim, Linda Hofstad Helleland, Alfred Jens Bjørlo og Guri Melby om å sikre ansatte i eget selskap muligheten til å selge sine tjenester gjennom innleie (Dokument 8:154 S (2023–2024))
Enst.: Nr. 2–4 sendes arbeids- og sosialkomiteen.
 5. (348) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Lan Marie Nguyen Berg og Une Bastholm om å fremme innkjøp, bruk og reparasjon av elbiler med lav miljøbelastning i hele livsløpet (Dokument 8:153 S (2023–2024))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
 6. (349) Statsrekneskapen 2023 (Meld. St. 3 (2023–2024))
 7. (350) Finansmarkedsmeldingen 2024 (Meld. St. 23 (2023–2024))
Enst.: Nr. 6 og 7 sendes finanskomiteen.
 8. (351) Riksrevisjonsrapport om låneopptak hos Nasjonal Sikkerhetsmyndighet (NSM) (Dokument 1 Tillegg 1 (2023–2024))
Enst.: Sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
 9. (352) Samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Moldova av 27. juni 2023 (Prop. 96 S (2023–2024))
Enst.: Sendes næringskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
 10. (353) Endringer i statsbudsjettet 2024 under Landbruks- og matdepartementet. (Reindriftsavtalen 2024/2025) (Prop. 98 S (2023–2024))
Enst.: Sendes næringskomiteen.
- Presidenten [15:14:59]:** Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves?
– Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.15.

